

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Primvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Philip. c. 1. vers. 29.

Ideo hoc ipsum Paulus uti gratiam singularem & grande munus praedicans: Vobis, inquit, donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Neque enim electi sunt, ut Gregorius loquitur, in hac vita promissis gaudia delectationis, sed amaritudinem tribulationis, ut medicina more per amarum poculum ad dulcedinem aeternae salutis redeant.

Matt. c. 10. vers. 38.

Sed quid opus hic testibus? Vox Domini est, & aeternae veritatis oraculum: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Nulla hic venia, nulla exceptio, aut prerogativa, privilegium nullum: Indignus est Christo, qui abjecta cruce non sequitur Christum. Crux enim gravissima patienter accipienda. Christo charissimi, ipsa mater Christi, Christus ipse non aliis vixerunt legibus.

Judith. c. 8. vers. 14.

Tam olim integerrima vidua Judith eleganti profus publicae oratione patientiam commendans: Illi autem, inquit, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini,

mi, & impatientiam suam, & improprium murmurationis suae contra Deum protulerunt, exterminati sunt: Expectemus ergo humiles consolationem ejus, quia tentati sumus patres nostri, ut probentur, si vere colerent Deum suum. Quomodo pater nosse Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus. Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Jacob, sic Moses: & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles.

Quid oblectamur amplius? Omnes sic transferunt, Omnes, Omnes, quicunque placuerunt Deo. Nemo probatus & fidelis censendus, quoniam haec afflictionis & patientiae nota non insignit.

Verissimum Judithae stat oraculum: Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles. Hoc pro Christo pati, hoc vincere est cum Christo. Haec regia ad caelum via est; aspera quidem & angusta, sed tuta. Sustineamus paullisper; nec certantibus decrit auxilium, nec praemium vincantibus.

R H E T O R I C A

C A E L E S T I S.

L I B E R P R I M U S.

C A P V T I.

Rhetorica Caelestis quid sit, & quam ea lucrosa, utilis, ac potens.

Luc. c. 21. vers. 15.

OLLICITATIONE ditissima Christus suos erigens: Ego, inquit, dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri. Geminum propositum, Oris & Sapientiae; Rhetoricae & Theologiae. Non est, quod trepidetis, inquit Servator, o mei discipuli: Et si Academicas non obieritis ad discendam Theologiam. Scholae scientias guttatim & non sine laboriosa mora infundam. Sed forsitan quis vestrum idem cum Mose Objiciet querelae: Non sum eloquens ab heri & nudius tertius. Absit omnis sollicitudo: Ego dabo vobis os, Nec ista quidem gratia vobis negabitur: poterit efferre lingua, quod intellectus conceperit. Ita & Rhetoricam & Theologiam momento sine minervali discetis.

Gemina a Deo promissum: Oris & Sapientiae

Exod. c. 4. v. 10.

S. Petrus Rhetor & Theologus.

Videte & audite piscatorem Petrum, repente factum Rhetorem & Theologum, ardentissime concionantem. Ore profecto a Sapientia pollebat igneus hic concionator. Videte Alexandrinam Virginem Catharinam & Oris pariter & Sapientiae divitem, quae quinquaginta doctissimos viros ea verborum vi strinxit, ut juratis Deorum simulachris, pro CHRISTO mortem sanctissimae conjugatione tulerint. Ignea profusus fuerit, necesse est haec facundia, & invicta Sapientia, quae tot ac tantis persuasit, non Christum tantummodo profiteri, sed & pro Christo mori.

Stant promissa Christi: Non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii gregis Christiani. Nimirum aeterna Sapientia os mutorum aperit, & linguas infantium facit disertas. Neminem ab hac schola provektor aetas aut ingenii tarditas excludit. Serio quisquis discere voluit, jam didicit. Quid ergo discendum? Rhetorica. Nimirum prius os instruamus, quam acquir-

ramus sapientiam: prius loqui quam sapere discamus. Quae autem haec Rhetorica est? non Tullii, non Aristotelis, non Quintiliani, sed Spiritus sancti. Caelestis haec Rhetorica non est ars scite declamandi, sed recte orandi. Cur autem ab omnibus haec discenda sit, jam explicabimus.

S. I.

ARTES scientiaeque omnes jacebunt tenebris sepulta, nunquam satis emerfura, si desit, quae in lucem eas educat, Rhetorica. Cassiodori sensu, quid quid in alia doctrina concipitur, ab ista sub decore in lucem profertur. Dictum experientia confirmat. Philosophus, Iurisperitus, Theologus publice dicturus, aut suam ipse Rhetoricam expromit, aut orationem ab alio emendicatam adfert, & alienis plumis triumphat cornicula. Doctrinae aliquid habet, sed nihil eloquentiae, qua doctrinam commendat. Sapientia absconsa, inquit Siraides, & thesaurus invisus; quae utilis in utriusque? Magnum gloriae & virtutis instrumentum facundia, qua perite uti si noris, in lucem dabis maximo fructu quidquid habueris absconditae sapientiae. At verus Orator, nisi bonus esse non potest. Quod ut verum esse intelligas, memineris duarum definitionum, quarum altera Catonis, Ciceronis est altera. Ille Orator, inquit, est vir bonus, dicendi peritus. Ille autem: Nihil est, inquit, aliud eloquentia, nisi copiose loquens sapientia. Qui ergo nomen Oratoris, & veram eloquentiae laudem desiderat, primum Sapientiae studeat, & Virtuti.

Artes & scientias in lucem emittit Rhetorica.

Eccl. c. 10. vers. 31.

Rhetores & Oratores fuerunt viri sanctissimi. Anno a pariente Virgine ducentesimo quinquagesimo, Valeriani & Galieni Imperatorum aeo, Cyprianus Carthaginiensis, vir eloquentissimus juxta & sanctissimus, soluta & ligata oratione plurima scripsit. Augustinus Tagaste natus, omnium praeceptorum Patrum decus & gemma singularis, Rhetoricam Carthagine, Mediolani ac Romae docuit. Hic laudis aliquid simul & vituperii miscendum. Augustinus, quod ipse de se asserit, sacra Biblia cepit legere, sed non sine navea jaceatis, ut putabat, & abjectae dictionis, cui Tulliana & Tertulliana dignitas longe praerferenda videba-

Aug. l. 3. Confess. c. 4.

videbatur: Tumor meus, inquit, refugiebat modum ejus, & acies mea non penetrabat interiora ejus. Verum tamen illa erat, quae cresceret cum parvulis, sed ego dedignabar esse parvulus, & turgidus fastu, mihi grandis videbar. Illud laudabiliter fecit Augustinus, quod cum ei carmen recitaretur victoriam promitteret Arufpex nescio quis, ille hominis vanitatem detestatus: Nec muscam, inquit, pro me jugules velim: victoriam ego his artibus non emero. Ingenuè ac sapienter.

Hieronymus porro Stridonienfis, quantus Rhetor, sed idèd vi occulta flagellatus, quod Ciceronianus magis quam Christianus esset, Damaso Pontifici ab epistolis fuit. Pontifice mortuo in Palaestinam rediit, Rhetoricam insignissimè usus. Hinc illi tot codices ab Hieronymo conscripti. Quantus Rhetor Arnobius Afer, qui Diocletiani ævo septemplumbe volumine idololatriam oppugnavit. Arnobii discipulus Lactantius Firmianus dicendi artifex peritissimus, plurima libris mandavit. Ita constat sanctitate ac eruditione ornatissimos viros fuisse Rhetores, dicendi magistros.

§. II.

Hæc, mi Lector, in antecessum dici, & caelestis Rhetoricæ velut prolusio, præmitti patere. Caelestem sanè Rhetoricam minimè aspernabimur, si profanam tanti esse cognoverimus. Rhetorica profecto ars lucrosissima, ad farinam plurimum sæpe contulit. Domitianus Cæsar, Suetonio teste, tam Græco, quam Latino Rhetori annua cætena HS. seu duo milia & quingentos philippeos in salarium constituit.

Rhetorica est lucrosissima,

Isocrates Rhetor, quod Plutarchus memorat, à singulis discipulorum non minus accepit quam mille drachmas, seu centenos philippeos. Habuit autem plures quam centum discipulos: ergo & minerval amplius decem mille philippeis fuit. Demosthenes à fortunis egens, mille drachmas solvendo non erat, ducentas obrulit, ut saltem quintam Rhetoricæ partem liceret discere. Huic Isocrates: Artem, mi Demosthenes, non in frustra tribuimus, ut bovem Iagnones: nos agimus more illorum, qui bonos pisces totos vendunt.

Plutarch. par. 2. moral. l. de Oratorib. m. h. pag. 53. a Sen. de em. m. i.

Tibi, si animus est discere, tota traditur fumus. Idem eloquentiæ doctor Isocrates orationem unicam viginti talentis, seu mille ducentis philippeis vendidit. Huic dicendi artificis duo præcipuè sunt objecta. Primum; Minerval, quod à suis exigeret, videri æquo grandius. Ad istud extemplo respondens: Ego verò, inquit, liberalius eum remunerabor, qui me docuerit vociferari, & animosè dicere. Alterum quod ei obiectum: qui tandem alios loqui doceret, quod ipse nesciret? In promptu & hinc responsio: Cos inquit, scindere non potest, sed cultrum ut scindat, potest acere: non aliter ego, eloquentes formo, licet ipse non sim cloquens.

Plin. lib. 7. nat. hist. cap. 30. Isocrati quæ fuerint obiecta.

Num igitur non lucrosa eloquentia, quæ orationem unicam tot centenis philippeis vendit?

Gorgias Leontinus Rhetor Athenienfis ad annum ætatis centesimum quinquaginta pervixit. Defuncto Græci statuat auream posuerunt, & eos dies, quibus orationes illius sunt recitatae, festos esse voluerunt.

Ævo nostro Ioannes Baptista Egnatius sacerdos annis octoginta vixit, annis quadraginta Rhetoricam Venetiis docuit. Rudedonatus ducentos coronatos annuos à Senatu in honorarium accepit. Grande donum, si temporis rationem spectemus. Rhetorica profus lucrosissima plurimum ad farinam facit.

Sed & utilissima est, quæ plurimorum caput & vitam servavit. Interrogatus Demosthenes, quid Rhetorica prodesset? respondit. Homini perdit præsentem potest afferre opem. Non sine ratione fingebant præfici, Orpheum ita suaviter vocem fidibus attingente, ut cantu musico feras, arbores, saxa traxerit ad

Vtilissima,

conventum. Apologi nucleus hic est: Orpheus vir facundissimus, hominibus barbaris, & sparsim habitantibus persuasit, ut convenirent, panegyres celebrarent, leges acciperent, amicitias colerent, æquali jure viverent. Hæc urbium fuerunt exordia, ita homines, quos feras aut saxa credidisses, ad humanum cultum transferunt.

§. III.

Sed & potentissima est Rhetorica, quæ hominum animos potenti versat manu. Cicero Romanam curiam, in quam collibisset sententiam, pertraxit; inde Rex à quibusdam dictus est, quod mentes Senatorum regeret. Demosthenes inter amicos gloriari solebat, non difficile sibi esse, dicendo, causam bonam, malamve prout vellet, reddere. Id certe satis patuit: nam Athenienses modò armis sumebant, modò eadem ponebant, modò pacem cum Philippo Macedone componebant, modò bellum gerebant, prout Demosthenes civium animos huc aut illuc perorando flecebat. Ita Græcus hic orator pacem & bellum ferebat lingua, alterutrum effusus quod voluisset. Ctesiphon eos in Rhetoricam progressus fecerat, ut ausus sit dicere, nihil temeris sibi proponendum, de quo non die integro possit disserere.

Et potentissima.

Imò reverà potentissima sit Rhetorica necesse est, quæ vel fortissimum ac potentissimo fortior sit ac potentior. Certabant olim inter se tres aulici juvenes, qui Dario Regi à cubiculis erant: in lite fuit, quid in orbe fortissimum videretur? Quam quisque sententiam scripro consignavit, illud cervicali regio supposituri. Primus scripsit, Forte est vinum. Alter, Fortior est Rex. Tertius, Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas. Atqui Rhetorica ipsam etiam veritatem quantumvis fortissimam suæ potestatis sæpissimè facit, & Luculentio vincit triumpho. Ipsa quidem veritas subinde viribus resumptis exilit, & suos victores vincit, sed sæpè serò & post multas hieme toleratas emergit. Ita Rhetorica potentissimo potentior.

Esdræ c. 3. v. 10. & 109.

Sed hoc, inquires, laudis non est, fallacis vincere. Non nego: at hic de laudabili Rhetoricæ potentia sermo est. Ergo, quod diximus, Rhetoricæ lucrosissima, utilissima, potentissima, Rhetoricæ scientiis & artibus universis grandi adjumento est, Non igitur hanc addiscere reculemus. Sed obverfetur animo, quod de Sapientiâ prædicatur: Aperuit os mutorum, & linguas insipientium fecit disertas. Quod & Plaltes regius affirmat: Ex ore infantium percipisti laudem. Quod & Christus confirmat: Confiteor, inquit, tibi Pater, Domine celi & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Hanc certè Rhetoricam, de qua loquimur, nemo perdidit, nisi parvulus, nisi homo modesti animi, nisi submissivis studiosis. Tumor & supercilium has sanctiores artes non capiunt.

Sap. c. 10. vers. 21. Luc. c. 10. v. 3. vers. 21.

§. IV.

Adèd autem potens est Rhetorica caelestis, ut semper vincat, triumphet semper. Augustinus Rhetorum disertissimus, ut Rhetoricæ vim explicaret, his omnino verbis usus est: Dixit quidam eloquens, & verum dixit, ita dicitur debere Rhetorem, ut doceat, ut delectet, ut fleat. Docere necessitatis est, delectare suavitatis, fletere victoriæ. Oportet igitur eloquentem Ecclesiasticum, quando suadet aliquid, quod agendum est, non solum docere, ut instruat; & delectare, ut teneat; verum etiam fletere, ut vincat. Verè caelestis Rhetorica non solum docet, sed & tenet, & vincit ipsum Deum.

Aug. de doctr. Christianâ l. 4. c. 12. & 13. m. pag. 33.

Lepidum olim inter magistrum & discipulum certamen fuit, quod vel forenslem Rhetoricam tunc etiam cum victa est, posse vincere demonstrat. Et quia mi Lector paulatim ad seria iniciandus, illam duorum

Rhetorica Caelestis vincat Deum.

Maduren-
se l. 4. flori-
dor. Gellius
l. 5. c. 10.
De forensi
Rhetoricâ
inter ma-
gistrum &
discipulû
ortamen.

rum Rhetorum pugnam è prisco scriptore recito. A
Protagoras Sophista longè multiscius, & cum pri-
mis Rhetoricâ repertis peracundus, cum suo sibi di-
scipulo Euathlo mercedem nitris uberem conditione
temerariâ pepigit, ut sibi tum demum id argenti da-
ret, si primo tirocinio agèdi penes iudices vicisset. Igi-
tur Euathlus (auctoris prisci verba sunt) postquam
cuncta illa exorabula iudicantium, & decipula adver-
santium, & artificia dicentium, versutus alioquin, &
ingeniatus ad astutiam, facile perdidicit, contentus
scire, quod concupierat, cœpit nolle, quod pepigerat.
Sed callidè ne tendis moris fructari magistrum, diu-
tulè que nec asserere velle, nec reddere, usque dū Pro-
tagoras eum ad iudices provocavit, expositâque con-
ditione, quâ in docendum receperat, anceps argumen-
tum ambifariam proposuit. Nam, siue ego vicero, in-
quit, solvete mercedem debetis, ut condemnatus: seu
tu viceris, nihilominus reddere debetis, ut pactus; B
quippe qui hæc primam causam penes iudices vice-
ris. Ita si vincis, in conditionem incidisti: si vinceris, in
damnationem. Quid quæris? Ratio conclusa iudici-
bus acriter & invincibiliter videbatur. Enimverò
Euathlus, utpote tanti veteratoris perfectissimus di-
scipulus, biceps illud argumentum retorfit. Nam si ita
est, inquit, neutro modo, quod petis, debeo. Aut enim
vinco, & iudicio dimittor; aut vincor, & pacto absol-
vor, ex quo non debeo mercedem, si hanc primam
causam fuero penes iudices victus. Ita me omni mo-
do liberat, si vinco, conditio; si vincor, sententia.

Hinc geminum illud. Erat apud Syracusas vir acuti
ingenii & linguæ promptioris, Corax Rhetor; Ab
hoc Tisias præceptis Rhetoricis egregiè imbutus, ne
magistro cogere tur minerval solvere, interrogavit;
Quid esset Rhetorica? Eo respondente, Effectricum
esse persuasionum; Tisias sic disertare orsus: Si tibi,
mi Corax, me nihil debere persuasero, nihil debebo,
quia non debere persuasi: si autem non persuasero,
nihilominus nihil debebo, quia me persuadendâ sci-
entiam non docuisti. Magister hoc argumentum in Ti-
siam retorquere nisus: Si mihi, ait, mercedem à te
deberi persuasero, reddes illam, quia persuasi; si non
persuasero, eam nihilominus reddes, quia discipulum,
qui præceptorem vinceret, erudii.

En forenses Rhetoricam hac & illac victricem.
Multò magis Rhetorica cælestis nunquam non vin-
cit, si velit. Donum orationis nemini Deus denegar.
Oratio nulla, modò seria, sine fructu est. Orare modò
seriò velis, & facti dimidium jam habebis. Cælestis
Rhetorica certam habet victoriani, quotiescunque le-
gitimam non detrectat pugnam.

Hic animum adverte, Lector, quidquid de Rhe-
toricâ forensi diximus; id omne de oratione, Rhe-
toricâ cælesti, dictum volumus. Hæc illa omnium ar-
tium ars lucrosissima & utilissima; hæc omnium est
potentissima, Archidiamus oliivi, Plutarcho teste, in-
terrogatus, Quantum regionis possiderent Spartani?
Quantum, ait ille, contingunt hastâ. Quæsierit quis-
piam, Quam potens sit hæc Rhetorica, & quousque
pertingat? Asserimus. Quousque oratio: ultra nubes,
supradidera, trans cælum, ad ipsam Dei solium ascen-
dit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. In hac autem
Rhetoricâ discendâ semper discipuli sumus, nec un-
quam eam satis condiscimus; in scholâ sumus, quam-
diu in vitâ. Discendi finis in cælo est, ibi oratores sunt
perfecti. Sed hoc explicatiùs sequenti capite tra-
ctandum.

Ecclesi. 3.
v. 21.

CAPVT II.

Rhetoricam cælestem ab omnibus discendam.

A Postoli primæ quidem simplicitatis viri, & à
piscatu rudes in Christi contubernium adsciti,
aliquoties tamen non levis momenti quæstiones po-
suerunt. Qualis illa fuit: Rabbi quis peccavit, hic, aut pa-
rentes ejus, ut cæcus nasceretur? Quæstio gravis & inter
Theologos discutienda. Ita Christum super excidio
Hierosolymæo differentem distinetè interrogant: Dic
nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc om-
nia incipient consumari? Quæstio proflus seria. Christo
reditum parante in cælum: Domine, ajunt, si in tempore
hoc restitues regnum Israël. Non levis quæstio. Ita duo è
discipulis confestim in regno Christi petierunt, matre
pro filiis perorante. Petiit non infantilis. Quid subli-
mius petere potuissent? Ita Philippus omnium loco:
Domine, inquit, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Quid
petierit majus & divinius? Ita omnes uno plene ore
flagitant: Domine, doce nos orare. Toties te orantem vi-
dimus, toties ut & nos oraremus, hortatus es; vocem
igitur præi, & formulam trade precandi; docens
orare.

Cupiant discipuli à Magistro discere, quomodo
Deo loquendum sit. Et hæc illa cælestis Rhetorica
est, quam sibi nostra dissertatio sumpsit explicandam.
De Oratione hinc dicendum. Sed ut descriptionis scopus
ac finis pateat; complures Orationis partes silentio
transibimus. Nec enim nisi summam trademus, quam
necessariû & stile sit orare; nec de multiplici Oratio-
nis effectu differemus. Hoc unum sumemus expo-
nendum, quid sit *Attenta Oratio*. Hæc illa divina & cæ-
lestis est Rhetorica, quæ non hominum animos, sed
Deum ipsum in suas partes novit trahere. Hæc nubes
peperat, hæc super astra evolat, hæc cæli penetralia
subit, Deo se sinit, nec unquam quod admirabile, irri-
to conatu quassam suam perorat.

Causæ, quæ scriptionem hanc persuaserunt, com-
plures sunt. Inter ceteras istæ. Prima: Quid scitu ma-
gis necessarium, quam scire cum suo Conditor loqui?
Plurima alia tunc licet ignorare, hujus unius ignoran-
tia multò damnosissima est.

Alterca causa: Omni tempore & in omni loco, lo-
cus est orationi. Sunt aliæ quædam actiones honestis-
simæ, sed non omni loco aut tempore conveniunt: O-
ratio die ac nocte, æstate & hieme, festis ac profestis
diebus, adversâ & prosperâ valetudine, domi, foris;
in templis & plateis, in lecto & extra lectum, tam ante
quam post mensam, & sub ipsâ mensâ, tam à stantibus
& jacentibus, tam à juvenibus quam senibus; ab om-
ni ætate, sexu, ordine hominum usurpanda est. Pietas
ad omnia utilis est. Quod Hebræus Psaltes affirmans: Be-
nedicam Dominum, inquit, in omni tempore; semper laus ejus
in ore meo. Eiusdem mentis optimus Regum Iosapha-
tus: Cum, inquit, ignoremus, quid agere debeamus, hoc so-
lum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Verum
nil opus hic testibus, Christi vox est: Quoniam oportet
semper orare, & non deficere.

Tertia: Cum animus sit, de primariis Christiani
hominis actionibus, de Oratione, Elcemosynâ, Ieju-
nio loqui, Oratio jure putem, sibi principem locum
vendicat. Huc me non leviter, sincerè fateor, Augu-
stinus impulit, qui paucis plurima maximâque Ora-
tionis elogia complexus: Verè, inquit, rectè novit vive-
re, qui rectè novit orare.

Iacobus Granadus nostri ævi Theologus, duplex
divinæ ad gloriam prædestinationis signum statuit.
Primum est, propositum nunquam lethaliter delin-
quendi. Alterum, diligentia & attentio in oratione. En
divinam,

divinam, caelestem Rhetoricam, quae non facundos lo- lum & disertos, sed & beatos facit. Cur autem haec Rhetorica sit ab omnibus discenda, nunc docebimus.

§. I.

Rhetorica forensis, ut capite superiori diximus, singulare praesidium est artium & scientiarum omnium. Parum est scire, nisi scias & eloqui quod sciveris. Oratio, caelestis Rhetorica est omnium humanarum actionum, primum, singularissimum auxilium. Lacent & frigent omnia ubi oratio deest.

Commendatissimus mos est proborum hominum, qui quoties soli sunt, & elapsae horae signum audiunt, mox in genua ruunt, & orationem brevi felicem obitum à Deo petunt. Quod alibi docuimus, rectissime fieri, & maximo precantis bono. Quod Deus anno millesimo sexcentesimo decimo quarto confirmavit argumento non obscuro. Eo namque anno Conimbricæ (civitas est Lusitaniae, Doctorum domicilium) quidam sub sermone vesperem in insidijs capitalem hostem operiebatur. Animus erat transeuntem glorie ferrea salutare, & se loco trajicere incautum. Sed fecellit destinatio. Nam alter recepti moris retinens, auditore hore pulsu repente constitit oraturus, nec ad illud loci punctum pervenit, quod insidiatores occulti sibi designarant. Ita hic interitum effugit non pugnando, sed precando. Inde hic mos Conimbricæ longè confirmatior est, singulis horis Matrem Domini statim precationem venerari. Pietas ad omnia utilis. Nihil laboris, nihil actionis est, quod non condant & juvet oratio. In tenebris scientiae omnes errabunt, nisi faciem eis praeleat oratio. Hoc divina providentia decretum est, gratias non largiri, nisi eas desiderantibus & petentibus. Hinc Christus Samaritidis: *Si scires, inquit, donum Dei, tu forsitan perisses ab eo.* Palmes fecunda non erit, neque uvas porriget, nisi prius succum hauserit de vite. Hinc regius Vates in precibus effusissimus: *Expandi, ait, manus meas ad te; anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Toto pectore, mi Deus, auxilium tuum implo, satis gnarus pos homunculos frustra sudare, non te juvante: quemadmodum terra caeli lacrymas non crebrius infusa, aut nihil parit, aut lolium; ita mens humana crebris precibus non rigata, in malignos partus pravae cogitationis & actionis exuberat. Sine frequenti oratione sterile scit animus.

Beatus Thomas Aquinas, Theologorum Phœbus, scribendo, lectitando, docendo, concionando plurimum laboravit: non minus tamen precando. Nam omnem suam eruditionem, & in studijs profectum, orationi retulit acceptum. Hoc autem in more positum habuit, non prius quidquam aggredi, nec electionem aut scriptionem ullam, nec disputationem, aut aliam quamcunque actionem ordiri, precibus non ritè praemissis. Vanissimos censuit labores, quibus initium non dedisset oratio. Hinc suas etiam lacrymas orationi sepe dimisit, non ignarus omnem sapientiam à Deo infundi. Atque hoc sanctissimus vir socio suo, Reginaldo secretà narratione commisit, eruditionem & scientiam, si quam haberet, non tam ingenio sese ac studio, quam fuis ad Deum precibus obtinuisse. Thomam Aquinatem aut imitabimur, quod cuius non difficile, aut labore vano consumemur. Adificat in aëre, qui studia tractat sine crebra oratione.

Franciscus Suarezius è Societate Iesv sacerdos, grandia viginti volumina illustrandae Theologiae in lucem dedit. Vir iste dicere solebat, male se omnis eruditionis per tot annos quaesitae facere iacturam, quam solitas precandi ac meditando horas intermittere. Eam ob causam horariae precationi matutinae, licet aliò traheret occupationes urgentissimae, desuit nunquam. Maturius etiam ceteris ante solem surgere solebat, ut

tantò liberalius orationi tempus impenderet. Ita lucem & noctem praebat oratio, totius ferè diei comes. Interdum si studiis inhærenti questio perdifficilis & implicata occurreret, à Christi crucifici pedes, quem sibi animo vivum efformarat, se supplicem abiciebat impetrando luminis: si etiamnum dubius hæreret, preces producebat, & ardentius orabat. Vt sciamus; Vera sapientia descendit de caelo, non effoditur ingenij acuminis. Ampla sapientiam: caelum pulsa, & pete illam. Rhetorica caelestis facillè quidvis à caelo impetrat.

§. II.

Altera causa, cur Rhetorica caelestis à nemine non discenda, quando summi viri, optimi Rhetores, peritissimi Oratores fuerunt. In forensi Rhetoricæ excelluerunt Cyprianus, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Lactantius: in Rhetoricæ caelesti, non solum, quos modò nominavi, sed omnes omnino sancti homines eminuerunt. E tot centenis millibus sanctorum hominum nec unicum quidem est nominare, qui hoc orationis studium neglexerit. Omnes autem fuisse Oratores optimos, disertissimos, qui non suam tantum, sed & orbis totius causam egerunt felicissimè.

Dicere solebant veteres: Nullus Rhetor perfectus: Nec adhuc, ait Seneca, ulli corrigi, ut totam contingeret: satis felix est, qui in aliqua eius parte receptus est. Quod de forensi, idem de Rhetorica caelesti asserendum. Nemo unquam eò sanctimoniae progressus est, ut dicere auderet: Precandi artem ad linguam calleo; cum Deo loqui exactè didici. Hic omnes subinde hallucinamur, & artis, quam hausimus, obliviscimur. Idcirco assidue discendum, & nunquam non orandum. Priscis, si qui sedulitatem amassent, nulla dies sine linea transibat. Maiorem in precando assiduitatem exigens Cyprianus: *Christians, inquit, nulla hora transeat sine oratione.* Si quidem oraturi semper in caelo, & gratias acturi Deo, hic quoque orare, & gratias agere non desinamus. Pari sensu Augustinus: *Meditatio, inquit, praesentis vitae nostrae in laude Dei esse debet, quia exultatio sempiterna futurae nostrae vitae, laus Dei est.* Et nemo potest idoneus fieri futurae vitae, qui se ad illam modò non exercuerit. Modò ergo laudamus Deum; sed & rogamus Deum. *Laps nostra letitiam habet, oratio gemitum.* Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus; & quia verax est qui promissit, in spe gaudemus; quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Oremus & gemamus.

§. III.

Tertia causa, quare ars orandi tam sedulo discenda; quia caelestis haec Rhetorica est lucrosissima, & statim nobis auream in caelo locat, quae diutius profectò stabit, quam illa Gorgiae Leontini ab Atheniensibus posita. Quam porro lucrosa sit caelestis Rhetorica, divus Bonaventura explicans; *Quaerimque, ait, horà lucratur homo oratione devotà plus, quam valeat totus mundus.* Grande lucrum unica comparandum horum. Non nescit hoc diabolus; quapropter omnem movet lapidem, ut vel oraturum ab oratione ad alia trahat, vel jam orantem in oratione turber. Fidem faciet Ruffinus Aquileiensis, qui de Macario Alexandrino juniore hæc narrat.

Nocte quadam personatus demon ad Macarii turgiolum pulsans: Abba Macari, surge, & camus, inquit, ad collectam, ubi Fratres precando vigiliam agunt. Macarius fallacias eadem demonis subodoratus: *O mendacissime impostor, ait, quid tibi societatis aut negotij est in collecta & coetu sanctorum? Cui demon blandè: Quasi verò nescias, inquit, mi Macari, nullam monachorum congregationem, collectam nullam sine nobis institui? Veni denique, & videbis quam non inanis sit nostra opera. Ad quae Macarius: Imperet tibi*

2. Causa,

3. Causa,

Bonaventura de perfectis vii. c. 5.

Ruffin. c. 29. apud Roveid. pag. 431.

i. Causa cur Rhetorica caelestis sit ad discenda. Oratio est omnium humanarum actionum auxilium. In Trimegisto lib. 2. c. 4. §. 2. Anton. Baingemius de Iaculis Oratoribus lib. 3. c. 6. mibi pag. 268. Thom. c. 4. uti. 30. Psal. 142. v. 6. Mens humana precibus non rigata in pravas actiones exuberat. B. Thomas Aquinas nihil nisi precibus praemissis aggrediebatur. Mortuus est P. Franciscus Suarez anno 1617 die 23. Septem.

Dominus, inquit, immunde daemon. Mox sese in preces abiciens, id anxie cupivit scire, num verum esset, quod mendaciorum faber gloriaretur. Abiit ergo ad collectam, ubi ceteri Fratres vigiliis sacris operabantur. Hic denuo rogavit Deum, liceret veritatem penitentiis nosse. Et in toto templo discursantes vidit puerulos Aethiops, qui mira celeritate velut volitando huc illuc ferebantur. Illic autem moris erat, sedentibus cunctis, psalmum ab uno pronuntiari, ceteris vel audientibus vel respondentibus. Hic Aethiopes parvuli vago discursu occupatissimi, sedentibus alludebant, & si cujus oculos compressissent digitis, mox ille nidare ac dormisse incipiebat: si cui digitem in os immerisissent, inertissimè occitare faciebant. Vbi verò post Psalmum ad orationem se projectissent Fratres, Aethiopi illi singulos percurrebant, & huic quidem feminam adstantem representabant, huic fabros lignarios & cementarios ante apinimum statuebant, isti cenulam struendam ante oculos proponebant, apud alios alia efformabant. Quaecumque verò demones diverso luxu effinxissent, id orantes animo & cogitatione versabant. A nonnullis tamen, ubi horum aliquid tentassent, vigilantia constantia repulsi prosternebantur, ita ut iuxta hos nec consistere, nec transire illos auderent. At verò alijs longè debilibus largissimè illudebant, tergum & cervices eorum persultabant, sic eos sibi, non orationi, attentos faciebant. Hæc cernens Macarius altum ingemuit, & erumpentibus lacrymis: Respice, ait, o Domine, ne sileas, neque mitigeris Deus. Exurge, & dispergantur inimici tui, & fugiant à facie tuâ, quoniam anima nostra repletur illusionibus. Secundum preces ad explorandam certius veritatem, singulos scorum evocans, mansuetè ac suaviter interrogavit, an nullæ inter precadum de ædificiis cogitationes occurrissent, an non instituendum iter, aut parandâ mensam, aliudve negotium peragendum cogitassent? Patientes habuit reos. Singuli pro se quique non negarunt, ita rem habere, prout interrogasset. Hic dillicidè compertum est, vanas vagaque cogitationes, psalmorum aut orationis tempore, à diabolis obrudi, & ingeri; ab iis autem, qui omni custodia cor suum servarent, terribissimos Aethiops vi laudatissimâ repelli. Deo namque conjuncta mens & precibus, intenta nihil alienum, nil turpe, nil superfluum aut pravum recipit. Hinc ingens & inestimabile lucrum Rhetoricæ cælestis. Firma est veritatis promissio: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.*

Marci c. 11. vers. 24.

IV.

4. Causa.

Quarta causa: Rhetorica cælestis ne minime utilisissima. Hoc sciamus, nullas omnino preces, & nec brevissimam quidem orationem, quæ quidem hoc nomine censenda sit, in cassum fundi. Non impetramus, quod petimus? certè vel minimam quavis precationem plurimum meremur, & plus (utar Bonaventuræ verbis) quam totus valeat mundus.

Aug. 10. 8. in psal. 85. mihi pag. 385. Psalm. 85. vers. 5.

Clarissimè Augustinus: Si ergo, inquit, tu invocas Deum, securus esto, exaudiris: pertinet ad istum versum: Et multum misericors omnibus invocantibus te. Noli ergo dicere: Illud mihi non dedit: Redi ad cor tuum, & conscientiam tuâ libera; interrogat, passere illi noli. Si verè Deum invocasti, certus esto, quia id forte quod volebas temporaliter, idèd nò dedit, quia tibi non proberat. Adhuc in hoc Cor vestram, fratres, Cor Christianum, Cor fidele, ne incipitis tristes facti, veluti fraudati desiderijs vestris, irem indignationem contra Deum. Est qui exaudit, ne dubitetis orare: qui autem exaudit, mirus manet. Age iam, inquit Chryllostomus, & illud exponamus vobis, quam multis Sanctis datum sit, deprecationis presidio servare, non solum gentes ac civitates, verum etiam orbem universum. In mentione verò deprecationis primus occurrit Paulus, ille insatiabilis Dei custos, ille custos orbis terrarum, qui

Chryl. 10. 5. l. 2. de orat. ad Deo mihi p. 594.

A per deprecationem ac assiduam obsecrationem omnes gentes salvas fecit, semper illud dicens nobis: Hujus rei gratia factio genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi.

Cum Carolus V. Imperator Augustissimus provinciam Peruanam sibi reconciliatam cuperet, nobilem illum Gascam huic negotio destinavit, eique complures chartas, sed puras & à scripturâ vacuas, solo nomine suo notatas dedit, eo consilio, ut quisquis privilegium aut munus peteret, si illud in chartâ virginè percriptisset, jam impetrasset. Hæc tantâ tamque facili gratiâ rebelles animi in concordiam reducti. Christus ingeniosam hanc artem usurpans, & paginam puram regio nomine signatam nobis offerens: Amen, amen dico vobis, ait, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. En virginem chartam, vos in eâ quidquid placuerit, perferibite, & illud jam impetrastis. Nihil est, quod obtinere non possit oratio. Oratio igitur longè utilisima.

Italisch. ta Blanca dicitur.

Joan. c. 16. v. 23.

Ajunt Theologi cum Aquinate Doctore, Providentiam divinam ante omnem eorum constituisse orationem, ut instrumentum præcipuum ad exequenda Numinis decreta; apertè id asserens Gregorius: *Obtineri, ait, nequaquam possunt, quæ predestinata non fuerunt: sed ea, quæ sancti viri oratio efficiunt, ita predestinata sunt, ut exequi precibus obtineantur, quatenus postulando mereantur accipere, Numinis quod eum omnipotens Deus ante secula disposuit donare. Non propter hoc oramus, inquit beatus Thomas, ut divinam dispositionem immutemus, sed ut impetremus, quod Deus disposuit per orationes esse implendum. Deus plurimum gratiarum nobis impetiri cupit, sed rogatus.*

Providentia divina ante omnem eorum constituisse orationem, ut instrumentum præcipuum ad exequenda Numinis decreta, apertè id asserens Gregorius: Obtineri, ait, nequaquam possunt, quæ predestinata non fuerunt: sed ea, quæ sancti viri oratio efficiunt, ita predestinata sunt, ut exequi precibus obtineantur, quatenus postulando mereantur accipere, Numinis quod eum omnipotens Deus ante secula disposuit donare. Non propter hoc oramus, inquit beatus Thomas, ut divinam dispositionem immutemus, sed ut impetremus, quod Deus disposuit per orationes esse implendum. Deus plurimum gratiarum nobis impetiri cupit, sed rogatus.

§ V.

Quinta causa: Oratio, seu Rhetorica cælestis, potentissimè persuadere novit. Deum ligat, qui sincerè orat. Dilucidissimè Christus: *Si, ait, manseritis in me, quodcumque voleritis, petetis, & fiet vobis.* Quod ab ore Domini Ioannes Apostolus excipiens: *Quidquid petierimus, inquit, accipiemus ab eo.* Et scimus, quia audit nos, quidquid petierimus. Cùm Moses in supercilio montis preces Deo allegaret, Deus se velut ligatum clamans: *Dimitte me, inquit, ut irascatur furor meus contra eos.* Dum oras, ligas me, sine igitur, ut his vinculis exolutus, manu liberâ contumaces percutiam. En rerum omnium præpotente Deo potentior est oratio. Hæc Deum vincit, & prohibet irasci: hæc ægris valetudinem, hæc vitam reddit mortais.

Joan. c. 15. v. 7.

Joan. c. 15. v. 15.

Exod. c. 33. vers. 10.

Oratio est potentior Deo.

Tiburtius martyr jam completum funus oratione à tumulo revocavit. Dum enim casu per plateas incederet, hominè ab alto lapsum reperit. Hic membra omnia miserabili ruinâ ita obriverat, ut parentum luctus non aliud quam sepulturam circumspiceret. At martyr stentibus: *Sinite, ait, hominem verbo alloquar, fortassis recipiet sanitatem.* Et confestim animò erecto iuxta jacentem in genua procumbens, orationem Dominicam & Symbolum tractim recitavit. Mox homo depositus, incolumis & sanus surrexit. *Nimirum oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum.*

Baron. 11. anno 286. num. 11.

Psal. 33. vers. 18.

1. Reg. c. 1. v. 21.

De optimo Hebræorum iudice Regum facti hoc testantur: *Audivit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini.* Videte, obsecro, sicut Samuelis preces dicuntur esse in auribus Domini, ad ostendendam Samuelis cum Deo familiaritatem; ita Domini aures dicuntur esse in precibus iustorum, ad significandam Dei in illos liberalitatem. Id expendens Massiliensis præsul Salvianus: *Quod, inquit, Scriptura ait, aures Domini semper esse in precibus iustorum, non audientia tantam Dei, sed quædam quasi obedientia Dei designatur. Quasi Deus adeo promptus sit ad audiendas suorum preces, ut non modo audire, sed etiam obedire, non modo quod petunt, concedere, sed etiam quod imperant, velle facere videatur.*

Salvian. 2. de prov. dent. d. 1. sub inveni.

de alij.

deatur. *Vinam tam promptè nos Deo, quam nobis Deus, obedi- diamus. Quam beati essemus omnes, addit Salvanus, si quam promptam erga nos Dei audientiam legimus, tam promptè ipsi Deum audire vellemus.*

Quanta hæc orationis potentia, Deum sibi habere obedientem! Talis erat oratio beatorum Dominici & Francisci, qui plerumque statim, quod petissent, factum viderunt. Talis Bernardi, qui tor ægris pane consecrato sanitatem reddidit. Talis Francisci de Paulâ, qui per aquam pedes tulit illos, & cum transvectionem negaret portitor, calcavit fluvii terga in famulatum subeunte naturâ. Talis Elisabethæ Principis, quæ uni suorum aulicorum vehementissimum de noxis dolorem impetravit. Talis Scholasticæ virginis, quæ cælum ut subitas pluvias effunderet, exoravit. Tales hodièque sunt orationes amicorum Dei; vim Deo faciunt, quod petunt, impetratum auferunt.

Diogenes Philosophus oratores vocitabat ter homines. Nam uti eum, qui nec facundus, nec humanus, nec doctus est, hominem esse negamus; ita is qui & disertus, & effabilis, & eruditus est, ter homo dici potest. At profectò quisquis rectè orare novit, & facundiam, & humanitatem, & doctrinam insigniter ostendit, proinde ter homo, dici poterit, ut qui non solum hominibus, sed & cum Angelis, cum divinis omnibus, cum Deo loqui didicerit, Rex Pyrrus gloriari solebat, plures urbes imperio suo additas oratione Cynæ Legati, quam suis armis. Oratio Christiani vera, & cælum expugnat, & Deum ligat.

Æquissimum igitur est, ut cælestem hanc Rhetoricam, quæ non solum lucrosissima & utilissima, sed & potentissima est, nemo non summis studiis condiscat. De oratione longè verius quam, de pecuniâ dixerim: Orationi obediunt omnia.

CAPVT III.

Quale vitium in Rhetoricâ cælesti sit animi evagatio?

De quo Zachar. Lippel. l. 24. Scipio.

Psal. 140. Quid oratio attentata exigit.

1. Cor. e. 3. v. 16. & seq. & 2. Cor. e. 6. v. 19. & 2. Cor. e. 6. v. 16.

Gerardus in Pannoniâ Cannadiensis Antistes templa complura condidit, & quantum facultates permiserant, ornavit. Hic ipse in æde D. Gregorii aram posuit Matri Domini, cui thuribulum argenteum & duos fenes assignavit, qui singulis horis Catholico ritu thus adolent, ut cæremonis istis precandi studium tantò magis incalcesceret.

Regius vates cælestium oratorum disertissimus David: *Dirigatur, inquit, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Tam succinctè quam artificiosè complexus est hoc carmine Rex Hebræus, quidquid oratio attentata exigit. Primum est thymiama ipsum, huius, galbanum, onyx, stacte mastiche. Oratio, si vera sit, Fidem, Humilitatem, Charitatem, Fiduciam, Patientiam poscit.

Alerum; Thymiama templo sacrum erat, in Sancta Sanctorum inferendum. Humanus animus templum est, & Dei domus. Tarsensis Ecclesiastes id affirmans: *Templum Dei sanctum est, inquit, quod estis vos.* In huius templi adytis thymiama orationis incendendum.

Tertium; Summus Sacerdos thymiama obtulit: Omnes nostræ actiones & orationes omnem promerendi & impetrandi vim obtinet ab humanæ gentis Summo Pontifice Christo. Hinc Ecclesia rectissimè orationibus omnibus clausulam hanc apponit: *Per Christum Dominum nostrum.*

Quartum, Thymiama ignis emigat. Si carbones non vivant & candeant, nullus aufergit odor, & si plenas thuris manus in eas excutias; ita prorsus oratio

A frigida, oratio nulla est, quam ignis Spiritus non accendit; si desit ardor orantis, desit anima orationis.

Quintum; *Dirigatur, inquit, oratio mea, sicut incensum.* Ante omnia sit orantis finis sincerus, intentio recta, jugis attentio. Est, qui orat, ut spectatores aut laudatores habeat: Est, qui orat, dum aliò mens evolat: est, qui orat, & interim ab oratione aliena tractat; horum oratio reverà non dirigitur, sed ut fumus à vento avehitur, & dissipatur.

Cum igitur decretum nobis sit agere de oratione attentâ, hoc quidem capite explicabimus, quid sit animi evagatio, malæ orationis principium.

§. I.

DE oratione locuturi, principio, putem, rectè quaerimus: *Quid est oratio?* Damascenus ad quæstionem: *Oratio, inquit, est mentis elevatio ad Deum.* Vnicuique nobis Augustinus pro mille sit, qui ad rem, *Oratio Augustini, inquit, locutio est ad Deum: Quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris.* Igitur oratio est animæ cum Deo colloquium & conversatio.

Balthasar Alvaresius vir admodum religiosus, orationem actionem describens, dicere solebat: *Oratio, est spiritum suum ad Deum elevare, eique res suas omnes familiariter, magnæque cum reverentiâ communicare; & majori cum fiducia quam ullus filius erga matrem suam habere potest: & ibi omnia sua, pretiosa & vilia, parva & magna cum suo magistro ac Domino conferre; cor suum aperire, illudque totum ita effundere, ut nihil intus remaneat; illi bona & mala, peccata & desideria, labores tuos & requiem aperiendo, sicuti solet amicus cum amico cui fidit.*

Atque hoc est, quod codices divini suadent, effugere sicut aquam cor suum in conspectu Domini. Ut aquam, ajunt, non ut oleum, cujus pars adhæret vasis.

Ergo cogitationes omnes, cor totum à seipso velut emigret in Deum. Si sic precaremur, evagationes animi non metuendæ forent. Oratio è cordis penetralibus emergens, homines latens, soli Deo patens, gratissima, & efficacissima est. Hæc docet simplicissimè ac sincerissimè cum Deo agere, & arcanum illud colloquium optimis affectionibus distinguere. Plurimum refert vel semel saltem in die, ratione quâ dixi, se Deo commendare, suam divinæ voluntati agglutinare, perseverantiam ad supremum usque halitum evagitare. Hic talis Orator quotidie seipso melior evadit. Quidquid de illo sentiant homines, seu delirum, sive iracundum, seu futurum judicent, gratus Deo sanctusque erit.

Sed obsecro, duos optimos Oratores cum Deo loquentes attendamus, Abrahamum, & David Regem. Abrahamus: *Loquar, inquit, ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.* Exordium sanè præclarum, & conciliandæ benevolentiae aptissimum. Sed audiamus quam dictioni suæ narrationem, quam confirmationem attemperarit. *Descendunt volucres super cadavera, inquit sacer historicus & abigebat eas Abraham.* Quid hoc rei? Quod novum istud dicendi genus, victimam ab avibus tueri? En Rhetor iste in actu exercitio, ut scholæ loquantur, & reipsâ monstrat, quid in oratione maxime necessarium sit, nisi ut aves infestas pelle, animum ab evagationibus defendere. Pessimè facit, in casum orat, qui in has curas non vigilat.

Rex David in divinis colloquiis pænè assiduus: *venit servus tuus cor suum, inquit, ut oraret ad te oratione hac.* Animus meus variè huc illuc vagatus quoniam non fuit domi, veluti columba socias secuta & seducta: tandem rediit ad suum columbarium hæc avis, mens mea malè peregrinata domum repetiit. Quando igitur me ipsum inveni, nunc orabo, nunc colloquar cum Deo: nam inveni cor meum, quod à me fugere solet.

Damasc. l. 3. de fide c. 4.

Aug. in Ps. 84. mibi quitur; quando oras, cum Deo loqueris. Igitur oratio est animæ cum Deo colloquium & conversatio. pag. 385.

In vita Balth. Alvares. in var. c. 52. §. 1. mibi pag. 171.

Gen. c. 18. v. 27.

Gen. c. 15. v. 11.

Animi ab evagationibus defendere in oratione est necessarium.

2. Reg. c. 7. v. 27.

let, sed ego velut fugitivum sequor, & domum reduco.

§. II.

Matt. c. 6.
v. 6.

DIvinus Rhetoricæ Magister Christus saluberrimè præcipiens: Tu autem, inquit, cum oraveris, intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Aperto sanè ostio, vana & otiosa oratio si ad pectoris tui conclave liber omnibus pateat ingressus, celsa orare, celsa, aut prius fores obliera: ostio clauso docet orandum præceptor è caelo. Ad rem Augustinus: *Cubile nostrum est, inquit, cor nostrum: ibi tumul-*

Aug. 10. 8.
in ps. 35.
mibi pag.
107. & in
psalm. 141.
pag. 669.

Ephes. c. 4.
vers. 27.

tū patimur male conscientia, & ibi requiescimus, quando bona conscientia est. Ibi est cubile, ubi nos Dominus Iesus Christus jubet orare. Tentator non cessat pulsare, ut irrumpat; si clausum invenerit, transit. Ideo Apostolus, quia in nostris potestate est ostium claudere, ostium cordis non parietum, ibi enim & cubiculum quia ergo in nostris potestate est hoc ostium claudere. Neque detis, inquit, locum diabolo. Etenim si intravit & possidet, attende, quia tu negligenter clausisti, aut claudere neglexisti. Quid est autem claudere ostium? Hoc ostium tanquam duas habet valvas, cupiditatis, & timoris. Aut cupis aliquid terrenum, & hac intrat; aut times aliquid terrenum, & hac intrat. Timoris ergo & cupiditatis janua claudere contra diabolum, aperi ad Christum. Quomodo ipsa valvas aperis ad Christum? cupiendo regnum celorum, timendo ignem gehennarum. Per cupiditatem scelesti diabolus intrat, per desiderium vite æternæ Christus intrat. Per timorem panarum temporalium diabolus intrat, per timorem ignis æterni Christus intrat.

Psa. v. 6.

Aug. 10. 1.
l. de Magi-
stro cap. 1.
pag. 232.
Idem 10. 4.
l. 2. de serm.
Domin. in
Monte c. 3.
pag. 347.

Ergo Deus, ut idem Augustinus asserit, in ipsis rationalis animæ secretis, qui homo interior vocatur, querendus & deprecandus est. Sacrificate sacrificium justitie, & sperate in Domino. Vbi pures sacrificium justitie sacrificari, nisi in templo mentis, & in cubilibus cordis. Vbi autem sacrificandum est, ibi & orandum. Fors autem diximus, esse omnia temporalia & visibilia, quæ per ostium, id est, per carnalem sensum in cogitationes nostras penetrant, & turba vanorum phantasmatum orantibus obstrepunt. Claudendum est ergo ostium, id est, carnali sensui resistendum, ut oratio spiritalis dirigatur ad Patrem, quæ fit in intimis cordis. Idem asserunt, quotquot è præceptoris hujus Scholâ prodierunt.

Deut. c. 4.
v. 29.

Hier. c. 29.
v. 13.
Coloss. c. 4.
v. 13.
1. Pet. c. 4.
vers. 7.

Ita Moses in rupe Taboreâ ad arcanam cum Christo colloquutionem admisit: Cum, ait, quaeseris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: sit tamen toto corde quaeseris eum, & totâ tribulatione anime tuæ. Ita Hieremias vates Numinis vicem exhibens: Quæris me, ait, & invenietis, cum quaeseritis me in toto corde vestro. Ita & Principes Apostoli Petrus & Paulus præcipiunt: Orationibus instate, vigilantes in eis. Esote prudentes & vigilate in orationibus. Res maximi momenti, captopter tam serò commendata & præcepta.

Quid Oratio sit, satis liquet: Quid autem est mentis evagatio? Inanis, ut videtur, quæstio. Sed hujus generis plura sunt, quæ non tam queruntur ut ignota, quàm ponuntur ut magis observanda. Hominem contemplantur oculis, & tamen querit Logica & Physica, querit Theologia: Quid est homo? Philosophi, animal rationale, ajunt, esse hominem. Longè aliter Theologi, quibus homo est ipsa inconstantia, cum Iobbo teste, nunquam in eodem statu permaneat.

Si globus in summo monte incipiat ruere præcipientem cursum non sistit, dum ad montis radices devenit; at verò globus terræ immisus, nil fugæ molitur: cor humanum volubili globi simillimum, nisi Deo altius sese immergat, cadendi ac præcipitandi finem non inveniet, usque & usque volvetur præcipiti fugâ.

§. III.

Quid sit
evagatio
in oratio-
ne.

Quid igitur est in precibus evagatio? Mobilitas & inconstantia animi. Incipimus quidem cum

A Deo loqui; mox avertimus nos, & cum catello aut aliâ re obviâ pueriliter jocamur.

Fuit pictor, qui hanc animi evagationem ita subjecit oculis: Christus in cruce pendentem pinxerat. Ante hunc duo quidam submissis genibus precabantur. Ex ore primi unica eaque rectissima ibat linea ad Christum crucentum latus. Ab ore autem alterius plures excurrabant lineæ, ista quidem in campos, ubi messis, venatus, agricultura; illa in cellam vinariam descendebat, ubi vinum, butyrum, pomi genus varium; hæc subibat hypocaustum, ubi cum liberis uxor; alia stabulum penetrabat ad equos; una etiam museum ingrediebatur ad syngraphas, codicillos, numarias tesseras, aliâsq; litteras lustrandas.

En, quæso, maximam orantium diversitatem. Primus ille, non malus Rhetor, orationi ceptæ inhærebat, nec interruptum deserebat opus: Christum cogitabat, Christum orabat, Christus omne illius pectus occupabat. At verò alter domi non erat, cor suum non habebat apud se; diversis quinque locis agebat, Rhetor pessimus, pessimâ illius oratio. Non enim aves, uti Abraham, abigebat; cor suum, uti David, non inveniebat. Hinc vel oculis fit fides, quàm grave sit vitium, mentis inter precandum evagatio.

Hinc etiam facillimum erit intelligere, quàm diversâ ratione Dominicam orationem pronuntiemus. Sunt, qui eam per saltus proferant, quædam transiliendo, alia prætermittendo.

In Brabantia, quod vetus scriptor memorat, caco-dæmon virginem Nivellanam miserè ac diu vexavit. Interrogatus hospes hic ærcinus, num orationem Dominicam nôisset? Optimè ajebat, scio. Ergo, recita, dixerunt, qui adstant. Audite saltantem Rhetorem; ita præcabatur diabolus: Pater noster in cælis, nomen tuum, fræ voluntas & in terrâ, panem quotidianum hodie, debita nostra debitoribus nostris, nos à malo. Dixi & unâ cachinnum tollens: Ecce, inquit, ita vos orationem vestram dicere soletis.

Istudne, Christiani, patimur sic à dæmone nos ridenti, nec injuriâ? Sunt, qui orationum verba celeritè percurrant, syllabas extremas devorent, integras subinde voces glutiant, nec tam orent, quàm multa simul deblaterent. Tractim, ô boni, & lingua non præcipitante precandum. Sed hos suo loco tangemus.

Sunt, qui precibus fanda infanda misceant. Orationem Dominicam auri amans & avarus sic recitat: Pater noster qui es in cælis. *Nondumne adest, qui pecuniam tulerit? Sanctificetur nomen tuum. Vtura quincunx nimis exigua est; bes centesima placet. Adveniat regnum tuum: Adjecto tamen bono pignore. Fiat voluntas tua sicut in caelo & in terrâ. Nimis multum devorat mea familia. Panem nostrum, quotidianum da nobis hodie. His sumptibus tu tolerandis vix ero. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Illum hostem meum in malam pessimam crucem. Et ne nos inducas in tentationem. Cras apud generum meum con-viva ero, ita parcam vino meo. Quæ hæc oratio, quinam intercalares versus isti?*

His talibus suspiriis & gemitibus preces nostras distinguimus.

§. IV.

Narrat Humbertus, fuisse hominem bonæ mentis. Hic cum fortè fortunâ templum transfiret, asino vehens descendit, & jumento ad templi fores alligato, ingressus est, ut iter suum impensius Deo commendaret. Dum precatur, antequam orationem Dominicam semel duntaxat absolveret, plurima occurrunt à precibus aliena. Illud præcipue: Quid si aliquis jumentum solvat, & clam abducatur? quomodo vix reliquum confecerim? sed & illud cogitavit: Me miserum,

Cæsar Hist.
barb. l. 3. c.
6. de mira-
culis sui vi.

Humbertus
Regul. 5.
August. 6.

serum, asinus meus precari me non sinit. Egred. A
sus igitur hoc jam egit, ut asinum venderet: sa-
tius esse ratus asino carere, quam offensum habere
Deum.

Isidorus Pelusota hominem illum censet audacis-
simum, qui Deum patrem appellat, & nil minus facit,
quam quod decet filium. Dicit quidem: *Sanctificetur
nomen tuum*; ille ipse tamen quotidie, & horis paene
singulis divinum nomen verbo violat. *Adveniat regnum
tuum*; cogitationes interim impurissimas, Venerem
& orcum oleas, in animo nutrit. *Fiat voluntas tua.*
Ipsa nihilominus sui sensus & cerebri homo vix un-
quam vult, quod vult Deus. *Panem nostrum quodi-
anum da nobis hodie*: cum tamen infatiabilis sit vorago,
nec victum quaerat, sed opes & divitias, & datis à Deo
utatur contra Deum. *Dimitte nobis debita nostra, sicut &
nos dimittimus.* Impudentissimus mortalium veniam
petit, ipse inexorabilis perstat, & vel digitulo ictus,
ignem vomit, gladium fringit, paribulum minatur, B
in minimas laevit injuriolas. Et ne nos inducas in tenta-
tionem, sed libera nos à malo. *Resum* teneamus amici: hic
homo vult à malo liberari, nullam interim mali aut
peccati occasionem vitat. Non nescit, quo loco pu-
dicitia, quo sobrietas, quo castitas periculum adeat, id
tamen non declinat: Ludit & jocatur cum Deo. Ita
oramur, & simul nescio quae somniamus. Psalmos per-
curramus, orationem Dominicam aliquoties rapimur
convolvimus. Quaerat quis non immerito: Quid ora-
sti? Nescimus ipsi, imò dubitamus, an dixerimus, quae
diximus.

Adversus hos oratores Deus jam olim gravissimè
quaestus per Isaiam: *Appropinquat populus iste ore suo, in-
quit, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longe est à me.*
Christus Dei filius idem per Matthaeum queritur: *Pop-
ulus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.*
Luscina inter complures corvos non potest placere
cantu, lingua inter tot animi evagationes placere non C
potest oratu.

Fit nonnunquam in pagis, ut unicus, iudi modera-
tor inter duos tresve solum puerulos stet ad grand-
pulpitum, sacerdoti respondeat, hymnum Angelor-
um, & Apostolorum symbolum cantet. Hem quam
insuavis Musica! sed longè insuavior est illa, cum
lingua sola labris tantum adjuvantibus orat, aut can-
tat; lingua velut organum Musicum est, addendum
cor, aliàs rusticanus ille laborum ac linguae concen-
tus, Deo minimè probabitur.

§. V.

*Bellarmin. in
Ascens. me-
ris in Deum
gradu 14. c.
2. mibi pag.
321.* Miratur è purpurato senatu Bellarminus Theo-
logus, quomodo DEVS rem tam indignam to-
leret: *Ecce, inquit, loquimur cum Deo; & statim ab
imaginatione ad alia cogitanda trahit, & ergo Deo verti-
mus. Quis nostratum dominorum ferret famulos suos se-
cum loquentes, cor immò se neglecto ad famulandum cum
conservis averti?*

*Aug. 10. 8.
in psal. 84.
ante med.
mibi pag.
385.* Idem admiratus Augustinus: *Tolerat Deus, inquit,
tot corda precantium, & diversas res cogitantium. omitto
dicere, & noxias; omitto dicere aliquando perversas & ini-
micas Deo: ipsas superfluas cogitare injuria est ejus, cum quo
loqui cœperas. Oratio tua locutio est ad Deum. Attentionem
Deus & diligentiam in rebus omnibus amat, maximè
verò in precibus. Quis enim est homo, ait idem Augu-
stinus, cum quo si amicus ejus cœperit colloqui, & noluerit ille
respondere collocutioni ejus, & viderit eum averti à se, &
aliud loqui ad alium, qui hoc ferat? Aut si forte interpelles ju-
dicem, & constituas eum loco, ut te audiat, & subito, cum ad
eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico
tuo, quando te tolerat? Vir quidam sanctus seipsum
admiratus: Ah Domine, inquit, quantum patior,
cum stans in oratione cogito de caelestibus, & sta-*

Idem ibid.

tim se mihi offert integer cogitationum carnalium
exercitus?

Idcirco quod Ephrem monet: *Arguat seipsum ho-* Ephr. 10. 2.
*mo; & ipse sibi dicat: Vis loqui cum Deo? attende de panoplia
suis. Vis audiri? teipsum prius, quid loquaris, audi. spirituali.*
Nec sic properes, ne frustra ores.

Turpissimum est, si quis profiteatur se scribam, ver-
sus tamen flexuosos & curvos pingat, plurimas lituras
faciat, charum atramento spargat, multa eradat; &
paene plura delcat, quam scribat. Hic scriba imperiti-
simus, est homo in oratione non attentus. En lineas
curvas & inaequales, en characteres deformes, en tot
alienas, tot impuras cogitationes, en tuam orantis osci-
tantiam; nam dum oras modò circumspicis, modò
garris, modò dormis, sic magnam partem deles, aut
eradis, quod scribis.

Monitum vetus & optimum est: Agenda bene age.
Quod hic cum primis valeat, *Vis orare? rectè ora.*
Non linguam solum, sed & animum ad preces evo-
ca. Augustinus id præclare docens: *Cum laudatis
Deum, inquit, totum laudate, cantet vox, cantet vita, can-
tent facta. Totum Deum laudate. Noli bonæ cantinelæ
tuæ obstrepere moribus malis. Oratio bona, sed mala
est evagatio in oratione. Ideo Cyprianus serio com-
mendans: Incumbere, inquit, ad preces toto corde debe-
mus; nec quidquam hinc animus, quam id solum cogitet, quod
precat. Quæ autem segnities est alienari, & capi inepris co-
gitationibus & profanis, cum Dominum deprecari, quasi sit
aliud, quod magis debeas cogitare, quam quod cum Deo loqua-
ris? vis Deum esse memorem tui, cum tu ipse memor tui
non sis? Maxima pars orationis, attentio.* Cyp. lib. de
orati.

CAPVT IV.

*Evagationum animi quanam origines sint
remota?*

Hebraeus vates Elias (quod Regum fasti memo- 3. Reg. 18.
rant) cum Baalis sacrificulis, sacrificando cer- 2. 32. C.
tans, edificavit altare in nomine Domini, fecit, ut aqua du-
ctum in circuitu altaris, in quo ligna coeposuit, divisaq, mem-
bratim bovem lignis imponendum. Jussitque omnem victi-
mam perfundi aquis tertium. Ipse demum Elias ho-
locaustum oratione animans: *Domine Deus, inquit, ostē-
de hodie, quia tu es Deus Israël, & ego servus tuus. Exaudi me,
Domine, exaudi me. Mox ignis supernè ruit, & victi-
mam cum lignis & saxis consumpsit. Hoc altari E-
liæ Academia quædam pro insignibus suis vivit, cum
inscriptione LITATVR. Inferius adjectæ voculae,
NON ALIVNDE.*

Hac profectò imagine oratio, de qua loquimur,
insigniter ob oculos constituitur. Cor hominis or-
antis est altare: Lingua preparatio ad orationem.
Victima, oratio pla. Desfluentes aquæ, cogitatio-
nes alienæ, sed repulsæ. Ignis, orandi ardor. Hinc
è cælo accensus aquas exorber. Ita LITATVR hoc est, para
consumptis Evagationum aquis. Diximus superiori scilicet sacro
capite, quid sit animi Evagatio, seu usitata voce, Di-
stractio. Iam porrò illarum quinque origines, quas
vocant, remotas, declarabimus.

§. I.

Mentis inter orandum evagationes, minus qui-
dem venustâ, sed certè propriâ voce Distrac-
tiones dicimus. Hæ namque sunt, quæ miseram
mentem, velut Metium Suffetium quadrigis in mil-
le partes distrahunt. Hoc igitur minus Latium, sed
huic rei magis congruum vocabulum non asperna-
bitur.

Prima di-
fractionu
origo:
Sollicitu-
dines &
Curae.

Prima igitur Distractionum origo, sollicitudines & Curae. Quisquis voluntatem suam non integrè conformat ad divinam, vix unquam sine distractionum vehementi frenitu orabit. Is siquidem non inquietus tantum atque sollicitus, sed & anxius, Deo non satis nec ex integro fidet, omnia suis laboribus tribuet, semper agens & satagens, aliis atque aliis curis semper exæstuans. Hinc oratio minime attenda.

Matth. e. 6.
vers. 31.
Philip. e. 4.
v. 6.

Christus verè caelestis Rhetor, contra sollicitudinum tumultus septemplici argumento pugnat per Matthæum Evangelistam. Demum concludens: *Notite ergo, inquit, solliciti esse. Idem ingerens Paulus: Nihil, inquit, solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione petitiones vestrae immoescant apud Deum.* Non vos morbi, non egestas non infamia, non carceres, non exilium, non ipsa mors angat. Et ejus rei causam apponit: *Dominus enim prope est.* Immortalis remuneratio, aeternitas beatissima brevi se vestris infundet brachiis. Hæc curas pellat, & animum erigat ad futura. Pluma levissimum quid est, & volat etiam, cum vento agitur: at pluma madefacta & levitatem perdit & volatum: sic & animus humanus in altum evolare, cælum petere facillimus, cum autem curis & sollicitudinibus vanis madesit, cum cibum & potum, vestem & habitationem assidue cogitat, volare desinit, jamque miserè prægravatus in terrâ repit. Idcirco Christus providè monens: *Attendite vobis, inquit, ne forte graventur corda vestra in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ.* Aut orare non sinunt, aut non bene.

Ibidem.

Vide Cassian. lib. 10. collat. 1. 9. cap. 4.

Luc. e. 21.
v. 34.

Corbiacensis monacho Leonardo, dum oraret, serpens in sinum correpsit. Hinc ille usque aded non expavit, ut immobilis persisteret, dum precum finem fecisset. Precibus finis tortuosum insidiatorem ultro allocutus: *Quid tibi vis hospes, aiebat, si quid in me licentiæ à Domino accepisti, exerte tuæ me potestati non subducam.* At anguis sicuti osantem non terruit, sic etiam pati omnia paratum non læsit.

Voluntas humana cū divinâ conformis sollicitudinum & curarum moribus non conficitur.

Voluntas humana cum divinâ conformis, & animus Deo fidens non unum tantummodo colubum, sed totum colubrorum agmen facile contemnit; sollicitudinum & curarum moribus nunquam conficitur, omnem enim sollicitudinem & curam projecit in eum, cui fidit, quem adorat.

§. II.

Secunda di-
fractionu
origo:
Otium.

Altera distractionum origo, est Otium, quod duplex. Aut nihil agere, aut agere, quod perus sit Otio. Occupati nobis nonnunquam videmur, cum longè sanctius feriamur. Est, cum tempus ad templum vocat, at nos ne nihil agere videamur, chartis ludere, per fenestras prospicere, transeuntes numerare, aut otiosissimè confabulari, vel cæcicem ducere, ac poculis certare instituimus. Et hæc negotia dicimus. Teste Cassiano presbiterum Alectarum in Egypto dictum solenne fuerat: *Qui laborat, ab uno diabolo; otiosus à sexcentis, ab innumeris diabolis exagitur.* Chrysostomus super institucndâ oratione disserens: *Non dormientibus nobis, inquit, dat auxilium Deus, sed laborantibus.* Nam adjutor non est otiosus, sed ejus qui ipse quoque operatur. Ad orationem rectè perficiendam singulari opus est gratiâ, quam Deus cessatoribus, ludionibus, fabulatoribus, saltatoribus largiri non potest.

Prov. e. 24.
v. 30. & 31.

Mens hominis otiosi est hortus incultus,

Salomon otiositatis malum ostensurus; *Per agrum hominis pigri, ait, transevi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticae, & opererant superficiem ejus spinæ.* Mens hominis otiosi velut hortus incultissimus lappas, lolium, urticas, adulterina femina, gramen inexpugnabile, herbas ferilissimas gignit. Et quomodo tandem hic homo rectè orabit? Nimirum, cum dormi-

rent homines, venit inimicus homo, & superfeminavit vineam. Vbi otium, ibi fatanæ lucrum maximum; otiosus, diaboli theatrum.

Optimè dixit Cassianus: *Mens otiosi nihil aliud cogitare novit, quàm de se ac ventre.* Experimento autem probatum est, acediæ impugnationem, non declinando, sed resistendo superandam.

Veteri apologo fertur rusticus cum curru & bovis luto altiùs hæsisse. Hic miser circumspicere, caput scabere, malam fortunam accusare, adjunctrices manus expectare, pectus plangere, demum in genua ruere, & dextram Herculis implorare. Adfuit vocatus Hercules, sed hominem increpitans: *O piger, inquit, sic currum non extrahas: Abi, manus admolire, boves urge, currum promove; ita dii aderunt vocati, & juvabunt; pigros non juvant.*

Non solis profectò precibus agitur, laborandum est: neque verò solis laboribus quidquam proficitur; precandum est. Pigrè otari, & rectè orare nullâ unquam amicitia poterunt conjungi. Iurati hostes sunt otium & oratio.

Ad otium spectant cognata duo vitia: Intemperans somnus & neglectus ordo. Quies corporis permittenda, sed moderata; prolixior somnus nec salubris, nec honestus. Optatum pabulum est pigritiæ? in multam lucem stertere. Nec præclarum aliquid expectes ab homine somni amante. Quot horarum somnus permitti possit, ætas & valetudo interroganda. Eadem lex omnibus non potest figi. Sapientum hæc tenus sententia fuit, septem horarum spatium, veram somni mensuram esse homini adulto. Heu miseri! vix quartam partem vitæ nostræ vivimus: si dematur quod mensæ, quod relaxationi, quod colloquiis, otio, lusuibus, somno conceditur, vix demum pars quarta vitæ remanebit. Ita vir octogenarius viginti annis vixisse dici poterit.

Idcirco somnus & animi relaxatio, non quantum placet, sed quantum satis est, ioque ad mensuram adhibenda. Nam uti de pecuniis malè vel bene expensis, ita & de his ratio reddenda est Deo. Pessimè ratiocinor, si dicam: *Mea est hæc pecunia; prout volo, eam expendo.* Nec multò rectius dixerim: *Mihi dormio, mihi vigilo; ergo quantum lubet, dormiam.* Fatuum enthymema. Nam uti jactura est aliquot florenos dilapidare, ita dispendium est pecuniariâ jacturâ gravius, aliquot horas superfluo somno perdere. Brevi aderit judex, qui imperet: *Redde rationem villicationis tuæ.*

Alterum, quod otio favet, neglectus ordo & confusio est. In re familiari administrandâ non pulchrum tantum, sed & utile ac necessarium est, suo quavis tempore fieri: statæ sint horæ, quibus surgendum & cubitum eundem, quibus prandendum & cenandum, quibus laborandum & orandum. Vbi oratio exultat, ibi nec oratio regnat. Immoderatio vitæ non solum malam facit orationem, sed sæpe nullam.

Rex David gravissimis regni negotiis attentus, de die nihilominus septies in preces effusus; *Septies, inquit, in die laudem dixi tibi.* Sed & mediâ nocte surgebat ad confitendum Domino. Daniel è summis Principibus Regis Darii, suis potissimum curis administrabat regnum, nihilominus tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & antè facere consueverat. Ergo cui curæ ac cordi est oratio, immoderationem vitæ odedit & otium. Sed pergitur.

§. III. Tertia

Matth. e. 13. v. 25.
Cassian. lib. 10. collat. 1. 9. cap. 4. med.

Intemperans somnus, & neglectus ordo, sunt vitia ad otium spectantia.

Vide Epistolam ad Romanos e. 1. §. 36.

Luc. e. 16. v. 2.

Psal. 118. v. 164.
1. 164.
Dan. e. 6. v. 10.

§. III.

Tertia di-
fractioni
origo:
Confusa
negotiorum
mole:
Ex d. c. 6,
vers. 9.

Tertia distractionum origo est, *Confusa negotiorum moles*. Diabolus hac in re Pharaonem emulatur. Aegyptius Rex iste cum audisset Israelis populum sacrificia cogitare, & abitu moliri: *Opprimatur*, inquit, *operibus*. Ad hunc omnino modum plurimi merguntur luto, & occupationum mole sic obruantur, ut aut tempus, aut certe animum non habeant orandi. Hinc illae voces eorum: orent monachi; crebris ego precibus invigilans non possum. Ita tres illi ad epulum grande invitati, se adeo non vacare aebat, ut nec epulo quidem interesse permittunt duxerint. Huic quidem boves, isti villa, uxor tertio tantum temporis non videbatur permittere, ut ad instructissimam cenam se listeret. Non aliter illi, qui rarius orant, seipos divinis colloquiis excludunt, paullatim non nisi terram & carnem sapiunt, in rebus salutis insensiles fiunt, homines aridissimi; qui licet in templo sint, eis tamen fabulari suavis est, quam precari. His jure merito quotidie occidendum: *Quid prodes homini, si mundum universum lucratur, anime vero sua detrimentum patitur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Etsi horis singulis philippoe decem lucrari queat, quid tum? veniet hora, qua omnem negotiorum molem & quidquid lucri congestum excutiet manibus, velis nolis vacandum est morti; nisi forte tu solus negotiorum mole sis repulsurus mortem? sed constat haec tenus mortalium nemini defuisse spatium moriendi. Negotia igitur sic tractanda sunt; prout nos divinus Paulus instruit: *Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est: reliquum est, ut qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur, & qui emunt, tanquam non possidentes*. Homines ejusmodi *πολλοπραγμετες*, & omnia agentes saepius cogitent, quod Dominus suae hospite dixit: *Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium*. Finem scilicet sibi praestitutum assequi, & per Dei laudes ad Deum ascendere.

Mat. c. 16.
v. 26.

1. Cor. c. 7.
v. 29.

Luc. c. 10.
v. 41. & 42.

Sollicitudo non vexat solum, sed suffocatur.

Eze. c. 47.
vers. 6.

Demon quos otio non potest, negotiis a Deo avertit.

Cassian. col. lat. cap. 9. initio.

Supremus Rex non nisi ob graviorem causam ingeminat voces. Moses cum ille totus in pascuis conquirendis esset, compellavit: *Moses, Moses*. Samuelem soporemersum inclamavit: *Samuel, Samuel*. Saul ad caedes properantem duplicata voce corripuit: *Saule, Saule*. Ita Christus, Martham ab operosa nimium sollicitudine revocans: *Martha, Martha*, inquit, *turbaris erga plurima*. Sollicitudo non vexat solum, sed & suffocatur; non vult Deus is animum impendi, quae ipse non imperat. Sed hoc mihi munus, inquis, commisit Deus, hoc onus ipse imposuit. Cave Deum falso accusas, quod ille in has negotiorum voragines te adduxerit: tu tibi ipse dux fuisti.

Ezechielem olim Angelus in aquas perduxerat, quae primo ingressu talos, deinde genua, umbilicum denique contigerant. Hic vetuit eum caelestis ductor progredi, & seduxit illum, & convertit ad ripam torrentis. Si te, quisquis es, occupationum tuarum aquae ad usque umbilicum sepeliant, ohe satis est; si plerumque omnem diem negotiis assignes, non adeo reclamabimus; sin autem nihil orationi, nihil Deo tribuas, ohe nimis exiguum est. Haec demonis ingeniosa avortitricis est, quos otio non potest, negotiis a Deo avertit.

Ioannes Cassianus immodicas occupationes perfringens: Probatissimus seniorum, inquit, cujusdam fratris cellam transit, viditque absentem illi aethiopo. Hi duo junctis confertisq; manibus saxum gravi malleo contundebant. Monachus aliquoties malleum ponere, & ad orationem redire cogitavit, cum eu aethiops denuo ad opus animans injuriam laboris non sentire iussit. Miratus senex impigerrimam diaboli vastitatem, & istud ipsum turgurium ingressus: *Quid operis, ait,*

Tom. II.

A hic urges? Cui monachus: Durissimum, inquit, hoc saxum aptamus fabricae, vixque illud secare potuimus. Has voces senex continuo excipiens: Bene dixisti, ait, vix potuimus. Nam solus non eras, cum illud caederes. Et una exposuit, quem vidisset ejus operis ad stare socium, monuitque gravissimè ne sua seria ludo, ne orationem labori, nec caelum posthaberet tartaro. Laborandum quidem, sed absque orationis dispendio; ita deinceps Martham ageret, ne Magdaleam excluderet. Suum omnibus tribuendum tempus. Subinde nimios labores tam esse noxios, quam nullos.

Ideo laborandum, quidem, sed absque orationis dispendio.

Et videte lacrymabilem Salomonis ruinam. Post extractum templum, nescio, quas molitiones alias exorsus, domum saltus, regium praetorium, custodiam armorum, solium orbi admirandum struxit. Accessit vagus foeminarum amor: his curis extra se positus conscientiae rationes conturbavit, & Dei gustum amisit. Hinc sensus multa cogitans ac depressus, & anima aggravata.

2ap. cap. 9. vers. 15.

Quocirca duas tibi ulnas porrigo: una te ipsum & injunctum tibi munus, ad tuas vires & ad animi tui salutem commetire. Altera aeternitatis ulna est, hanc rebus creatis omnibus studiosè applica. O quantum has illa excidit! vide igitur, ut tuos labores ita dispen- ses, ne orationis pensum Deo subtrahas, & beatam aeternitatem perdas.

§. IV.

Quarta distractionum origo, sunt *Confabulationes* & *colloquia supervacanea*. Quemadmodum nobile unguentum odorem perdit, si pyxidi operculum desit, ita spiritus precum evanescit, ubi os sine lege garrit. Plerumque frigent orationes, ubi valent fabulae & vani sermones. Si otium humanam mentem sic afficit, ut ea penitus ad orandum torpeat, quantum magis prava colloquia preces turbabunt & impedient? Si quis supplicium advolvatur tibi ad genua, sed manibus atteret fordidissimis, quae paullò ante merferit luto, & necdum absterfas adferat, ceremoniam iis adhibiturus & facturus delicias, quis hunc talem oratorem a se non repellat? Hoc Chrysostrmus explicatissimè

Quarta distractionis origo: Confabulationes & colloquia supervacanea.

tradens: orandum quidem tibi est, inquit, sed non formido, neque ita deturpato. Ingemisce, largas effunde lacrymas, misericorditer pauperibus de tuis offeras, si injuriis cuiquam es, satisfacias abundè, reconcilia te illi, & ne magis oratione tua Deus irretetur, detege linguam oraturus. Nam si quis pedes tuos manibus stercore fordidatis tangeret supplicando, non modò non exaudires, verum etiam calcibus expelleres. Quomodo igitur audes hoc modo Deum orare? nam qui orat, quasi manu lingua utitur, quae genua Dei supplicando attingit. Nolite igitur illam maculare, ne Deus ad vos dicat: *Si multiplicaveritis deprecationem, non exaudiam vos. Magis igitur quam pupillam oculi linguam tuam custodis.*

Chryst. 10. 2d hom. 52. in c. 15. Mat. mibi pag. 386.

Non minus praeclare dicit Beda: Multum juvat orationis puritatem, si in omni loco vel tempore, nos ab actibus temperemus illicitis: si semper ab otiosis fermocinationibus auditum pariter castigemus, & linguam: quaecumque enim saepius agere loqui, vel audire solemus, eadem necesse est, saepius ad animum, quasi solitam propriamque recurrant ad sedem: & sicut sues immunda volutabra, columbae limpida solent frequentare fluentia; sic animum cogitationes impure inquinant, sanctae ad orationem excitant.

Beda de 12. glo Salom. Quid juvet orationis puritatem.

Vt igitur rectè colloquaris cum Deo, cave praemitas prava cum hominibus colloquia. Nam talis in ipsa eris oratione, qualis ante ipsam fueris. Quod Cassianus insigniter executus: *Quidquid ante orationis horam, inquit, anima nostra conceperit, necesse est, ut orantibus nobis per ingestionem recordationis occurrat. Quamobrem quales*

Cassian. col. lat. 9. c. 30. med.

Ante ora-
tionē om-
nes impu-
ras cogi-
tationes
extrudere
debemus.

orantes volumus inveniri, tales nos ante orationis tempus praeparare debemus. Ex precedente enim statu mens atque animus in supplicatione formatur. Et ideo quidquid orantibus nobis volumus ut irrepat, ante orationem de abditis nostris peccatoris extrudere studeamus. Evagationum cogitationum mater, confabulatio.

§. V.

Quinta
distrac-
tio
origo:
Animi a-
maritudo
ira, odiū,
similēq;
viciosi af-
fectus.

Quinta distractionum origo, Animi amaritudo, ira, tristitia, odium, similesque viciosi affectus. Pura oratio mel est de caelo, ut igitur huic melli sit locus, fel expue. Augustinus dicere solebat: Vides, quia cor tuum vas plenum est felle; ideo si cupias id impleri melle, necessarium est, ut prius effundas omne fel. Os plenum pulve, loqui non potest, cor plenum amaritudine non potest orare.

Cibos su-
mere, dum
inflama-
tio ira ho-
minem ex-
cercet, vi-
tus est:

Incredibile dictum est, quam noxium sit valetudini, mensam accumulare, & cibos sumere, dum vel gravior tristitia, aut inflammatio ira, aut potentior ejulatio, aut maligniorque affectus hominem exercet: eo namque tempore alimentum transit in venenum, & quod cibis esse creditur, virus est. Tunc igitur longè satius, impransam & incenatum perdurare, quam corpus opplere cibo mox transitorio in toxicum.

Sic ani-
mus affe-
ctione de-
teriore oc-
cupatus
non sine
noxā ora-
bit.

Haud aliter animus affectione deteriore occupatus, seu illum ira & exandescencia, seu moestitia, seu ambitio, seu libido, sive avaritia, sive alia cum amaritudine inficiat, non sine noxā orabit. Cum enim oratio sit animae refectio, amaritudine vacet animus, si sit nutriendus. Propterea Christus affectu simili laborantem ab altari removens: Relinque, ait, ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Animus tali amaritudine infectus nil bonae orationis stillabit.

Matt. c. 5.
v. 24.

Visali melle? fel prius evome. Pone iram, libidinem abdica, teque ab omni amaritudine expurga. Quod &

1. Tim. c. 2.
vers. 8.

Paulus graviter praecipiens: Volo viros, inquit, orare in omni loco, levantes puras manus sine ira & disceptatione. Non bene conveniunt, nec in una sede moratur oratio pura, & affectio maligna. Nequit curari vulnus, dum aut glans plumbea, aut ferri cuspis, aut integrum telum haeret in vulnere; haec prius extrahantur, dein Tara-plasma parti laesa accommodetur: ita etiam si vel apicula reliquerit aculeum in membro, quod fauciat, aculeus ante auferendus, quam illiniendum oleum: pari prorsus modo, quamdiu amaritudo ulla cor infederit, tandiu fragantissimum orationis unguentum nil proderit. Puras manus in oratione levandae sine ira & disceptatione.

Quid fa-
ciendū ei
qui recte
orare de-
siderat.

Quisquis igitur recte orare desiderat, vanas sollicitudines repellat, otium fugiat, negotiorum mole se opprimi non sinat, optimas horas non gerris & nugis frangat, animum ab omni maligniore affectu liberum adferat. Ita LITATUR. Haec sacra his constant impendiis.

CAPUT V.

Evagationum animi quoniam origines sint
propinqua.

Lvcianus tam suorum irrisor, quam Christianorum, fingit Deum supremum Iovem, ad ingentem caeli fenestram horam unam quotidie adsidere, sui que copiam facere, dicturis partibus aut aliquid rogaturis. Quisquis opportunam hanc horam aucupari novit, & suam facere, quidquid rogat, impetrat; qui horam hanc neglexerit, verba precisque incassum fundit. Cum autem Iupiter non certam servet horam, incerta verò sit hominibus ignota, inde fit, ut paucissimorum preces sint ratae. Ita profici hoc fabularum involu-

cro sapienter monuerunt, horis omnibus orandum, quando non constet, quā horā Deus statuerit aures orantibus dare.

Deus noster Rex caeli & terrae horis omnibus, interdiu noctūque paratissimas nobis dat aures, nec tantum audit quod petimus, sed & petitionibus nostris annuit, modo non noxia petamus, nec inhonesta. Porro illud praecipue nobis spectandum; ut loco Deum opportuno adeamus. Hoc ajo: locuturus cum Deo, Deum sibi statuat praesentissimum, nec ab eo quem rogat, oculos unquam, quantum fieri potest, amoveat. Hic impetrandi modus est opportunissimus: hoc oculis divinis placet. Atqui hoc oratio minus attenta neutiquam observat, hinc iure fert repulsam. De oratione haec cepimus verba facere. Explicatum est, quid oratio, quid in oratione distractio, quae distractionum remotae sint origines. Nunc porro quotuplex distractio, & quae distractionum propinqua sint origines, explicandum.

§. I.

Theologis passim triplex statuitur evagatio seu distractio, Invita, Negligens, Voluntaria. Prima dicitur *Invita*, cum orantem alia quidem atque alia cogitationes turbant, sed invitum & reluctanter. Nam hic talis quam primum animadvertit in animum suum cogitationes à precibus alienas inserpere, mox eas repellit & excutit, nec sine dolore ac gemitu. Non facile peccat, qui tam sedulo adversus satanae suggestiones vigilat.

Illam *Negligens* vocatur, cum quis oscitanter orat, & remisso animo, cogitationum suarum pessimus custos. Quod inde fit, quando animum ad preces non praeparat, neque serius est, in re tam seria, non enim laborat, ut haec precum impedimenta rejiciat. Exemplo demonstratur id, quod dicimus. Adsidet aegrotus sanctus, qui muscas abigat. Verum hic muscarum Vespasianus sub officio tam leni paullatim nictare incipit, & modò muscarum flabellum tollit, modò graves oculos claudit, & toto annuit vultu; jam iterum movet brachium, sed languidissimo conatu, jam iterum dormitat, totumque ruit oppressum somno caput: jamque denud evigilat, & flabellum concutit, velut uno spiritu jugulaturus omnes muscas. Non diu durat hic impetus, brevi & manus, & oculi, & caput in somnum desuunt, ita redeunt muscae, unde fuerant abactae. Hic quidem fugat muscas, & non fugat; officio fungitur, sed pigerrimè, adeoque non fungitur: ita prorsus qui orat, nec tamen in distractiones impigre pugnat; ita bonus dormitat Homerus, & modò has, modò illas cogitationes in animum illabi non vetat: resistit subinde aliquantulum, sed conatu flaccido & inertis: ita vincitur. Quò autem est major haec negligentia, tantò gravior, ea tamen plerumque non letalis.

Tertia distractio dicitur *Voluntaria*, cum pænè sola garris lingua, mens domi non est, sed in omnes Orbis partes evagatur. Pessimus hic orator alienas quidem cogitationes sentit, sed non rejicit; videt hostem, sed illi sese non opponit: diaboli suggestiones fatis advertit, sed eas non excutit; cum Deo loqui & orare creditur, sed ille cum quibusvis transeuntibus fabulatur. Hoc grave delictum est, & naturā suā letale. Quisquis enim sic orat, quid oret ignorat, atque sic debitam Deo reverentiam negat. Hinc Theologorum scito, qui die festo tam alienus à precibus, aut in iis tam vagus rei divinae interest, aut preces ex debito recitandas sic fundit, obligationi non satisfacit. Atque haec distractionum differentiae sunt. Origines earum propinqua subjungimus.

§. II. Prima

Triplex
statuitur
distrac-
tio
Invita, Ne-
gligens, &
Voluntaria.

Romani
hic Caesar
muscas ab-
igere sol-
ebat.

Alienus à
precibus,
qui preces
ex debito
recitandas
sic fundit,
obligatio-
ni non sa-
tisfacit.

§. II.

Prima distractionum propinqua origo,

Prima distractionum propinqua origo est, Licentia exteriorum sensuum, praecipue oculorum. Attente orare non cogitat, qui oculos non cohibet dum orat: Nam sicut:

Incustoditum captat ovile lupus:

Ita prorsus incustoditam non difficulter expugnat mentem diabolus. Et quomodo cogitationes intra cancellos coereeri poterunt, si emissiui oculi toto oberrant templo? Praeceptum Domini est: Clauso ostio ora Patrem suum. Parum est ostium claudere cubiculi, si non etiam claudas januam animi. Christus a cruce redivivus ad discipulos suos ingressus est, sed januis clausis. Gemini oculi duo cordis ostiola sunt; si cupis ut cor tuum subeat divina gratia. para hospitium, & gemina claude ostiola. Non alia lege Christum impetrabis hospitium.

Math. c. 6. v. 6.

Gemini oculi duo cordis ostiola sunt.

Cur claudendi sunt oculi in oratione.

3. Reg. c. 19. vers. 13.

Gen. c. 6. v. 14.

Sed o curiositas, o humanae gentis vitium, o animi levitas, o nobilis ad omnem petulantiam praesultrix! Vos oculos quaquaversus velut pyrobolos & nitratos radios evolare sinitis, turpi magisterio. Non missiles hos ignes poscit oratio. Cum orandum est, animus ignescat, & in altum evolet: claudantur oculi, & intra suas se caveas abdant, tunc enim mens tato cernit acutiis, quando minus cernunt oculi. Elius cum Deo locuturus, Operuit vultum suum pallio. Hic optimus orantis habitus est, velo, quod natura dedit, opereire oculos. Nihil videndo, melius videmus quem adoramus.

Cur Deus, obsecro, Arcam a Noemo fabrefactam, tam intrinsecus, quam extrinsecus bitumine liniit voluit? Ne forte rimularum aliquid reperirent aquae & penetrarent. In mundo velut in diluvio, mediusque fluctibus versatur; heu quantum pravi exempli auribus, quantum oculis haurimus! Quisquis Noemum imitari, & diluvii fluctus evadere, Deoque se conjungere cupit, non interiores tantum, sed & exteriores sensus solertissime custodiat; arcam suam, animam suam, bitumine divini timoris intrinsecus & extrinsecus liniat.

Prisci Patres in Aegypto dicere solebant: Amans orationis homo, caecus, mutus & surdus sit, Caecus sit, ut vel clausos habeat oculos, dum orat, vel in Christi aliave sacra imagine defixos. Mutus sit, ut nullos penitus sermones cum homine misceat, dum Deum alloquitur. turpissimum est, & intolerabile, colloquia divina confabulationibus humanis confundere. Surdus, ut quod vel domi, vel in templo importuni strepitus est, velut non audiendo transmittat.

§. III.

Secunda distractionum propinqua origo,

Altera distractionum propinqua origo est, Libertas & licentia sensuum interitum. Intellectus, Voluntatis, & Memoriae; maxime vero imaginationis & phantasie. Maximae artis est, phantasia velut canem rabiosum, aut draconem alatum alligare vinculis, & stringere catenam. Imaginatio plurimum oranti nocet, si no rationis legibus veluti clathris cohibeatur. Quare de re, si quisquam, praeclearissimè Bernardus: Multarum, inquit, rerum imagines & phantasias clausis oculis video, easque in vitis tolero. Inde est, quod saepe mihi nocuit mortifera delectatio, quae ex recordatione praeteritorum peccatorum nasci solet, sed maxime ex recordatione libidinis. Haec enim pestis, quo praeceteris vitis est mihi familiarior, eo ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior. Nam cum eam repellere volo, nolenti mihi se ingerit blandè onerosa, displicendo placens, & placendo displicens. Subiliter intrat, & mentem occupat, & nisi subito repellatur, allicit, & incendit. Quasi virus pestilentiae, per totum corpus paulatim se diffundit. Cogitationes pravas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicita mentem afficit, & ad consensum pravitatis animum inflectit, omnesque animae virtutes corrumpit. Hac peste cum

Bern. lib. de Interioribus domo c. 29. mihi pag. 1073. Libido praeceteris vitis ad nocendum proclivior.

Tom. II.

A adstrictus teneor, divelli ab ea vix possum, quonia stimulos ejus confiteri aut nescio, aut erubescio: tam subtiles & turpes sunt:

Addit: Audi ergo,issime Deus, confessionem meam, & respice ad pietatem tuam. Audi, quam saepe de memoria mea te expulit irruens turba plurimarum cogitationum, quae velut plebs ad aliquod spectaculum solent effluere in cor meum. Ad secularia revocant, mundana inferunt, voluntaria ingerunt, inebrosa contumunt, ipsoque in tempore, quo levare mentem meam ad te paro, inanibus cogitationibus infectus, ad terrena plerumque dejicio, cogitata cogito, & cogitata recogito, & eadem iterum atque iterum replicare non cesso. Ita mens mea semper mobilis & nunquam stabilis, semper vaga & velut ebria, per diversa distractitur. Graviter pecco, cum cor meum derelinquo, quoniam gravis jactura est, quae per negligentiam fit. Ita peccandi consuetudine etiam cum nescio, pecco, & cor meum, cor vanum per infinita deducitur, & in multa desideria dividitur.

Nostras hic agit partes Bernardus, & velut in theatro graphicè repraesentat hominem negligenter orantem. In quo plurimum semper delinquit imaginatio. Haec instar vagi pueri est, qui dum in cathedra Magister Tullium aut Maronem praereggit, ipse interim incurbitas, & quidquid vult nugarum, pingit; praecceptoris dicta surdis transmittit auribus: ita imaginatio nugae diversissimas solet pingere, dum animus orationi studet vacare. Astringe certis vinculis imaginationem, si fructuosam cupis esse orationem.

§. IV.

Tertia distractionum propinqua origo. Aetiones orationi non congruae. Qui facit sub oratione, quod eam turbet ac impediatis, hoc agit, ut mentem ab orationis sensu abducat. In multis actiones hominis & curae dividi possunt. Fuerunt, qui septem simul amantibus & scribis dicarent, fuerunt qui pluribus: Equitare simul & fabulari, non incommode plurimi sciunt. Ipse meis oculis spectavi hominem, qui simul & stulam inflaret, & tympana pulsaret, & librum manducaret. Sunt, qui tonsori simul & negotiis dare opera possint. Ex archimagis non nemo est, qui duas pulces eodem coquat pultario. Sunt, qui audire simul & scribere noerint. Sunt & furaci Mercurii tribu, qui non imperite simul & furari, & humanissime colloqui sciunt; sunt, qui eruditè simul & canere, & organis ludere didicerint. At verò preces fundere, ejus generis labor est, ut vix ullos alios labores una secum exerceri velit. Orare ac simul circumspicere, orare & simul cum alio fabulari, litteras legere, dicenti attendere, nunquam nisi pessime coniunguntur; haec uno coadjuvante tempore simul fieri non possunt.

Tertia distractionum propinqua origo;

Orare est labor, qui nullos labores alios secum admittit.

Germanorum mos est in pagis, & verò etiam in urbibus, inter opifices & tenuioris fortunae homines, pulcem avenaceam hoc ritu comedere. Illud, quod dixi, avenaceum pulmentum, in mensa plano deponitur, hoc ferculum tripus terrea sed gracilis inunbrat, quae catinum lacte plenum sustinet. Qui mensam accumbunt, vicibus mutatis cochlear jam avenaceam pulcem, jam lacte mergunt, ut si forte pultis quid hæreat in gutture, lac habeat pro vehiculo, Haud aliter orant aliqui, dum cochlearis loco utuntur lingua, sed eam modo Deum, modo alloquuntur homines miserabili vicissitudine; modo precatorium libellum, modo alienam formam aspiciunt alternatis obtutibus. Atqui hoc est Deum iniuriâ afficere, alijs pernicioso exemplo, si bi ipsi nocere nil impetrando, nisi iustissimam reprehensionem. Nullius pretij hæc oratio est. Ergo quod saepius monebimus, cum oras, totus oras, & actiones alias orationi adversarias procul amolire. Plurimum facit, qui, quod faciendum est, bene facit; satis laborat, qui rectè orat.

At subin in templo sumus, sed orare non lubet. Non nimium hic urgebo fastidientem. Hoc monco,

G 3 figat

figat oculos in imagine piâ, sacras cæremonias expendat. Ecclesiæ cantum attendat.

Non omnem novâ invenciónis Musicam damnamus, sed eam potissimum, quæ quod imitari cupit, imitari tamen nescit, artis aut vocum penuriam.

Hic pace vestrà dixerim, ô Musici, nunc templis cantandi genus dominatur novum, sed exorbitans, concisum, saltatorium, & parum profectò religiosum, theatro aut choreâ convenientius quàm templo. Artificium quærimus, & perdimus priscum precandi ac cantandi studium; curiositati consulimus, sed revesa negligimus pietatem. Quid enim novitia hæc & tripudians cantandi ratio, nisi comœdia est, in quâ cantores, veluti actores sunt, quorum modò unus prodit, modò duo, modò simul prodeunt omnes, & modulatis vocibus colloquuntur; mox iterum unus triumphat solus, ceteris brevis secuturis. Quòd si cantores nec ab arte, nec à voce multum commendati sint, & nihilominus novis hos cantandi dialogos sectari velint, insuavem prorsus Musicam efficiunt.

Crebræ sunt in Italiâ comœdiæ, quæ voce tantum modulata, solòque cantu peraguntur: iis simillimus est hic musteus cantandi modus, qui specie rarioris artificij, sacris edibus infert comœdias. Ad cõne nova omnia tam pulchra sunt & honesta, ut ea iure omnibus & ubique debeant placere? Fuerunt ævo superiore præstantissimi Musici; sed reverà, vel vobis testibus ilialiter (& liceat dicere) religiosius cõcinerunt: sed eorum libros Musicos vestrum jam fastidium pridem sepelivit. Reviviscat, obsecro, saltem aliquid priscæ religiositatis in sacra Musica. Quòd si cordi est & curæ divinus honor, hoc agite vobis, hoc laborate, ut quæ cantantur verba, simul etiam intelligantur. Quid mihi varius in templo sonus, quid multiplex concentus, si desit ei nucleus, si sensum & verba, quæ concentu sunt intelligenda, percipere nequeam? Aliud est choreis, aliud Christianis sacris accinere; illis satis est symphonia, in his etiam symphonia sensus desideratur. Nimirum talibus flabellis excitanda est pietas, ut quod canitur etiam cogitetur.

Equissimum hoc Ecclesiæ votum divinus Paulus approbans: *Que, inquit, sine animâ sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur? et enim si incertam vocem det tuba, quis se parabit ad bellum? Ita & vos per linguam (per cantum) nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur, id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.*

Ea igitur sit templorum Musica, quæ orationem non turbet, sed excitet & accendat.

§. V.

Exposuimus distractionum origines: rem oculis nunc subjiciemus. Bernardus, quem paulò ante diximus, matutinis precibus intererat magno religionis sensu. Hæc illi Deus cernendâ objecit, quæ nullius oculis patebant. Vidit vir sanctus juxta singulos suorum stantem Angelum, qui tantâ scribebat accuratione, ut videretur nec vocalam, nec syllabam omittitur, quam non solerter exciperet. Omnium tamen Angeli diversâ prorsus ratione scribebant. Hi quidem auro exarabant verba; isti argento; aliqui atramento, quidam etiam aquâ characteres non conspicuos formabant; alii demum Angeli nil penitus scribebant, sed ex toto feriabantur.

Bern. lib. de Internâ doct. c. 148.

Hæc autem interpretatio vis est. Quorum Angeli pingebant auro, si hoc uno desiderio æstuabant, quam integerimè Deo servire; hoc scilicet agebant, quod agebant; hoc cogitabant, quod cantabant. Bernardo teste: *Tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus.* Illorum verò Angeli scribebant argento, quorum intentio in divinis servitiis erat sincerissima: minus quidem prioribus ardebant in divino cultu, sed tamen ardebant. Quæ Deus omnia ad libellam habet exami-

nata. Atramento utebantur Angeli apud eos, quorum voluntas non ad opem pravâ fuerat, actiones autem non ab ardore animi, sed à consuetudine prodibant. Apud quos Angeli scribebant aquâ, si desideres, & aut somno, aut cogitationum tumultu pleni, in oede erant corpore, mente aliò evagabantur. Mens eorum sicut organum Musicum, quod symphoniam perdidit in frigore. Illi denique quorum tutelares Angeli à scripture penitus vacabant, vanis ac noxiis cogitationibus pleni, non nesciebant se à precibus alienâ cogitare, nihilominus huic cogitationum æstui non resistebant: cor eorum longè fuerat ab eo, quæ lingua nominabat.

Hic iure quis nostrum examinet seipsum: Quid tuus scribit Angelus, aut quomodo scribit? num argento, num auro, num atramento, aut fortassis aquâ, num omnino feriat? Quæ tuæ cogitationes sunt inter precandum? quomodo bonas foves, quomodo repellis malas? An non fateri cogis ac dicere, quod Bernardus tibi suggerit dicendum? *In choro sum corpore, & in aliquo negotio sum corde. Aliud canto, & aliud cogito. Psalmodiæ verba profero, & psalmodi sensum non attendo: sed mente vagus, habitu dissolutus, oculis attonitus huc & illuc prospiciens, quæcumque ibi geruntur perlustro & perspicio. Væ mihi, quia ibi pecco, ubi peccata emendare debeo.*

Cor hominis particula carnis exigua est, quæ vix falconi sufficiat in prandium, huc tamen cordi, pro, totus non sufficit orbis! Multi de se dixerint: Alas non habeo, volare tamen non cesso, corde solo in omnes orbis partes excurro, imaginatione & phantasiâ ubique prævolante.

Hos animi vagos excursus, hos mentis domesticos tumultus optimè Bernardus exprimens. Sæpe, ait, *aliquâ injuriâ commotus, in cogitationibus & tumultibus in corde premor, hincque sollicitus & cæcus occasione vindictæ, de acceptâ injuriâ tumeo. Consilia multiplico, & nihil aliud nisi pergia, quæ adsunt, corde præfugio; præsentem video (ca vis imaginationis est) absentibus contradico; intra memetipsum contumelias profero, & recipio, receptis autem durius respondeo. Cùmque qui obviet, nullus adsit, rixas in corde propono, insidias invidentium discutio, & quæcumque contra me movere possunt penso, exquiro quid respondeam, & cùm nullam rem teneam, litigo vacuum labore; sicque diem in otium, noctem verò in cogitationem verto, torpeo ab usili opere, quoniam vigor illicitâ cogitatione: in a mens secum interius pugnat, cùm menti homo repugnat. Hæc omnia imaginatio, & phantasia scelerum incentrix incredibiliter augeat. Ideò Bernardus prioribus dicitis adjungens: *In corde, inquit, servo depicta ea quæ feci, idè temporalium rerum tumultus in corde versare non cesso, cùm vaco, operor. In cogitatione enim comedo cùm jejuno, loquor cùm taceo, irascor cùm sum tranquillus, corpus requiescit, & animus huc illucque discurrit.**

§. VI.

Hic triplex Documentum studiosius observandum. Primum est. Tantò ardentius orandum, quantò vehementius distractiones urgent. Perinde uti fieri solet, cùm cælum omne cietur tonitru, quantò enim tunc sævior est tempestas, tantò copiosior æris campani pulsus. Augustinus multorum languidissimis precibus ingemiscens: *Quam multi, ait, deprecantur Deum, nec sentiunt Deum, nec bene cogitant de Deo. Solum deprecationis habere possunt, vocem habere non possunt, quia ibi vita non est. Æs sonans, aut cymbalum tinniens, homo orans, nec mentem orationi applicans; sat vocis & verborum, non sat attentionis, nec satis bonorum desideriorum habet.*

Alterum Documentum. Consideranda est innumera multitudo Angelorum Deo semper assistentium. Canit Daniel: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Cogites tecum mi homo: Sat in cælo aulicorum habet Deus, à quibus laudetur:

Bern. lib. de Internâ doct. c. 148. pag. 1076.

Bern. lib. de Internâ doct. c. 148. pag. 1100. Animi vobis excutulus.

Triplex documentum: Primum.

Aug. 10. 8. in ps. 138.

Secundum.

Dan. c. 7. v. 10.

detur: & ego homunculus vilissimus prorepro, cupio que, ut ad dictionem meam rex cæli attendat, & ego ipse non attendo ad ea quæ dico.

Nostrates aulas, obsecro, inspiciamus, & Legatorum in iis orationes. Stat Princeps auditurus, adest in obsequium Principis tot nobilissimorum hominum corona, prodit legatus, attentio summa, incipit fari, dicendo progreditur, solum oculis gerit Principem, ad causam verò sibi commissam attentissimus, nihil nisi ex præparato & verbis conceptissimis proloquitur.

Et nos quid? & quomodo? Prodimus locuturi cum Deo, quem millia millium & decies cætena millia Angelorum cingunt, quorum vel unicus Imperatoribus omnibus præferendus est; nos tamen tam frigide, tam remissè ac flegenter causam nostram agimus, velut eam ultro prodituri. Heu quàm in rem nostram non vigillamus! Hic assidue, si uspiam clamandum, ATTENDITE.

Tertium. Eternitas perpetuò cogitanda est, ita mens facilis se vinciri patietur. Quem enim modò adoramus, cum totis æternitatibus laudare cupimus. Hæc horâ, inquit Bernardus, quâ oras, ô quanti cum Deo loquuntur, eumque infemeris ampliantur? Tu verò eternitatis immemor, in his delectaris, quæ pereunt & transeunt, & tecum manere non possunt. Quàm multi jam eternitatem inchoârunt, quibus si daretur hæc horula ad agendam poenitentiam, quàm ardentibus votis ante aras se prosternerent orâtes, suspirantes, plorantes, ad imperrandam misericordiam, & tu hic velut jocularis? Si amor non teneat, terreat timor. *Anima mors est*, inquit Chrysoctomus, non proculni ad Dei genua. Hæc autem, eodem Bernardo teste, vera est tranquillitas, cum tota mens in seipsâ colligitur, & in uno Eternitatis desiderio immobiliter figitur. Debet proinde fluctuationem cordis restringere, & ad unius veri gaudii desiderium, cogitationum & affectionum motus colligere.

CAPUT VI.

Preparationem ad preces necessariam esse, & quæ sit preparatio remota.

Noëmus Arcæ fabricator, carcerem pænæ annum, cū pauculis suorum inter feras toleravit, sepultus veriùs quàm mortuus. Vbi ex hoc seu carcere, seu sepulchro in auras emerfit, Orbis eluvione finitâ, sacrificium aßertori suo instituit. Id Deo plurimum placuisse codices sacri testantur hoc encomio: *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.*

Fit nonnunquam, ut Codrus aliquis aut Irus familiaris culinam opuletam ingressus, carnis assæ odorem, dum ea veru versatur ad ignem, totis hauriat naribus, dicatque hoc mihi thymiana gratissimum, hoc mihi thus, hoc stacte & casta est. Dumque has narium delicias avidè trahit, passci videtur a cresci.

Tam acceptum Deo fuerat Noëmi sacrificium, ut ipsum etiam odorem illius tanquam optimum laudaret, & quasi attraxerit: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Ne miremur, summo se studio Noëmus præparavit ad has religiones obeundas. Nam *adificavit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis obtulit holocausta super altare.* Hic multâ opus fuerat industriâ & præparatione, tam in aræ structurâ, quàm in delectu animalium.

Verum Christianæ gentis sacrificium est, Oratio; hæc autem bona non erit, si desit ei preparatio, de quâ duo nunc exequamur, primò necessariam esse omnino præparationem: deinde, quæ remota sit preparatio exponemus.

§. I.

Oraturus se præparet, aut malè orabit. Quod Si-
racides fidelissimè monens: *Ante orationem, inquit, prepara animam tuam & noli esse quasi homo, qui tentat Deum.* Quis citharædus fidibus canit, & fides non priùs temperat? Quis in confessu gravium virorum perorat imparatus? Non inerit os orationi, quæ immediatè funditur. Chrysoctomi monitu: Vide, quis roges? quem roges? & quid roges? Quis? homo vermiculus, pulvis, umbra, nihil. Quem? Deum, cæli terræque Dominum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Quid? & animi & corporis salutem, beatitudinem æternam.

Orationi necessaria est præparatio. *Eccl. c. 18, vers. 23.* *Chrys. 10, 22 homil. 9. in Matih initio mihi p. 1015.* *Matt. c. 10, vers. 28.*

Plutarchus censet à Numâ rege monitum illud profectum: *Adoraturi sedent.* Sedere, est omnem animo seditionem, ac tumultum cogitationum excludere, & uni Deo, cum quo loquendum, attendere. Ita David rex *sedit coram Domino.* Prisci sacra facturi per præconem promulgari jubebant. Hoc AGE. Quo dicto tam sacerdos quàm quivis alius sacris operaturus monebatur, id serid ageret, quod agendum esset.

2. Reg. c. 7, vers. 19.

Deus olim Mosen ad colloquium evocaturus. *Ascende, inquit, ad Dominum tu & Aaron, & Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israel, & adorabitis procul. Solusque Moses ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt; nec populus ascendet cum eo.* Surrexerunt Moses, & Josue minister eius ascendensque Moses in montem, senioribus ait: *Expectate hic, donec revertamur ad vos. Cùmque ascendisset Moses, operuit nubes montem, & habitavit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.* Ne Mosen cum Deo collocuturum comites turbarent, relinquuntur à tergo; insuper omnia involvuntur tenebris, ut tantò mens collector sit, quantum minùs oculis permissum pluribus occupari.

Exod. c. 24, vers. 1. *Exod. c. 24, vers. 2.* *Exod. c. 24, vers. 13.* *Exod. c. 24, vers. 14.* *Exod. c. 24, vers. 15.* *Exod. c. 24, vers. 16.*

Orator coram Turcarum Imperatore causam acturus, per plurima conclavia deducitur: in singulis gestu supplicii, submissis humi genibus, reverentiam tanquam adversus Imperatorem præsentem adhibere cogitur, si quidem ad Imperatoris aures admitti velit. Et nos absque omni præparatione irrimus locuturi cum Deo, verè quasi homines, qui tentant Deum.

Hac de re Thomas Aquinas graviter pronuntians his ipsis verbis: *Ille, inquit, qui ante orationem animam suam non præparat, dimittendo si quid adversum aliquem habet, vel alias ad devotionem se non disponendo, non facit, quod in se est, ut exaudiat à Deo, & ideo quasi interpretari videtur, tentat Deum.* Unde etiam hujusmodi tentatio irreligiositatis species est. Deus singulorum hæc in re conatum penitissimè scrutatur: *Preparationem cordis eorum audivit auris tua Domine.* Quisquis imparatus orat, homo est, quasi qui Deum tentat. Præcepit ergo Deus, ut preces initiuri, ad illas nos præparetemus.

S. Tho. 2, 2, q. 97, art. 3, ad 2. *Psal. 10, v. 17.*

Orare omnium laborum reverà gravissimus, & maxime serius labor est. Sunt plurimi labores, qui sanè non magnâ egent præparatione. Faber malleum aut limam, sutor cheleuma & subulam capit; sartor acum & filum, tonsor pectinem arripit & forcipem, comesturus cochlear, bibiturus calicem sumit: ita quivis horum ad suum laborem satis acinctus est: At verò precaturus, nequaquam satis ad precandum paratus est, si libellum sumat precatoriû, Industriâ hîc majore opus est & paratu. Pila ludere, equum agitare, litrum lectitare, quâ horâ vis, potes: orare amplioris est moliminis.

Orare omnium laborum serius est labor.

Sunt quædam laborum genera, quæ cibo non præmissis difficillimè peraguntur. Zythepse, cùm triticum tostum versant, ante lucem prædent, aut jentant; messorum antequam falcem in segetem mittant, matutino prandio labores fulciunt. Orationem ordiri cogitas? præpara animam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.

Deum. Beatus Abbas Agathon dicere solebat: Alius alio labore robustior, omnium robustissimus est, orare. Sic est profectio. Rêd Siracides: Præpara, inquit, præpara animam tuam ad orationem, ut ea par sit tam serio labori. Quocirca omni modo ad orandum opus est præparatione. Nam quales, ut Cassianus loquitur, orantes volumus inveniri, tales nos esse oportet ante tempus orandi.

Cassian. lib. 10. sacrar. orantes volumus inveniri, tales nos esse oportet ante tempus orandi.

§. II.

Præparatio duplex, Remota & Propinqua

Præparationem porro duplicem statuimus: Remotam & propinquam. Remota gemino hoc scito explicari potest: Cave picem, & Non negliges vestem. Duo hæc oranti necessaria. Primum est: Cave picem. Cur ea sit cavenda, causam Ecclesiasticis assignat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ea. Multum fecerit, qui manu picem tractaverit, & manum à sordibus servaverit immunem. Atqui beatus Paulus levare vult puras manus in oratione. Idcirco quisquis cupit serio orare, nulli rei create cor suum sinat adhærere: liberrimus sit orans animus, non auro, non hominum ulli agglutinatus. Perinde ut esse solet unius dieculæ aut noctis hospes. Et subinde diversorum vile, mensa tenuis, lectus rigidus, cetera omnia incommoda: id autem hospes tantopere non curat, seipsum his solari solet: Toleremus hæc nocte unica, cras alibi, & forsitan meliori loco erimus. Quod si diversorum hospitium reperiat lautum, mensam instructam, selecta fercula, nobile vinum, mollem lectum, & opem humanam, suavem somnum, nihilominus die altero rationes poscit, & iter ad destinatum locum convertens; Vale hospes, inquit, vale hospitium. Et illum, & istud laudamus, sed ad id tendimus. Haud aliter Christianus Oritor tam expeditæ mentis sit, ut solum suspiret conditorem: quod si mens hominis, ulli conditæ rei adhærere affixa, illud ipsum cui adhæret, sub oratione recurret, & orantem turbabit. Dominicum illud longè certissimum: Tibi est thesaurus tuus, tibi est & cor tuum. Quod amas, hoc cogitas cum oras. Excute amorem, & excussisti cogitationem.

Qui cupit orare nulli rei create cor sinat adhærere.

Matth. c. 6. v. 21.

Joan. Major in speculo mihi pag. 886.

Qui cupit orare nulli rei create cor sinat adhærere. Fuit sacerdos, quod Theologus narrat, qui domi suæ convivium celebraturus, coco præciosiores pisces non sine anxia sollicitudine præ cæteris commendavit, industriâ singulari coquendos. Hæc una piscium parandorum cura, mille curarum prægnans mater convivatorem in plurimis cogitationes distraxit, ne forte cocus pipere aut sale nimio, aut forsitan, nimis exiguo cõdiceret pisces, ne aut nimis diu admoverentur igni, aut aquo citius subtraherentur; ne jure nigrum largo aut non grato perfunderentur. Interim ad rem divinam abijt sacerdos, sed mente vagus, corde aridus, curis distractus, culinâ mersus. Dum actione mediâ est, quæ cæli calentes & igneos poscebant affectus, ille depreperare verba, nec cogitare aliud, quàm suæ culinæ pisces: nec tamen ejusmodi cogitationes cohibere. Ergo adest fuliginosus ex orco cocus, & cacabum ab igne raptum cum piscibus ad aram deferens: O coce, inquit, non presbyter: en pisces, en sale, condi ut lubet. Sic irrita sacerdotis supervacaneâ curâ evanuit. Si hæc cõdemoni potestas sæpius concederetur, quoties diversa hæc exclamaret: ô amator, ô mercator, ô caupo, ô venator, ô argentarie, ô equivo, quid jam Veneris aut Mercurii sacra, quid vinum aut pecuniam, quid equos aut canes animo versas? Memento cum Rege te loqui, non Hispaniæ, sed cæli & terræ. At hæc, inquis, dum oro, identidem recurrunt. Tu ipse in causâ es: cur antequam orares his rebus animum affixisti? quid mirum si jam aveli non possis?

§. III.

Sidorus Pelusiota humanæ socordie succensens: Risu, inquit, profecto dignus es, mi homo (quem ego quo nomine appellem nescio, dum stuporem tuum reprehendo) quando precaris: Confige timore tuo carnes meas. Eorum enim est hæc precatio, qui quod in se est, conferunt, & jejulant, & sua sorte contenti, parvòque beati vivunt, eaque ratione carnis exultantem lasciviam castigant, & compescunt, quicquæ cælitus opem & auxilium suæ exæctationi mitti postulant. At illis minime convenit, qui quemadmodum tu facis, crapulâ in modicâ corpus saginant, & variis deliciis petulantiam, tantum abest ut reprimant, ut potius excitent cuticulâ bene curatâ.

Addit idem. Omnes homines ita sunt affecti, ut illis studeant & opulari, & attendere, quos viderint nequaquam dormientes, neque ignavia delictos; sed qui ipsi se præparant, & instruant, & prompti sunt ad officii partes peragendas. Tu horum nihil facis, & tamen clamas: Confige timore tuo carnes meas. Quâ igitur fronte tu postulare aude, ut dum ipse dormis, nullâque salutis tue curâ tangeris, insuperabile auxilium cælestè ad te advolet? Cùmque voto tuo frustraris, id ægre fers. Præcedant itaque ea, quæ tuarum sunt partium, quæque à te exiguntur, & tunc demum ea, quæ sunt auxilii divini, subsequantur.

Qui rogat, quæ facere non vult, non solum homines, sed ipsum quoque Iudicem hominum conatur fallere. Tu ergo rebus perituri noli cor apponere. Religiosissimus scriptor hoc ipsum monitum instillans: Esto purus, inquit, & liber ab intrusis, sine alicujus creaturæ implicamento. Oportet te esse nudum, & purum cor gerere: si vis vacare & videre, quàm suavis sit Dominus. Observa illud quod moneris, liber esse sine alicujus creaturæ implicamento. Si patiaris maligniore affectu vel unico te implicari, jam actum est, jam victus es, sexcentas tibi cogitationes ingeret dum oras unicus hic affectus, nisi eum prius represseris, liber ores.

Narrat Cassianus integerrimum senem Machetem, eam à Deo gratiam impetrâsse, ut etiam si sacra colloquia diem noctemque totam protraherentur, à somno tamen nunquam expugnaretur; quàm primum sermones miserentur vani, protinus in somnum solveretur. Ad hunc ipsum senem Machetem grandis epistolarum fasciculus à parentibus & cognatis & provinciâ Ponti missus est, cùm per quindecim annos utrimque silentium tenuisset. Hic senex apud se deliberrans: Quantarum, inquit, cogitationum tumultus hæc mihi læditio concitabit, cùm intellexero quid parentes agant, quid cognati, quid noti alii. Et ista me vel ad inane gaudium, vel ad inutilem tristitiam impellent. Et quot diebus tot nugarum memoria orationis tempus interurbabit? Quanto tempore tot istegestiarum rerum velut offam saporiferam digerere non poterò? Quanto labore tranquillitatem per hæc perditam non reparabo? admissis vel semel tot politicorum hominum sermonibus, occurrant ea omnia quæ prius deservi, notorum vultus animo inhærebunt: & nunquid incesset me desiderium ad eos revivendi, & colloquendi cum ipsis? Quid demum juverit, solo mundum corpore deservisse, si ad eundem animo recurrat? Heu quàm malè reviviscit, qui bene fuerat mundo mortuus! Hæc secum volvens. Quid diu, inquit, hæreo? quin unâ liturâ deleo tot turbatrices epistolas. Dixit, & fasciculum prout ligatus erat, in ignem projiciens: Ite, inquit, cogitationes patriæ, hic pariter ardete. Meâ pluris interest attentè orare, quàm tot vanis salutationibus attendere. Hoc certè Machetes fortiore fecit dexterâ, quàm fuerit illa Mutii ardenti faculo admota.

Geminum prorsus in beato Ignatio, Societatis IESV Parente, cernere est. In cubiculo clausis foribus orantem nemo.

Ribadem. l. 5. vita S. Ignatio. l. propriis foribus.

tem janitor accessit, litterarum fascem traditurus: Semel iterumque pulsanti nihil responsum est. Cum molestus esse pergeret, & crebrius more consueto fores obtunderet. Ignatius pandens ostium. Ecquid, mi frater, ait, tibi vis? Cui janitor: En litteras pater; qui eas huc tulit, e patriâ tuâ dicebat allatas. Et unâ litterarum fascem in manus patri tradidit. Huic Ignatius: Bene est, ait, & mox ostio iterum clauso, quidquid epistolarum fuit, in proximum caminum (hiems erat) cremandum generosissimâ manu abjecit, & continuò ad interruptam orationem rediit.

Ergo cave picem, & à rebus creatis, quantum potes, animum avelle, ut is, tantò evolet sublimis, quanto minus ab infimis detinetur.

§. IV.

Secundum preparatio- nis re- mota do- cumentu. A Lterum preparationis remotæ documentum: Non negliges vestem. Qui orare instituit, amicus Dei sit, & gratiæ divinæ cyclade privatus non sit. Quis enim hostem capitale benevolè audiât? Est, qui mihi supplicet, sed ego illum cane pejus & angue odi, quid impetrabit hic orator? odium augebit. Eodem modo cubiculum aliquis, aut templum ingreditur laudaturus Deum, & petiturus quippiam à Deo. Heus bone, quidquid agas, vide. Num in gratiâ es? vox divina te ferit: Nomen habes quod vivas, & mortuus es. Amici prius fiamus: tolle impium adversus me bellum, & mecum in gratiam redi, dein adis laudaturus, aut petiturus aliquid à me. Non est speciosa laus in ore peccatoris. Oratio grata est, sed ab amico, nò ab hoste. Quem admodum non conveniunt cabiosæ manus, & aurei in digitis annuli; pileus pertusus & plumis ornatus, facculus holofericus & cuprei in eo nummuli; pretiosissimum vinum è malis punicis expressum & picata lignea capedo; curvæ ac repandæ tibix, & ocreæ candidæ: ita non est speciosa laus in ore peccatoris. Psal. 29. v. 5. Psal. 32. v. 1. Alphonf. 9. Exod. 9. Oraturo necessaria est peccati contritio, Ita prorsus non consultum tantummodo, sed & necessarium, ut oraturus, delicti tamen sibi conscius in te dolorem concitet per actum contritionis, ut vocant: hoc modo: Mi Deus, ego te summum bonum offendi, sed doleo ex animo: ignosce. Firmissime statuo non peccare amplius. Aut brevissimum illud usurpandum: Deus propitius esto mihi peccatori, Qui tale quid precibus præmittit, vestem non negligit, sed sui accusationem velut rogam induit. Et reverà, justus Salomone teste, prior accusator sui.

Est genus colubrorum, qui venenum ponunt, cum fontem adeunt ad extinguendam sitim: Non aliter qui ad CHRISTVM misericordiæ fontem properat, virus peccati prius excutiat, & tum demum bibit: sic impetrabit, quod rogaverit. Clemens Alexandrius hoc ipsum explicans: Precatio, inquit, cum Deo conversatio & collocutio est, ac proinde inter familiares & amicos fieri debet, & supponere, deletam offensam. Rectos decet collaudatio. Quod ille ab utero cæcus confirmans: Scimus, inquit, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. Et tamen, dices publicanum audit. Non negamus; audit: sed publicanus vestem, de quâ loquimur, non neglexit, sui accusatione se vestivit, ita qui hostis Dei fuerat, amicus ab oratione abiit.

Idcirco ante omnia veniam suis erroribus deprecetur, & seipsum accusando, divinæ gratiæ vestem induat, qui cum Deo in sermonem venire deherat. Quod caelestis magister docens: Si manseritis, inquit, in

tem janitor accessit, litterarum fascem traditurus: Semel iterumque pulsanti nihil responsum est. Cum molestus esse pergeret, & crebrius more consueto fores obtunderet. Ignatius pandens ostium. Ecquid, mi frater, ait, tibi vis? Cui janitor: En litteras pater; qui eas huc tulit, e patriâ tuâ dicebat allatas. Et unâ litterarum fascem in manus patri tradidit. Huic Ignatius: Bene est, ait, & mox ostio iterum clauso, quidquid epistolarum fuit, in proximum caminum (hiems erat) cremandum generosissimâ manu abjecit, & continuò ad interruptam orationem rediit.

A me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Ioan. 6. 15. v. 7.

Atque geminum hoc documentum oratori Christiano damus: Picem caveat, & vestem non negligat. Cor suum nulli creatæ rei agglutinari sinat, & apud supremum Numen semper in gratiâ esse contendat. Ante orationem præparet animam suam, & non sit quasi homo, qui tentat Deum. Quanto accuratior fuerit preparatio, tantò attentior erit oratio.

CAPVT VII.

Quæ propinqua sit ad orationem preparatio.

Cvlus divinus apud Hebræos sacrificiis maximè constabat, de quibus ipsi diversa decem miracula commemorant. Primum festis diebus innumera vis hominum confluit, & tamen nullus unquam exclusum se questus est: sacrum hoc hospitium admisit omnes. Alterum, cum starent, se comprimabant, cum verò delictorum confessionem ritu suo ederent, & in terram procumberent, nihilominù quatuor cubitorum spatium nemini negatum. Tertium sacrificiorum sub dio institutorum ignis nunquam pluvius extinctus. Quartum, sacrificiorum fumus nunquam à vento sic dissipatus est, quin rectâ nubes peteret. Quintum, Sacerdotem summum nullo expiationis die, sinister aut malus eventus impedit. Sextum, in propositionis ac primitiarum panibus nihil unquam vitii deprehensum. Septimum, nulla feminarum, quæ uterum ferret, carnis sanctificatæ nauseam sensit. Octavum, caro sanctificata nunquam foetoris aliquid contraxit. Nonum, in eo, quo victimæ mactabantur loco, nullæ carnabantur muscæ. Decimum, nemo sacrificantium à serpente aut scorpione læsus est.

De sacrificiis Hebræi decem miracula commemorant.

Hæc Iudæi jaçant, se, certè non comprobant. Hæc fabulæ Christianis auribus fidem non faciunt. Contrarium è vatibus Hebræis discimus. Dilucidè Rex Davyd: sacrificium inquit, & oblationem noluit; holocaustum pro peccato non postulasti. Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo, spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non despicias. Simillimè locutus Baruch: Anima, inquit, quæ tristis est, super magnitudine mali, & incedit curvæ, & infirma, & oculi deficientes (nimirum lacrymis, juniis, vigiliis exhausti) & anima esuriens dat tibi gloriam, & justitiam Domino. Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Oratio humiliantis se nubes penetrat.

Psal. 39. v. 7. Psal. 50. v. 18. & 19. Baruc. c. 2. v. 18. Ioan. c. 4. v. 24. Eccli. c. 35. v. 21.

Hæc Christianæ gentis sacrificia sunt, pura, humilis, & ardens oratio. Quæ autem ad orationem remotâ sit preparatio, capite superiori exposuimus, jam ordinis ratio poscit, de præparatione, ut eam vocamus, propinquâ disserere.

§. I.

PRimum propinquæ præparationis membrum est, puritas animi. Diacostides, nobilis gemma & margarinarum virium est, sed eas omnes in ore cadaveris præparatio mittit. Talis reverà est oratio, gemma pretiosa, sed in ore hominis impuri vim omnem perdit. Siracides canit: Non est speciosa laus in ore peccatoris.

Primum propinquæ præparationis membrum.

Liberum, quod supra diximus, ac purum sit cor oratoris Christiani. Optimè dixit Augustinus: Munda tantum cubiculum cordis, ubi fueris, ubicumque oraveris intus est, qui exaudit, intus in secreto. Cui subscribens Bernardus: Oratio, inquit, cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecantis Deus intendit, sed orantis cor aspici.

Aug. 10. 9. crast. 10 in Ioan. c. 2. Bern. lib. 2. Internâ domo c. 48.

Cum Cæc, Dathan & Abiron, ceterique proceres Hebræi, numero ducenti quinquaginta, secessionem fecissent Abiron cū

Cur Cor, Dathan & fecissent Abiron cū

affectis cum sacrificaret non sine exauditi;

Num. c. 16. vers. 32. & 33.

Sed Deus in eos prodigali strage animadvertit.

Secundum propinque praeparationis membrum.

Gen. c. 21. v. 5.

Exod. c. 24. v. 14.

Matt. c. 26. vers. 36. & Luc. c. 22. v. 41.

Matt. c. 6. v. 6.

Tertium propinque praeparationis membrum.

fecissent à Mose, jamque starent, thura offerrent, & odores spargerent. Terra horrendum repente contremuit, & undante superficie non secus quam pelagus vento fluctuans, populum universum terruit. Immmani mox fonitu eliso, quae seditiosi tēdebant, solum hiatu horribili subdidit, & eodem momento non tantum ducentos quinquaginta viros, sed & uxores eorum ac liberos omnemque familiam absorpsit: *descenderuntque vivi in infernum, aperti huius, & perierunt de medio multitudinis.* Sublatis in hunc modum profanis, hiatus ille ita rursus clausus est, ut ne vestigium quidem ejus superesset. Quid obsecro, Deum ad indignationem tantam commovit, ut in tot capita sui populi tam prodigali strage animadverteret? Num ei thus, num ignis, aut thuribula displicuerunt? non odores, non pruna, sed nec thuribulum, sed cor thura offerentium displicuit Deo. Pessima fuit oratio rebellium ac seditiosorum hominum, quorum mentem contumax superbia infecerat. Tam non placuerunt hae preces, ut nec finem illarum Deus expectarit, quin graviter vindicaret in perduelles hos oratores. Bias Prienæus, cum in naufragio discrimine, inter scelestos ac deploratae vitae homines esset, illique deos ob sospitatem deprecarentur: Silete, ait, ne dii nos hic esse sentiant. Ita Dathamo, Abirioni, & affectis dici potuisset: Tacete & abstinete his sacrificiis: non placebit Deo nec thus selectissimum, nec thuribulum aureum, si cor sit superbum aut lascivum. Ergo, mi Christiane, ut orationem tuam commendes cor tuum ab omnibus sordibus expurga. Alterum est *Propositum firmum*, adversus omnes futuras distractiones. Abrahamus in illo itinere moestissimo, quod ad montem Moria confecit, ubi Isaac filius erat immolandus, methodum orandi optimam demonstravit. Nam ubi afflictissimus hic parens ad montis radices stetit, provido consilio ad servos comites versus: Vos, inquit, expectate hic cum asino: ego autem & puer illic usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Prudentissimè. Ita prorsus oratorem Christianum agere convenit. Iumenta, famuli, comites ceteri, & quidquid impedimentorum est, à tergo relinquendum. Dimitte vana vanis, tu animum insensende Deo, & solus age cum solo. Ita Moses solus ad Dominum ascendens, & pæne ident, quod Abrahamus, imperans: *Expectate hic, ait, donec revertamur ad vos.* Ita & ipse Christus, in itinere tristissimo ad clivum olivarum, suorum octo in villâ Gethsemani reliquit, & tribus solum comitibus ad locum cruentae luctæ contendit. Sed ubi orandi locum jam oculis deservisset, tres etiam illos comites à se amandans: *Sedete hic, ait, donec vadam illuc, & orem.* Et ipse avulsus est ab eis, quantum iactus est lapidis, & positus genibus orabat. Ostendit hoc loco Dominus Iesus, quo proposito preces ordiamur. Docuitque exemplo, quod iusserat: *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum.* Omnibus tunc alii cogitationibus & curis valedicendum; plebs ista tumultuans tunc animo excludenda, & quamvis ea fores obtundat, ac iterum & iterum, iterumque pulset, rogatque admitti, nihilominus in oratione perdurandum, nec animi ostium ante orationis finem referandum. Ita quivis apud se statuat, priusquam orare incipiat.

§. II.

Tertium, *Divinae gratiae petitio.* Evagantium cogitationum turba seditiosa plebi similis est. Hæc eo subinde fertur impetu, ut vel custoditas etiam fores effringat & perrumpat. Haud aliter seditiosarum distractionum vulgus, in orantis mentem irruit, & clandestinis omnia tumultibus miscet. Quando igitur humanae vires hic parum opitulatur, Deus in auxilium vocandus est: *Iuva, Domine, & tumultuantes*

A animi mei turbas compone, excita precandi spiritum in me servo tuo; impera ventis & mari, & erit tranquillitas magna.

Ecclesia hic pregit, quæ quoque exemplo docet, ante omnem orationem divinum subsidium implorare. Nam ea in omnibus stas precationibus, hoc ducit principium: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina.* Nec aliter matutinos hymnos orditur, quam illis Psaltes verbis: *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Ed spectat solenne illud: *Sorsum corda.* Quod Cyrillus explicans: *Sacerdos, inquit, praefatione praeparat fratrum mentes, dicendo, Sorsum corda. Et dum respondet plebs; Habemus ad Dominum, admoveatur se nihil aliud, quam Dominum cogitare debere.* Augustinus, quo sincerius divinis intendet, hoc ipsum postulans: *Libera me, Deus meus, exclamat, à multiloquio, quod patior in animâ meâ miserâ in conspectu tuo.*

B Quartum praeparationis propinque membrum est, *Presentia Dei*, orantis animo validè impressa. Cum absentibus non loquimur, nisi per epistolas: si loqui placeat cum Deo, prius praesentem cogitemus. Vt autem in precibus animi fastidium vitemus, subinde qui orat, mente subvolet in caelum, & medius Angelorum ante Dei solium se prosternat, & ita causam suam exponat: aut Christum velut ante se stantem aspiciat: Deum certe praesentem, quocumque tandem modo, venerit. Salomon ad id hortatur: *In omnibus vis tuis, ait, cogita illum, & ipse dirigit gressus tuos.* Nimirum istud feceris Deus cum suis amicis inquit: Si tu, sive ores, sive labores, mihi tuos semper adicias oculos, & ego tibi meos vicissim semper oculos, seu oranti seu laboranti assigam, & omnes gressus tuos dirigam; qui tetigerit te, tanget pupillam oculi mei. Hoc Sionis Rex David, suamet conspiciat experientia. Hinc illius hæ voces: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear.* Quemadmodum ego ad Deum, sic ille ad me oculos adjecit. Beata Senensi Catharina Christus dixisse memoratur: *Filia, memor esto mei, & ego memor ero tui.* Hæc suavissima vicissitudine suos sibi devincit Deus.

§. III.

C Vm Christus à suo funere sedivivus in caelum abiisset è monte, in eodem visi duo Angeli, qui dicerent: *Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum?* Cur oculos sollicitudine tantâ erigitis ad sidera? an oblitus, quod valedicturus vobis magister dixerit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi?* Nos subinde altos ad caelum gemitus emittimus, perinde si Deus à nobis procul sit. Quid hoc, ô viri, quid aspicitis in caelum? Hic ipsissimus, hic totus est Deus ubi oratis, in ore vestro, in oculis vestris, quin & in corde vestro praesentissimus est.

D Reverà si hæc talia cogitatione paululum profundiore perpenderemus, in precibus longè attentiores essemus. Quisquæ sibi diceret: Hic tuus est iudex, intus in corde tuo seder attendens, non tantum quid dicas, sed & quid cogites. Attende tibi, nusquam non deprehensus es. Nam, ut Theologi sentiunt, Deus ubique locorum, & in omnibus rebus creatis perfectius est, quam anima sit in corpore. Admiranda prorsus est inter animum & corpus copulatio, & adhesio, quam Philosophorum scholæ nunquam satis explicarint. Non nescimus, totum animum in toto esse corpore, sed & totum in digituli extremo; Deus autem in rebus, quas condidit, perfectius praesens existit. *Vbi autem non est, ut Augustinus loquitur, qui ubique praesens est? Non essem Deus meus, non omnino essem, nisi essem in me.* Cur igitur, cum oramus, non ad hunc unum respicimus? cur non uni huic intendimus? Quid vagamur miserè? & extra

Ecclesia ante omnem orationem divinum subsidium implorat. Psal. 69. v. 2. Psal. 50. v. 17. Cyp. de orat. Demian. Aug. 1. 15. de Trin. 3. 1. 1.

Prov. c. 3. v. 6.

Psal. 15. v. 8.

Apost. c. 1. v. 11.

Sunt ultra ma verba c. 28. Matt.

Deus in omnibus rebus creatis perfectius est quam anima sit in corpore. Aug. 10. 8. in Psal. 75.

& extra nos abimus in tot labyrinthos & fallacias? Mira memorat beatus Nilus de viro quopiam sancto (fortassis ille ipse is fuit) qui duas hebdomades continuis pænè precibus exegit. Indignissimè id tulerunt cacodæmones, atque ut tantam orandi constantiã saltem turbarent, si non frangerent, stercem rapuerunt, cui virum sanctum imposuerunt, & illum velut avenam vanno eventilarunt: & tamen tantopere turbare non valuerunt, ut preces abrupter impatentiã. Et qui tandem id fieri potuit? Vir ille sanctus non manu libellum, sed orbiculos precatorios versavit, sed Deum in pectore suo præsentem adoravit; ad hunc unum oculos adjecit, quod diaboli nullis molitionibus nec feriis, nec ludicris, prohibere potuerunt.

§. IV.

Basiliius Magnus à simili rem explicat. Datur actio comica; aliquot millia spectatorum sunt. Ita Romæ ante aliquot annos data est Tragediã, Crispus, Constantini Cæsaris filius, quem pater jugulari iussit ob falsam accusationem Novæcæ. Egere nobilissimi, modos Musicos fecere præstantissimi; ter data semper placuit. Spectatorem habuit & summum Pontificem. Ita Principes, Reges, Imperatores, quandoque comedias spectant. Hic plerique omnes actores, ut tali se probent spectatori, cum pænè unum observant; num attendat, num rideat, num actionem sibi placere ostendat. Si quem fortè memoria deficiat, aut is cetero qui gestu delinquit, vix scenã digreditur, & mox ab aliis percunctatur: dic, amabo, num Princeps, num Rex errorem meum notasse videatur? Actione verò jam finitã, neminem audies interrogantem, dic, quid sentit de actionibus sartor ille Claudius, quid pistor vicinus noster? qui placuimus Samueli fabro ferrario? num Ionas arcularius largiter existit? quid plausus tulimus à Thomã futuro? an nos laudavit Sylvester molitor? Hæc quidem nemo quærit, aut certè instans vel fatuus: sed illud indagare satagunt actores, num placuerint principi, num princeps riserit, & actionem probãrit, quis iudicio principis omnium optimè egerit. Quod si principem habeant laudatorem, aliorum omnium vituperia nihili faciunt: sin unico huic neminem actorum placuisse resciant, omnes demittunt auriculas, ut iniqua mentis asellus, cum gravius dorso subit onus. Tanti sit vel unicus ejusmodi spectator.

Merissima est comædia, omnis vita nostra, dum vivimus in theatro agimus. Oramus? velut in scenam prodimus coram Deo recitaturi, quod pietas dictaverit. Cur autem non unum atque unicum hunc spectatorem nostrum aspiciamus? Malè oramus? cur huic uni, atque unico displicere non formidamus? *nomen iste considerat vias nostras, & omnes gressus nostros enumerat.* Quidquid oculorum nobis est, in hunc spectatorem nostrum spectamus.

*Speculator adstat desuper
Qui nos diebus omnibus
Adusque nostros prospicit
A luce primã in vesperam.*

Hymnus Ecclesie Fer. 5. in Laudibus.

Divus Basiliius, quem dixi, rem scitu dignam interrogans. Quomodo, ait, obtinebit quis, ut in oratione sensus ejus non vagentur? Responsum ab eodem audiãmus: si certus sit ante oculos Domini se stare. Dei præsentiam in omni omnino loco paucissimis sic describimus: Rex quispiam præsens est in toto regno suo, sed solum per potentiam; unicum dicitur epistolium, aut mandatum, mox illud omne regnum pervolat cum imperio. Idem Rex in palatio suo est per præsentiam. Hic ejus aula, hic regia est. At verò hic ipse Rex in conclavi suo, suoque folio est per essentiam & existentiam, ut scholæ loquuntur. Progrediamur ab

A his infimis. Deus, ubique locorum tam per potetiam, quàm per præsentiam, & essentiam præsentissimus est. Non est ullum locum designare vel acus apice, ubi Deus non intimè sit præsens. Quocirca summis ac quotidianis studiis, nos ipsos ed perducere conitamur, ut in omni profus actione, præcipue verò in oratione, præsentiam Dei attendamus & veneremur. Hoc certè Deus à nobis exigit, hoc vult, hoc præcipit. Sic imperatum est Abrahamo: *Ambula coram me, & esto perfectus.* Sicut ego te, ita tu me semper respice. In eam rem Deus animum humanum multò celerimum fecit, qui vel ventorum alas longè præverteret, & eo, quo vellet, momento ad suum se verteret conditorem. Corpus hominis tardigradum ac testudineum est; pedetentim & per gradus de loco in locum movetur; animus puncto temporis ad Deum pervolat. Quocirca sedulo cogitemus oraturi: Deus videt, Deus audit, Deus punit.

CAPVT VIII.

Quid mente aridã oraturus habeat solati, Documenta quinque.

Nobilissimus inter Græcos Oratores Pericles, ad dicendum à populo sæpius lacesitus, negavit se id facturum, quod imparatus esset. Prudenter profus, Nam uti Stobæus loquitur. Cogitatio est fons orationis: ubi nulla, vel in loca præcedit cogitatio, ibi nulla, vel stulta requiritur oratio.

Hinc & Demosthenes Epicli opprobanti, quod tanto studio meditaretur ad concionem profereendam. Erubescerem, aiebat, optimo jure, si mihi ac Republicæ cupiens prodesse, dicerem ex tempore. Ideo postredie dicturus ad populum, nocte præcedente totã vigilabat, ut tantò paratior prodiret, quantò exactius fuisset dicenda meditatùs. Cùmque Pythias illi objiceret, sententias ejus olere oleum, sobriè ac sapienter respondit: Melius est, ut mea oleum, quàm ut oleat vinum.

Si tantum meditationis ac studij jure adhibendum, ut peritè loquamur cum populo, quid non faciendum, ut peritè loquamur cum Deo? Quam ob causam, quæ remota, quæ propinqua præparatio ad orationem adhibenda sit, exposuimus.

Sed est, qui objiciat, vix fieri posse, ut oraturus cogitationes suas sic vinciat, quin evolent etiam nolente Domino. Id enim Bernardum, id alios sanctissimos viros sæpius expertos esse, sat constat: & ipsi contra seipsos hoc quæsti sunt. Deinde qui potest fieri, ajunt, ut homo tot profanis mercus negotiis, tot feriis obrutus curis, tam attentam instituat orationem, cor vel invito se suffuratur, & domo profugit: & hinc dissipata oratio. Responsum: Hebræus Rex David gratissimis regni geminati curis intentus sollicitum se regem præstitit, non minus tamen attentum Oratorem egit. An non auditis est dicere, & scribere, & canere: *Oculi mei semper ad Dominum: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo: Providebam Dominum in conspectu meo semper.* Si ergo Rex, cui duplex regnum, Israël & Iuda fuit administradum, nihilominus velut infimum mancipium, pervigili oculo Dominicos nutus observavit, dies noctesque ad imperantem Hæc digitem abiit, rediit: Quid nos mendiculos par est facere? Quod si pro viribus conitamur cogitatione dissipatas colligere, nec tamen conatui res succedat, cor aridũ, sterile, vagum permaneat, nec solatii quidquam suppetat; cælum æneum, terra verò sit ferrea, quid hic faciendum? Animus nequaquam despondendus, & in eam rem explicabimus, cur Deus sic nobiscum

Stob. serm. 27. Cogitatio est fons orationis.

Qui fieri potest ut oraturus cogitationibus non evagetur.

Psal. 24. v. 15. in conspectu meo semper? Si ergo Rex, cui duplex regnum, v. 2. v. 3. v. 8.

Horat. l. 1. serm. satyr. 9. in initio.

Vita nostra meritissima est comædia.

Job 6. 31. v. 4.

Hymnus Ecclesie Fer. 5. in Laudibus.

Certitudo præsentiae Dei facit ut in oratione sensus non vagentur.

nobiscum agat, & quid solatii capiendum in tantâ mentis ariditate.

§. I.

Thom. de
Rom. 2. mis.
Christi l. 3.
c. 33. n. 1.

Vaticinatur ille religiosissimus, Et, *quamdiu vixeris, inquit, mutabilitati subiectus eris, etiam volens, ut modo letus, modo tristis, modo pacatus, modo turbatus, nunc devotus, nunc indevotus; nunc studiosus, nunc accedens; nunc gravis, nunc levis inveniaris. Sed fiat super hæc mutabilia sapiens, & bene doctus in spiritu, non attendens, quid in se sentiat, vel quâ parte stet ventus instabilitatis, sed ut tota intentio mentis ejus ad debitum & optimum proficiat finem.* Non ergo turbetur cor tuum; non aliter hæc vita dicitur.

Idem evenire solet in oratione, quæ nonnunquam sine caelesti succo, sine igne, sine omni solatio insulsa, flaccens, languida, frigida, planè lignea videtur, sexcentis insuper distractionibus aded est impedita, ut caelestes illæ sentiantur minæ: sit *caelum quod supra te est, æneum, & terra, quam calcas, ferrea.* Idem in aliis actionibus contingit, cum quis sibi labruscas, & pruna silvestria videtur mandere, tam insuave ac acerbum est, quidquid agit, aufert cogitat. Quid hic auxiliû? Quædam accuratè & ordine hic notanda.

Levit. c. 26.
v. 19. &
Deut. c. 28
v. 23.
Pro ariditate orationis notanda quædam.

Primum: *Vera vitæ sanctimonia, hanc solatorum dulcedinem nequaquam expetit, cum sine illâ nervosior longè sit & robustior.* Orare nolle, nisi voluptati sit oratio, aut nisi ad eam animi ardor impellat, nimis delicatæ mentis est. Senilis illa pietas amygdalinum lac est, quod Deus, cui vult, & quando vult, affundit, veluti

Virg. l. 11.
Æneis, med.

Teneris immulgens ubera labris.
Cum ergo suavis orandi gustus instillatur; Deo gratias; cum subtrahitur & negatur, iterum Deo gratias. Siquidem cum hominem non inter infantes numerat, cui lac negat, & cibum præbet robustorum.

Verissima devotio est seipsû divinæ voluntati devotissimû offerre.
Ludov. Blausius specul. spir. c. 14. mibi p. 63.
& Canone vite spir. c. 26. pag. 21.

Devotionis nomen, nos passim creberrimè usurpamus, sed revera vim ejus, & verum significatum ignoramus. Ea porro verissima est devotio, seipsû divinæ voluntati devotissimum, hoc est, ad omnia cum agenda, tum patientia promptissimum offerre. Quod præclare Ludovicus Bloisius exponens: *Vera devotio, inquit, in sui ipsius submissione, resignatione, abnegatione ac nihili pensione sita est potius, quam in sensibili sapore & dulcedine.* Certè multis ad salutem utilis est ariditas, amaritudoque cordis sentire, quam affectuosa desideria & suavitate. Ille Deo valè placet, qui in ipsa sterilitate, paupertatè, que suâ internâ, humiliter dicere novit: Domine, licet ego imundus sim, & omni consolatione indignus, te tamen non derelinquam sed desolatus libèter ero, juxta tuum beneplacitum & permissionem. Nimis fidelis Deo est, qui, quando Deus eum consolatur, Deo servitè vult, sed quando spirituali consolatione destituitur, mox à Deo recedit, & illicita solatia perquirit. Si tibi oranti, aut sacrificanti, aut divina meditati, aut sacre lectioni insistenti, aut quodvis aliud sanctum opus facienti, deest sapiens ille devotionis affectus, perge tamen in incertis, & cum concipiens desiderium placendi Deo, offer ei cordis tui sterilitatem ac laborem in laudem æternam. Sic enim ipsa ariditas, quam persers, non minus erit illi gratia, quam internæ dulcedinis affluentia. imò verò fortè gratior. Rationalis siquidem devotio longè certior, ipsi què Domino acceptior est, quam devotio sensibilis. Est autem devotio rationalis, quæ illo quis quodlibet peccatum odit, & execratur, promptèque voluntate Deum colit, & ea, que Deo placere cognoscit, strenuè complectitur, & peragit. Si hanc devotionem habes, nihil decedet mercedi tuæ, etiamsi illam alteram non habeas.

Idem in infir. spir. cap. 7. mibi pag. 325.

Sanè vera perfectio non in perceptione magnæ dulcedinis, neque in consolationis affluentia consistit, sed in hoc sita est, ut quis seipsû & omnia pro Dei amore relinquat atque abneget, & voluntate propriâ in voluntatem Dei integrè transfusâ, liber tranquillisque in omnibus quæ tibi obveniunt, permaneat, ac

A Deo adhaereat. Nonnulli se periisse putant, quando sensibili devotione privantur: & rursum se Sanctos, Deoque acceptissimos esse credunt, quando illam accipiunt: sed falluntur & errant. Plesumque enim Deus ibi per gratiam suam maximè sentitur; & sæpe homini melior est ariditas cordis, quam esset profusissima abundantia suavitatis. Nam in ariditate, & sterilitate homo clariùs agnoscit, se ex se nihil posse. Porro suavitas illa conceditur etiam his, qui pessimè vivunt. Certa sanctitas & devotio est æqualis illa promptitudo animi, quâ quis paratus est servire Deo, non minus in adversis quam in prosperis. Vera igitur verissima devotio est, bona voluntas, quâ homo paratum se offert ad cultum, honorem & beneplacitum Dei.

Cur ali-
quâdo ariditas cordis melior est quam abundantia suavitatis.
Idè in brev. r. g. p. 41.

§. II.

Alterum, quod hac in re observandum, *Divinæ voluntatis decretum.* Hic dixeris, o si nōrim, divinæ voluntatis esse, ariditate ac distractionibus me turbari, nec verbum contrâ mutem. At verò ut censeo, Deus vult, ut attentè orem: ego autem flaccidus, vagus, frigidus, successu panè nullo preceationis in eo: & istud me angit, Non nego, velle Deum, ut attenda sit oratio nostra, vult tamen etiam, ut id quod in oratione patimur inviti, inherentes nobis nævos eluat. Hinc amaritudo, tristitia, distractio, ariditas, exilium animi, caelum æneum, terra ferrea, quid nisi delictorum nostrorum pœnæ sunt? Deus abscondit vulum suum, & negat, se domi esse. Ne miremur, aut indignemur; nos priùs hunc lusum cum Deo lusimus. Deus frequenter ad pœnoris nostri januam pulsât; nemo audit, nemo aperit, nemo admittit. Vices igitur reddit, & parat. Agamus Deo gratias, qui tam clementer in nos animadvertit.

Amari-
do, tristitia, distractio, &c. sunt pœnæ delictorum.

Ioannes Avila peritus rerum spiritualium magister, dicere solebat: O si nōsemus, quàm contemptibile sit, nos tantum quod terrenum est, sed etiam quod caeleste, si absit Dei voluntas; cum è diverso tam vile nihil sit, quàm pretiosissimum fiat, si Dei voluntas non desit. Inde fieret, ut pro se quisque promptè diceret, millies conducibilis est, amaro esse corde, si Deus velit, quàm affluere solatiis, si istud non placeat Deo. Quocirca, mi Domine, ab eâ parte, quâ ego tam aridus, tam vagus, ac frigidus mentis scem causa, vehementer doleo; à quâ verò tu pœnam hanc in noxarum mearum supplicium irrogas, eam libentissimè subibo. Hæc humanæ voluntatis cum divinâ conjunctio majoris est promeriti, quàm attentissima oratio.

Ideo eod-
ducibilis est amaro esse corde, si Deus velit, &c. pœnam hanc in noxarum supplicium libenter subibo.

Tertium: *Ariditatem mentis & evagationem sanctissimi quique viri perpessi sunt.* Antonius, Franciscus, Bernardus, alii se homines esse hac in re senserunt: Sanctissimus Rex David seipsû lugens: *Anima mea, inquit, sicut terra sine aquâ tibi.* Vti ager à multo tempore non rigatus pluviis, aflu hiat & supplicat cælo, sic animus meus siccitate inarescit. Eadem de seipso habuit querelam Bernardus: *Exaruit cor meum coagulatum est sicut lac, factum est sicut terra sine aquâ, nec compungi ad lacrymas queo, tanta est duritia cordis.* Non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non invenio. Vbi mentis serenitas & pax.

Bern. serm. 34. in Cant. r. g. p. 74.

Si amicis primæ admissionis hæc eveniunt, quid miramur nos neutiquam primarios Dei amicos, his miseris involvi? Christum rarissimè suos in amicum Taboreæ rupis verticem, sed quotidie in Golgotheum montem solet educere: nec semper amygdalinum lac, sed mordax sinapi, & felleum acetum præbet in potum. Et nunc quidem solatur, nunc terret; nunc invisit, nunc deserit; modò dejicit, modò iterum erigit dejectum, prout æternæ sapientiæ visum in rem hominis esse.

Fletum sicut a felle.

Virum religiosum memorant complures annos optimis

Annales
Patrii Do
municano
rum

optimis moribus fuisse, & nemini non magis quam si-
bimet satisfecisse. Devenit tandem ad tam moestam
animi siccitatem, ut quidquid ageret, tristissimum tæ-
dium sentiret, ut nec oratio, nec lectio, nec meditatio,
nec horum quidquam ei saperet, omnia in suavia, fellea
erant omnia. Interim alios vidit alacres, & bono esse
animo. Noctem igitur opportunam sibi fumpit, quâ
ante imaginem Christi crucifixi se abiciens non sine
lacrymis, ita precari cepit: Hactenus sanè credidi,
ni Domine, nihil magis tibi convenire, quam in om-
nes bonum ac salutem esse. Sed en ego jam tot annis
tibi servio pro virtibus acerba profusus & plurima pas-
sus. Si cui alteri domino tantum obsequii detulisset,
plus gratiæ, puto, redderet. Alii solatiis perfunduntur;
ego desertissimus sum, nec quod me veram, fat scio.
Dixit, & toto templo velut jam ruituro, fragor in-
gens intonuit. Dum ille anxius circumspicit, en adest
horribili aspectu vir, qui pericam ferream librans in
trepidantem, humo illum affixit, Iacuit miser in mor-
tuum, velut rotâ contusus, & maximis doloribus op-
pressus. Manè qui odeum ingrediebantur ex more
cantaturi, seminecem repererunt. Mox ad nosocomiū
deulerunt, ubi tribus hebdomadibus maximos tulit
dolores, nec ei quisquam inservire potuit, nisi obstru-
ctis naribus, ad eodè terrem odorem halabat. Resumptis
nonnihil viribus, locum reperere potius quam incedere
posset, ad eundem se locum conferre statuit, ut ibi sa-
naretur vulnus, ubi fuisset inflictu. Ergo ad Christum
in cruce pendentem redit madentibus oculis, culpam
& fatetur, & deprecatur. Dum orat, hanc sibi vo-
em audire visus est: Verme viliozem te judica: & scias so-
latium humiliter quærendum, non ex postulatione.
Hoc ita cautum fecit, ut vitam deinceps religiosissi-
mam egerit. Discamus alieno molo sapere, nec cum
Deo unquam vel afflictissimi expostulare. Dicamus
cum Iobo: *Quis ei dicere potest: cur ita fuerit?*

§. III.

Quartum: Cogitationem sui parit animus solatiis de-
struit. Etenim qui sese in oratione iam vagum,
tam siccum, & frigidum apprehendit, istud non im-
merito sibi occinit: Vides, qui sis, quantæ virtutis,
quam sanctus? aridissimum lignum, frigidissimum
saxum es, quod nisi Deus benignissimè manu contin-
gat, nec guttula solidæ pietatis è saxo hoc desluit.

Quod si cum sensu & prolixè sæpius oraremus,
homines multe orationis, & pænè jam sancti nobis
ipsi videremur. Quando autem nostra cum Deo collo-
quia tam jejuna sunt & exsucca, nostram ipsi tam
oris, quam cordis inopiam erubescimus, & sic arro-
gantia alas submittimus.

Greg. 1. 9.
Moral. c. 7.
& 9.

Quà de re beatus Gregorius eximie: Sæpe, inquit,
gratiæ donum est, quod quis iram deputat: & sæpe divinæ
distributionis ira est, quod gratiam judicat. Nam plerumque
gratiam æstimat dona virtutum, & tamen de eisdem donis
elatus corruit; plerumque velut iram metuit, adversa tenta-
tionum, & tamen eisdem tentationibus pressus, ad virtutum
custodiam cautior exurgit. Sicq; fit, ut animus Deo altius in-
hæreat, unde se à Deo profundius cecidisse suspicit. Homo igitur
ab internis gaudiis expulsus, clausas contra se januas secreti
spiritualis afficiat, atque ad semetipsum foras projectus in car-
ne gemat, & cæcitate sua damna considerans dicit: Si vene-
rit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam
eum. Rationem de occulto Dei consilio quærere, nihil est aliud,
quam contra ejus consilium superbiere. Cum ergo factorum
caussa non deprehenditur, restat, ut sub factis illis cum hu-
militate taceatur; quia nequaquam sufficit sensus carnis,
ut secreta penetret majestatis. Qui ergo in factu Dei rationem
non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat ra-
tionem videt. Unde & per Paulum dicitur: O homo tu
quis es, ut respondeas Deo? nunquid dicit figmentum
ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? an non habet

Iob. c. 9.
v. 11.

Rom. c. 9.
v. 20. &
21.

Tom. II.

A potestatem figulus luti ex eadem massâ facere aliud
quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?
Quo autem se cernit figmentum divini operis, eodè semetipsum
redarguit, ne contra manum resulet operantis: quia qui ben-
igne, quod non erat, fecit, quod est injustè non deserit.

Quintum: Animi sine solatiis destitutio, est animi erudi-
tio: Qui non est tentatus quid scit? sic vires acquirimus,
sic in ætatem adultam roboramur, cum etiam hoc
gênerè tentationis exercemur. Reverè quod Paulus
dixit, virtus in infirmitate perficitur. Et addit: Libenter
igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me
virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus. In-
ter aves aliâque animantes admirabile prorsus & ci-
vicum jus est; quam diu pulli deplumes sunt & invo-
lucres, cibum à parentibus velut præmansum acci-
piunt. At verò pullos jam plumantes, ad volandum
provocant parentes, perinde si eis dicerent: Vos ipsi
jam victum quærite; plumas habetis, utimini. sic
Deus naturæ auctor & gratiæ cum suis tanquam cum
pullis agit, ad volandum provocat, ne semper sub ma-
ternis alis hæreant, evolent, victum sibi quærrent,
pati discant, solatiis carere assuecant, se ipsos contem-
nere, & verò etiam odisse sciant. Hæc verè devotionis
indicia, hæc generosi amoris argumenta sunt: nec
enim verus amor est, qui fortis non est: Deus suis cu-
nas subducit, & à lacte depellit, cibo solido pascendos.
De infirmioribus illi, & etiamnum infantibus, quibus
mulsam aut lac propinandum est, Paulus queritur;
Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo; imbecilles ad
audiendum.

Ecclesi. c. 38.
v. 9.

2. Cor. c. 12.
v. 9. & 10.

Deus suos
erudit, ut
pati dis-
cant, sola-
tis carere
assuecant,
& se ipsos
contem-
nere, & verò
etiam odisse
sciant.

Heb. c. 5.
v. 12. & 11.

Gen. c. 21.
v. 8.

De Isaac Moyses hunc in modum loquitur: Crevit
puer & ab lacte est, fecit Abraham grande convivium in
die ab lactationis eius. Die natali, cum omnia gaudiis ex-
sonarent, nihil convivii sapiens Abraham celebravit,
illo autem die, quo infans ademptum sibi lac flebat,
epulum convivis datum est. Ita cælestes gaudent, cum
visent hominem à lacte depulsum, solatiis exutum,
miseris obrutum, calamitatibus depressum, nihilo-
minus à divinâ voluntate non dissentientem, tran-
quillè ac toleranter omnia ferentem. Hunc talem
Deus inter constantes amicos suos numerat, hunc
erudit ut filium. Quod Isaac confirmans: Quem do-
cebit scientiam, inquit, & quem intelligere faciet auditum?
Ab lactatos à lacte, ad usus ab uberibus. Eos videlicet, qui
omni voluptati non solum temporali, sed & spirituali
nuntium remiserunt Christi amorè.

Isai. c. 58.
v. 9.

Ioannes Taulerus Ecclesiastes optimus narrat, ad
se venisse sæpius, qui dicerent: Malè secum agi, tur-
bari sentaque affligi hinc tentationibus, illinc calamita-
tibus, vitam omnem acerbam esse. His ille solitus
est respondere: Bono animo, viri, in tantâ difficultate
res non est, ac putatis. Est sanè, ajebant, in maximâ:
sed nos ipsi in culpa sumus. Quibus iterum Taulerus:
Quisquis ejus mali culpam sustineat: id, quod pa-
tiendum est, crux est, quam Deus humeris vestris im-
posuit hanc crucem, sive fœcorigia vestra, sive malitia
aliena fabricarit, non multum id refert, vos illam pa-
tientiè ferre: imò & Deo gratias agite, & voluntati
divinæ quam integerrimè vos ipsos committite. Sed
enim, inquiebant, cor in nobis siccum, impatiens, ac
vagum experimur. Quibus ecclesiastes ille: Hoc ip-
sum, ajebat, cum verè resignatione tolerate. Istud mihi
credite, salubrius, longèque vobis utilius est, quam
si sensu vestro devotissimi sitis. Cum tranquillum est
mare, ars naucleri later; in tempestate se prodit. Tunc
vela contra herè, aut explicare, clavum tenere, navim
gubernare, fortunam industriâ superare, vim venti arte
vincere, hoc demum laudabile est.

Hoc raræ artis, hoc Christianæ virtutis est, ad eam
æquanimitatem pervenisse, ut animo dicas: Hoc mihi
summum sit, solatium propter Deum omni carere
solatio.

H

folatio. Hoc est, nuces & alimenta infantilia reliquisse, à lacte remotum esse, uberibus ali defuisse; hoc est suis militare stipendiis: quod obsequium Deo gratissimum est. Crescamus igitur, & desinamus esse adolescentuli quasi lactentes, donec occurramus omnes in unitatem fidei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ut jam non simus parvuli fluctuantes, Crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus.

Ephes. c. 4. v. 15.

CAPVT IX.

Alia quatuor Documenta de eodem.

Piè verèque dictum censeo: apud Deum valet non magnus clamor, sed magnus amor, & magis Deo placet oratio fortis, quàm oratio dulcis. Quod superiore capite cœpimus declarare. Vt igitur cepta per texamus, reliqua hujus rei documenta subijcimus; ut potius orare foriter cupiamus, quàm dulciter.

§. I.

SExtum igitur sit documentum: His experimentis nos Deus inspicit. Quod Moyses Israel dixit: Tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota animâ vestrâ. Non raro Deus homini suavitatem omnem & gustum orationis meliorem adimit, ut experimentum de illo sumatur, num ollæ tantum & mensa amicus sit, an ob suum dumtaxat commodum conditori suo seruiat. Salomon amicis illos ollares & patinarios, à certis & fidelibus secernens: Omni tempore distigat, quæ amicus est, inquit, & frater in angustiis comprobatur. Adversa omnia scit mera esse tentamenta.

Deut. c. 13. v. 3. Cur Deus adimat homini omnem suavitatem orationis.

Prov. c. 17. v. 17.

Psal. 56. v. 8. David habuit cor paratû ad omnia tâ prospera, quàm ad veria.

Quæri possit, cur Hebræus rex David ardente petore suum illud ingeminarit: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. En Hierosolymæum hunc principem paratissimum, non ad secunda tantum & prospera, sed etiam & æquè paratum ad aduersa & aspera. Nimirum vesci didicit, non tantum domitico, niveo, siligino, primario, sed etiam gregario, atro, squaroso, folido, etiam hordeaceo, mucido, furfuraceo ac confusaneo pane: exercitati jam oris, validorum dentium, & gulæ nequaquam fuit delicatæ: deinde seu saccharo panem, seu sale asperges, modò à Dominiâ venêrit manu, æquè gratus fuisse. Paratum cor illius, paratum paratissimum ad omnia, solatiis juxta, ac ærumnis, à Deo non avellendum.

Fuit hujus animi constans Dei amicus, & qui primæ admisionis videri potuit. Hic candidè fastus: Iam annis, inquit, quadraginta Christo conditori servio, assiduis orationibus, & tamen sine illo interire gustu & consolatione. Hoc mihi unum est suave, facere quod possum. Hoc unum pariter molestû est & affligit, cum viribus non respondeo, cum quod possum facere, non conor.

Hic vir suis expensis, & in orbe hoc gratis Deo seruiit, præmium laboris, loco meliorem recepturus. Nam gratis Deo nemo seruit.

Septimum: Altissima Dei Providentia, quæ quosdam hominum annis compluribus, alios per omnem vitam solatis destituit. Cur autem? Tu quis es, o homo, qui Deum interrogas, & ab eo facti rationem postulas: hæc inter mortales nunquam investigabimus. Longissimè plerumque aberrant conjecturæ nostræ. Hæc nobis inprehensibilia sunt.

Si Astrologos & fastorum Scriptores interrogas, cur anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo, mensem Augustum adeò laudârunt, & omnem in eo siderum conjunctionem felicissimam vaticinati sint, cum tamen totus ille mensis ob continuas pænè pluvias plorabundus, horridus, infelix fuerit: September verò, quem ipsi damnârunt ut tristem, lacryma-

Abundum, ceteros omnes serenitate aëris superârunt? si quæras, inquam, quid hoc causâ? unde pronuntiatâ fuerint tam fallacia? Habent, quo se tuncantur Astrologi: dicunt: Nos non omnia cæli ascena scimus. Itane? exteriorum cæli faciem non satis dignoscimus, quanto minùs, quæ cælum celat, arcanissima arcana rimabimur? cur Deus hunc hominem hoc modo, illum longè diverso tractet, nos nunquam penetrabimus. Hoc scimus, justissima esse Dei judicia, sed occulta. Altissima est Dei providentia, quam nos pumiliones nunquam attingimus, & quantumvis erecto.

De hac Dei Providentiâ, de quæ divinis permissionibus insigniter Augustinus: Noli ergo mirari, ait, permittit Deus, & judicio permittit: permittit & mensurâ, numero, 61. mihi pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tam in ad eum pertine. In ipso sem pone, ipse sit adjuvor tuus, salutæ tuum. Refugium tuum ipse est, & non te sinit tentari supra quàm potes ferre, sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possis sustinere; ut, quod te sinit pati tentationem, potestas ejus sit, quod non sinit ultra in te fieri, quàm potes ferre, misericordia ejus sit.

Aug. in psal. 61. mihi pag. 257. In psal. 137. de.

Sed hanc ipsam Dei Providentiam uberiùs explicans: Qui sunt, ait, recti corde? Qui omnia, quæcumque in hac vita patiuntur, non ea tribuunt insipientiæ, sed consilio Dei ad medicinam suam, nec presumunt de justitiâ suâ, ut putent se in se pati, quod patiuntur: aut ideò esse Deum injustum, quia nò plura patiuntur, qui plus peccat. Hæc sape dicimus. Aliquid sentis, sive secundum corpus, sive secundum dispendiâ rei familiaris, sive per orbitatem aliquâ charissimorum tuorum: noli respicere eos, quos nò sibi iniquiores te. Non enim fortè audies dicere justum te, sed nò sibi peiores te, & florere in istis, & non flagellari, ut displiceat tibi consilium Dei, & dicas: Ecce, puta, peccator sum & propterea flagellor: quare ille non flagellatur, cujus novi tanta flagitia? Quantùm cumque mali fecerim ego, nunquid ego tantum feci, quantum ille? distortum est cor tuû. Quam bonus Deus Israel, sed rectus corde? Tui autem labuntur pedes, quia zelus in peccatores, pacem peccatori intuens. Sine curare: novit Deus, quid agat, qui vulnus novit. Non secatur alius. Quid si deservatur? Quid si propterea tu scabes, quia non desperaris: patere ergo, quidquid patris recto corde; novit Deus. quid tibi donet, quid tibi subtrahat. Quod tibi donat, ad consolationem valeat, non ad corruptionem, & quod tibi subtrahit, ad tolerantiam valeat, non ad blasphemiam. & autem blasphemias, & displicet tibi Deus, & tu tibi places, perverso corde & distorto es: & hoc pejus, quia cor Dei vis corrigere ad cor tuum, ut hoc ille faciat, quod tu vis; cum tu debeas facere, quod ille vult. Quid ergo? vis detorqueere cor Dei, quod semper rectum est, ad pravitatem cordis tui? Quamò melius ad rectitudinē Dei corrigis cor tuum? nò me hoc te docuit Dominus tuus, de cujus passione modò loquebamur? nò me infirmitatem tuam portabat, quando dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem?

Refert Ludovicus Blofius, Birgitam sanctissimam viduam à Christo interrogatam. Cur turbaris & sollicita es, filia? Respondit illa: Divesis ac noxiis cogitationibus affligor: insuper tui me judicii terror percellit. Cui Dominus: Hæc, inquit, mea est justitia, ut sicut prius delectabar mundi vanitatibus contra voluntatem meam, ita nunc molestæ tibi sint perversæ cogitationes contra voluntatem tuam. Iudicium meum time, sed moderatè. Et scias cogitationes pravæ quibus mens reluctatur, & detestatur illas, purgationem esse animi, & coronam. Si eas prohibere non possis, tolera, & animo iis obnitere, & quamvis illis non consentias, time nihilominus, ne inde superbias. Quicumque stat, solius Dei virtute stat. Vt igitur homo intelligat imbecillitatem suam, quam habet à seipso, & fortitudinem meam, quam à me accepit, necessarium est, ut quandoque permittatur pravæ cogitationibus pulsari, quibus, si non consentiat, efficiuntur mentis expiatio, & custodia virtutum. Et quamvis

Matt. c. 26. vers. 38. Blof. de nihil spirit. 4. media.

Idem ibid.

ere sint amarissima toleratu, animum tamen persanant, & præparant æternitati beata quæ sine amaritudinibus non obtinetur. Necessarium non est ut temper dulcis sit, quod est utile. Plerumque fit contrarium, ut salubre sit quod est insuave.

§. II.

Octavum, Christi cohortatio. Ludovicus Bloisius, quem dixi, hominem cælesti solatio carentem, erigit his omnino verbis: Caveat is, qui orat, ne voluntarie ac datâ operâ, per gravem negligentiam inter orandum mente distrabatur: caveat item, ne orationem propterea deserat, quod in eâ nullam fortè consolationem sentit. Sane sicut mentis distractio, quæ præter voluntatem orantis accidit, fructum & utilitatem orationis non tollit, ita nec cordis ariditas, dum adest bona voluntas. Nam quod Birgitta viduæ hoc & Gertrudi virginî à Domino est dictum feruâ cohortatione: Vellem, electis meis persuasum esse, quod eorum bona exercitia & opera mihi omnino placeant, quando ipsi serviunt expensis suis. Illi autem expensis suis mihi servitium præstant, qui licet saporem devotionis minimè sentiât, fideliter tamen, ut possunt, orationes, & alia pia exercitia sua peragunt, confidentes de pietate meâ, quod ego illa libenter & gratè suscipiam. Plerique sunt, quibus, si sapor & consolatio interna concederetur, non eis prodesset ad salutem, & meritum ipsorum valde minueretur.

Sed & illa Christi cohortatio studiosius expendenda est: *scito, filia, quod anima perseverans in humili fidelique oratione, adipiscitur omnem virtutem.* Vnde nullo modo orationis studium negligendum aut omitendum est, propter aliqua adversantia, sive ea procedant ab illusione satanæ, sive à fragilitate propriâ, sive à cogitationibus immundis. Frequenter enim diabolus orationis tempore, animam variis imaginibus & phantasmatibus magis infestare conatur, quàm extra tempus orationis. Et tunc calidè suggerit oranti, quod talis oratio nil ipsi profit, cum alia cogitare non debeat, quàm illa, quæ orat. Hoc autem malignus hostis persuadere nititur, ut is, qui orat, tedium mentis incurrat, atque ita exercitium orationis omittat, quæ est armatura fortissima adversus omnes inimicos. O quantum animæ utilis, & mihi grata est oratio, quæ in vilitatis propria, & bonitatis meæ cognitione peragitur cum charitate.

Nimirum hoc optima orationis genus est, extremam vilitatem suam agnoscere, & summam Dei bonitatem extollere.

Sed eadem illa, quam diximus Gertrudis virgo à cælo didicit, orationis veræ & devotæ verba, nobilissimis gemmis aut floribus vernantissimis esse similia: si oratio negligentior sit, & sine curâ, qualem plerumque sola extorquet consuetudo, tunc illius verba floribus marcescunt, & gemmis oblectis non dissimilia censeri. Cumque eadem, virgo Gertrudis voculas non multas ducentes vicies ad salutandum Dominum I. E. S. V. M. pronuntiasset, intellexit singulas e jusmodi salutationes esse instar organi musici: tum verò suavissimam edî symphoniam, si vera non desit devotio, quam esse, affirmavimus, promptissimam in divinis obsequiis voluntatem. Sed pergitimus.

§. III.

Nonum, hominis solida devotio. Hic cum Bernardo vociferor. *Sit tibi Jesus semper in corde, & nunquam imago Crucifixi ab animo tuo recedat. Sic tibi sit cibus & potus, aut cæco & consolatio tua, mel tuum, desiderium tuum, lectio tua, & meditatio tua, vita & mors, & Resurrectio Domini Jesu.* Tu modo hunc Dominum cum orientibus dynastis sollicitus quære, etiam si non semper ducè ha-

beas stellam. Sidus, quod tribus illis ab oriente Regibus facem præfererat, subinde se subduxit, mox iterum sublime claravit iter. Vtrumque Regis viatoribus utile, utrumque Dei beneficium fuit. Nam ortu primo sese spectandum offerens, causam dedit inquirendi novi regis & adorandi: cum oculis se negavit, ad Christi cunabula diligentissimè indaganda impulit; cum autem, denud præcundo viam monstraret, gaudium geminavit.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito, etiam si cælestem hunc anteambulonem aliquoties conspectu amittas. Qui solatii divinis fruitur, futuro se parat, & illud Iobi meditetur: *Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus castrodiabar me? quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris.* Qui solatii divinis destituitur, nihilominus cum platea regionis canat: *Et si ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Bono animo, stella, quæ latet, iterum se visendam exhibebit, & igneo vitam sirmate signabit.

Quod si oculos è cælo spectamus in terram: Fertilis ager non censetur, qui lætas segetes minimè pollicetur, nisi liberalissimè stercoretur. Secundum solum in fruges exuberat, etsi rariùs & parcius sîmo rigetur, siccitatis & æstus patiens, multo cum fenore refundit, quidquid accipit. Hoc boni agri, hoc secundi horti est. Ita prorsus homo divinæ voluntati verè conformis & devotus, etiam si modicum solatii sentiat, tamque à Deo, quàm ab hominibus desertus videatur, nihilominus, quod potest, facit, bonarum actionum solum tenorem non intermittit, suo vivit succo; quantumque demum calamitatibus urgeatur, Deo fidelis persistat. Hiberno nobiliori frumento gratum est gelu durari terram, tantò enim altiores capit radices, quànò magis gelatur solum: ferenum semper & mite cælum segetes in herbam evocat præmaturè, non sine certo damno. Pari modo animus humanus non æstates solum, sed & hiemes expectet; durandus est utroque tempestatis genere; neque enim solatii tantum susculendus, sed & mæroribus stringendus est: cum cælum ridet, ac favet, Dei misericordiam; cum sed & tonat, & fulminat, Dei justitiam, suam verò infantiam & miseriam agnoscat.

§. IV.

Hic tamè duo quædam non ignoremus. Primum est, ad eos hæc monita non spectare, qui, quod servandum possunt, non faciunt; qui animum ad orationem non præparant, nec viribus suis respondent; quorum conatus aut nullus, aut planè languidus est. Hi vanissimè jactant: Ita Deus vult, qui mentem meam in oratione distrahi permittit: quid ego possum? O bone, hoc Deus non vult, quod ego possumus, non facimus, nec conemur rectè orare. Conatus es? fecisti, quod potuisti? & tamen oratio non succedit? Iam dic, *quasi vult, & non invenit illum, vocavi, & non respondit mihi.* Ergo, si velis, o Domine, ut cor meum sit aridum ac vagum, & ego muscis abigendis sim occupatus, fiat voluntas tua: non ideo misericordie divinæ ostium pullare, aut in humilitate me subicere omittam, imò iam utrumque faciam constantius.

Videte, obsecro, quâ ratione nostri etiam nævi, & ornamento nobis sint & adjumento. Cæpitare, labi, corruiere nonnunquam expedit, si constantiâ majori & submissione assurgamus. Bene cecidit, qui humilior surrexit; feliciter lapsus est, qui jam cautiore incidit; non sine lucro corrui, qui se robustior jam levavit.

Alterum est, quod hic observemus. Non ideo non orandum, aut ab oratione cessandum, si distractiones & siccitas mentis occupant. Est enim fortassis, qui quæ-

Stella cum se Magis spectanda oblitit causâ fuit inquit editi regis, cum se subduxit, ad adorandi.

Virg. l. 6. Encl. post.

Job c. 29. ut sim juxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus castrodiabar me?

Psal. 22. v. 4.

Animus humanus non tantum solatii multædus, sed & mæroribus stringendus.

Cant. c. 5. v. 8.

Alterum.

rat, an non consultius videatur, ab oratione tunc penitus cessare, cum cogitationes adeo tumultuantur? Respondemus, plerumque non esse consultius, nam ea ratione victor evaderet cacodæmon, ut qui homini parata in se tela rapuisset. Sat pulchra diabolo victoria est, orationis tædium immisisse. Tu igitur orare perge. Multum dat, qui dat, quod habet, qui sibi nihil retinet, qui nihil, quod est in se, omittit.

Quid fiet ægro, qui nihil cibi admittere sustinet, cum nihil appetentiæ sentiat? saltem aliquid edulii summat, tamen non appetat, dum scilicet appetitus sensim redeat. Idem in precibus observandum. Et docet experientia, cum qui orationem vel cum mediocri attentione ac diligentia perseverat, longè melius finire quam cœperit. Quod Ecclesiastes significans: *Melior est, inquit, finis orationis quam principium.* Si enim orandum est, ut etiam si cœperimus frigidi, orando tamen incallescamus.

Cæcus, qui Domini IESU medicam manum implorabat, in viâ Hiericho versus, quod magis verabatur, ne clamaret, tantò ipse contentius clamabat. Ita proflus orantibus agendum etiam si vanissimum cogitationem vulgus minetur, & importunè silentium imperet, non tamen idè ab oratione cessandum. Nos verò multò magis clamemus: *Iesu, fili David misere-re mei.* Domine, canis sum; sed & cæcili edunt de micis, que cadunt de mensâ dominorum suorum. Domine non dimit-tam te nisi benedixeris mihi.

Viator, quò ventum experitur vehementiorem, eò vestes arctius sibi apprimat; ita qui orat, quò insultus patitur graviore, eò ardentius divinam opem imploret: In densissimis tenebris, in fluctibus profundissimis, Deum adiutorem suum comprehendat artificis. Eluctabitur jam sepultus undis. Vita talis non est quidem suavis, sed est fidelis: oratio talis non est dukis, sed est fortis, quæ omnes illas delicatas orationes longissimè superat. Conemur facere, quod possumus: cetera committamus Deo: *speremus in eo & ipse faciet.*

CAPVT X.

Quot orationis partes.

Vir oppidò eruditus, iuriscônultissimus, & maximi nominis toto Imperio Romano, dicere solebat: Nos Germani (liceat dicere) prudenter, sed periculose fatui, filios nostros in regiones exterâs amandamus ingenti sumptu, & sæpe cum iacturâ pudicitia, nonnunquam etiam vitæ. Quis harum peregrinationum finis? ut diversarum nationum idioma condiscant, Fac fieri? Quid inde? Cum redeunt, linguam patriam & vernaculam ignorant; germanicè loqui nesciunt, cum infantibus habuissent.

Sunt, quos Mithridatis cognatos dixeris, qui linguarum plurimarum pestri, cum diversissimis nationibus sermocinari queant. Principes affari, Legationes obire, Gallos, Italos Britannos, Vngaros, Hispanos suâ quamvis nationem peculiari lingua salutare norunt. Pulchrum hoc, & commendandum.

Enimverò dicite, si linguarum tam gnari, cum Deo quo loquuntur sermone, num patrio & nativo, an peregrino? Certè alius hic stilus, alia lingua, alia est Rhetorica. Heu quàm multa scimus quorum ignorantia utilior esset ac sanctor. Nam sæpe, cum plurima didicerimus, orare nescimus. O igitur Domine, doce nos orare.

Diximus duplici superiori capite, discipulum cælestis Rhetoricæ minime terri oportere, licet dicendo irrucescat, etsi vox & memoria hæreat, quamvis in oratione aridus, vagus, frigidus sit: neque enim hæc

certa mali oratoris signa esse. Nunc sequitur, quod Rhetoricæ primarium est: Quot sint partes orationis? Quatuor numerantur; Exordium, Narratio, Confirmatio, Epilogus seu Peroratio. Totidem omnino partes ad orationem Christianam pertinent, idcirco ea nunc explicabimus.

Quatuor partes orationis,

§. I.

Pars orationis prima est Exordium, quod apud Prætorum Christianum est, *Humilitas*. Salomon pars orationis hac in re testis locupletissimus: *Inquit, prior est accusator sui.* Omnes, putem, qui de oratione præceptiones tradunt illud singulariter instillant, *Oratio sit Humilis*. Ita quidem ut Humilitas sit verum orationis principium. Apertè Siracides: *Oratio humiliantis se, inquit, nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur: & non discedet, donec altissimus aspiciat.* Quòd si miseriarum nostrarum abyssum inspiciamus, non difficilis nobis videbitur Humilitatis virtus. Heu quanta hominis vilitas, imò quàm grande illius nihilum est! Homo corruptionis speculum, imbecillitatis exemplum, temporis spoliolum, fortunæ ludibrium, putredinis sepulchrum, avolans umbra, umbra fœdissimi, popina vermium: lacertorum epulæ, calamitatis simulacrum, incôstantiæ prodigium, invidiæ theatrum, stateræ momentum, victorum habitaculum, morborum atrium, autumnii fœnum, mortis mancipium, vanitas vanitatum, pulvis, cinis, nihilum: & hic tam bellus homo superbiat, cujus intellectus tenebrosus, voluntas pertinax, memoria vaga; cujus imagnatio inquitissima, sensus exterioris curiosissimi, caro ad otium & omnem nequitiam pronissima est, & tamen hic ipse superbiat, qui causas submittendi se habet innumeras?

Quid de illo equite sentiendum, qui fractis viribus & equitandi imperitus, equum insuper habet contumacem, duri oris, cepitatorum, pavidum, sternacem, sed & ephippium sessori non habile, retinaculum ac frenum vix ullius usus sunt; & quod accedit, via motosa, aspera, subiectis præcipitiis periculosissima. Talis omnino equus est homo, cujus appetitus irascibilis, quem vocant, & concupiscibilis, equus ille refractarius & indomitus, quem Ratio regat, sed heu quàm illa debilis est, & imminutis viribus propositum loco freni sit, plerumque tamen imbecille ac invalidum est. Mundus præcipitiis plenus, miserimi hujus equitis iter periculosissimum reddit. Denique tam miseris sumus à nobis ipsis, ut nec unico quidem puriore desiderio in DEVM feramur, nisi hoc ipsum Deus suggerat. Non enim sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis. Sponte nostrâ labimur, & cadimus, sed nequaquam assurgimus spote nostrâ. Actum est de nobis, ni Deus opitulatorem manum porrigat. Absit divina gratia, & perimus. Nulla virtutum officia præstamus, ni certis Deus adminiculis infirmitatem nostram confirmet. Vitiolum sentina, & ipsa fumus fragilitas. Hinc Ecclesiâ nos orare docet in hunc modum: *Deus, qui conspicit omni nos vult ut desitui, interius exteriusque custodi, ut ab omnibus adversitatibus muniamur in corpore, & à gestibus præcis cogitationibus mundemur in mente.* Verè virtute omni destituimur; & hoc est, quod nos in Humilitatem submittat, & iure deprimat; vilitatis nostræ impenetrabilis abyssus.

Accedit impenetrabilis Dei majestas, cum quâ loquendum est oranti. Quis, obsecro, mendicorum adeo infansit, ut stipem in ponte rogaturus melioribus, quas habet, vestibus se amicit; philippeos & aureos manu præferat, nummorum copiam iactet? talis mendiculus erat Pharisæus. Ascendat hic quidem orare; noluit Deus rogare, sed se laudare, insuper & roganti insultare. Hoc mendici non solent; centones monstrant & ulcera,

Vide Arianum in Epistola ad Romanos, c. 18, v. 17, & c. 35, v. 21.

Vide Arianum in Epistola ad Romanos, c. 18, v. 17, & c. 35, v. 21.

Ut nec unico puriore desiderio in DEVM feramur, nisi hoc ipsum Deus suggerat. Non enim sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis. Sponte nostrâ labimur, & cadimus, sed nequaquam assurgimus spote nostrâ. Actum est de nobis, ni Deus opitulatorem manum porrigat. Absit divina gratia, & perimus. Nulla virtutum officia præstamus, ni certis Deus adminiculis infirmitatem nostram confirmet. Vitiolum sentina, & ipsa fumus fragilitas. Hinc Ecclesiâ nos orare docet in hunc modum: Deus, qui conspicit omni nos vult ut desitui, interius exteriusque custodi, ut ab omnibus adversitatibus muniamur in corpore, & à gestibus præcis cogitationibus mundemur in mente.

Dominiâ 2. Quatuor

& ulcera, ut non tantum aures, sed & oculos expugnent, & aliquid nummularum eliciant.

Aristippus seriae frontis. Philosophus, Laertio teste. Dionysium Regem Siculum pro amico deprecatus accesserat. Sed irritae cadebant preces. Ille ad regis pedes advolutus, demum, quod petit, impetravit. Hoc ut Philosopho indecorum nonnemo reprehendit. Cui Aristippus: Recte, inquit, a me id facium censo, nam Dionysius aures in pedibus habet. Benignissimus Deus exoratu neutiquam difficilis est, de eo tamen non insequi dixerimus: Aures habet in pedibus, qui impetrare cupit, quod rogat, in genua procumbat, ad pedes se abiciat. Exordium orationis Christianae Humilitas: quanto humilior oras, tanto certius impetras. Hoc orandi artificium non ignorans Iatro: Domine, inquit, memento mei, cum veneris in regnum tuum: deprecationibus & latrocinis inferos sum meritus, idco summam interpretabor gratiam, si solam obtinero mei memoriam. Non hanc tantum, sed & parafisum obtinuit, quia submisit rogavit.

Beata Teresam in Hispaniis sanctissimam seminam, ajunt, Humilitatis non tantum summam admiratricem, sed ejus etiam virtutis perfidiosam fuisse, diceretur solitam. Dominum Iesum ejusdem amore incredibili teneri. Cur autem tantum Humilitatis cultor & amator existeret, hanc esse rationem, ajebat, quod amaret ipse veritatem: Humilitas autem aliud non fit, quam veritas, dum scilicet agnoscimus, quam parum revera sumus, & nihil penitus, a nobis ipsis boni habeamus. Nihil adhuc esse asserbat, quod Deum tam celeriter ac facile vincat, alliciat, & in preces fleat, quam Humilitatem. Hac quippe invitante & impellente, illum in materna viscera descendisse, & per hanc a nobis illum in animas nostras vel crine capitis pellicendum: tum etiam qui plus habuerit Humilitatis, plus etiam Dei habere; qui vero illius minus, etiam hujus minus habiturum: neque enim intelligere se posse, quomodo vel sine Humilitate amor, vel sine amore haberi possit Humilitas. Ceterum illam improbat Humilitatem, quae donorum a Deo in dies receptorum cogitatione nobis aufert. Salutare quippe est eadem cognovisse, simul tamen etiam agnoscere, ea nos minime promeruisse: si enim dona haec non agnoscantur, animus iners & torpidus manebit, & nihil heroico ausu aggredietur, illa quoque vituperabat Humilitatem, quae ab orationis studio nos avocaret, quando scilicet ficta quadam submissione nos indignos dicitur, qui coram praesente Deo versemur. Sic & illam damnabat humilitatem, quae animum in bonarum actionum exercitio vel turbat, vel certe reddat languidum. Vera Humilitas non impedit, sed accendit orationem. Quod illa castissima patronarum Iudith asseverans: Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio.

Mulier Syrophoenissa Humilitatis insigniter gratia, quia catello se conserui submisit tult, a Christo quidquid voluit, obtinuit: Propter hunc sermonem, ait Dominus, vade, exiit demonium a filia tua. Cor contritum & humilitatum Deus non despicit. Qui semper respexit in orationem Humilium, & non spreuit preces eorum.

Offa sine liquamine & sine sale, oratio sine Humilitate, cibum plane insullus & fatuus. Semper Deo placuit Humilium deprecatio. Atque haec pars prima orationis est.

§. II.

Secunda pars orationis, Narratio, five orationis Aremio. Haec triplex est, ad verba, ad verborum sensum seu significata, ad Deum. Optima videtur ea, quae verborum sensum spectat. Rex sanctissimus David Iapius hortatur: Psallite Deo nostro, psallite: Psallite regi nostro,

Tom. II.

A psallite. Quoniam Rex omnis terra Deus: psallite sapienter. Verba pauca, sed centum conditiones sunt paranda attentioni.

Vtilissimum judico e sacris bibliis selectiores aliquot sententias semper in promptu habere, ad omnia adversa tanto fortius excipienda, ad omnia vitia tanto animosius fugienda, ad virtutem quamcunque tanto studiis exercendam. Exempli gratia: Serio precaturus seipsum his verbis extimulet: Psalle sapienter, quoniam Rex omnis terra Deus, psalle sapienter. Saltem has duas voculas animo verlet: Psalle sapienter. Orare vis? agetum fac, quod facis, & recte ora, fuge quid cantes, attende.

Erudite Cassiodorus: Non solum cantantes, inquit, sed etiam intelligentes psallere debemus. Nemo enim sapienter facit, quod non intelligit. Haec Bernardus apostolice confirmans: Magnam, inquit, injuriam Deo facio, cum illum precor, ut meam precem audiat, quae ego, qui fundo, non audio. Deprecor illum, ut mihi inveniat, ego vero nec mihi, nec illi intendo. Quod horribile est, inutilia & immunda in corde versando, seivorem horribilem ejus aspectibus ingero. Eodem profus modo Cyprianus: Quomodo, inquit, te audiri a Deo postules, cum teipsum non audias. Vis Deum se memorem tui, quando rogas, cum tu ipse memor tui non sis? Hoc plane est vigilare oculis, & corde dormire, cum contra sacere debeat Christianus, dormire oculis, & corde vigilare.

Idem hic Clarevallensis Abbas, ut suos ad vigiliantem attentione excitet: Credimus, inquit, Angelos sanctos adflare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum, ubi tamen sine ira & disceptatione levavi puras manus perspexerint. Probat hoc Angelus, ita loquens ad Tobiam. Quando orabas cum lacrymis, & sepe liebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum: & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepe liebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Nam quod psallentibus quoque dignanter admisceri sancti Angeli soleant, quid eo manifestius, quod psalmista ait: Praevertunt Principes conjuncti psallentibus. Unde & dicebat: In conspectu Angelorum psallam tibi Deus meus. Doleo proinde aliquos vestram gravi in sacris vigiliis deprimi somno, nec cali civos revereri, sed in praesentia Principum tanquam mortuos apparere. Vereor, ne vestram desideriam quandoque abominantes cum indignatione recedant; & incipiat unusquisque vestram sero cum gemitu dicere Deo: longè fecisti notos a me, poluerunt me abominationem tibi. Dico ergo his, qui ejusmodi sunt: Maledictus qui opus Dei facit negligenter. Dicit quoque non ego, sed Dominus: utinam te calidum aut frigidum invenissem! sed quia te tepidum inveni, incipiam te ex ore meo. Expropter attendite Principes vestros, cum statis ad orandum vel psallendum, & state cum reverentia; psallite sapienter. Cibus in ore, psalmus in corde sapit.

Qui orat, & attentionem non curat, cibum non mandit, sed integrum devorat, cum insigni nocumento valetudinis. Luctera occidit, si eam absque spiritus documento glutieris. Sed addit Bernardus: Unde vos moneo, dilectissimi, pure semper & strenue divinis interesse laudibus. Strenue quidem, ut sicut reverenter, ita & alacriter Domino assistatis; non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non praecedentes verba dimidia, non intergra transientes, non fractis & remissis vocibus muliebri quiddam balba de nare sonantes, sed virili (ut dignum est) & sonitum & affectu voces sancti spiritus deponentes. Pure vero ut psallamus, nihil aliud dum psallitis, quam quod psallitis, cogitetis. Spiritus sanctus illi horum gratum non recipit, quidquid aliud, quam debet neglecto eo quod debet, obruleris.

Idcirco pars altera orationis accurata est attentio, quae narrationem faciat planam, & minime salebrosum. Quisquis ait Augustinus, in superficie colit Deum, magis placere vult hominibus. Oratores attentos vult Deus. Maledictus, qui opus Dei facit negligenter.

H 3

§. III. Pars

Secunda

pars ora-

tionis, ar-

tenio. Est

que tri-

plex

Est 46,

7. & 8.

Cassiodor. in dictum

psalmum.

Bern. lib. de

Anim. c. 8.

mibi pag.

1057.

Cyprianus, de

Orat. Do-

minica.

Bern. sermo

7. in Cant.

post med.

mibi pag.

157.

Tob. c. 12.

vers. 12.

Psalm. 57.

v. 26.

Psalm. 137.

v. 1.

Psalm. 87.

v. 9.

Scriptur.

fraudale

domini venissem!

et.

Iere. c. 48.

v. 10.

Hec o viri

Religiosi,

obscuro, ser-

dam balba de nare sonantes,

sed virili (ut dignum est) & so-

numus, seu

nium & affectu voces sancti spiritus deponentes.

Pure vero ut psallamus,

nihil aliud dum psallitis, quam quod psallitis, cogitetis.

Spiritus seu ore missus,

sanctus illi horum gratum non recipit, quidquid aliud, quam debet neglecto eo quod debet, obruleris.

Aug. in ps.

85. mibi

pag. 277.

Iere. c. 48.

v. 10.

§. III.

Tertia pars orationis Christianae est fiducia. Iac. c. 1. v. 6. 7. 8.

Pars tertia orationis Confirmatio, sive *Fiducia*. Humilitas docet sibi ipsi semper diffidere; ut autem in omnibus Deo fidamus, docet *fiducia*. Hanc virtutem summè necessariam oranti asserens Iacobus Christi discipulus: *Postulet autem in fide, inquit, nihil haesitans. Qui enim haesitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur. Non ergo aestimet homo ille, quod accipiat ali- quid à Domino.*

Exod. c. 34. v. 24.

Hebraeis olim ter in anno ad tabernaculum orationis undique conveniendum fuit desertis domibus. Ne quis verò interim rei familiari malè metueret, Deus illis securitatem ab omni periculo promittens: *Nullus, inquit, insidiabitur terræ tuæ ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno. Hoc eò factum, ut dum orationi vacarent, Deo ex toto fiderent, qui & glorum custodiam, & omnem ipsorum salutem in se recepisset.*

Marc. c. 11. v. 24.

Orbis Servator Christus hanc ipsam fiduciam nobis quàm commendatissimam esse desiderans: *Omnia inquit, quaecumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis. Ego aperitissimum Domini promissum, & necdum Deo perfectissimè fidimus? necdum quæ petimus, certò accepturos credimus? Adm est de nobis, si tantis testibus negemus fidem. Hæ pollicitationes divinæ sunt, fallere nequeunt. Rectè, & ad Theologiae normam dicitur. Mensura credendi, est mensura impetrandi. Quantò capacius fiduciæ vas adferimus, tantò plus orando impetravimus. Et en luculentissimum ejus rei paradigma. Videte mihi tria prorsus disparia orantium vasa, quorum aliud alio capacis: Iairus synagogæ princeps, amplum & capax fiduciæ vas attulit: amplius & capax porrexit Hæ morthoisia sanguinis profluvio laborans: amplissimum ac capacissimum divino fonti subiecit Centurio. Magnæ in Christum fiduciæ Iairus fuerat, qui valetudinem aut vitam filiae restituendam credebat, sed Christi præsentiam ad id necessariam censebat. Hinc deprecabatur eum multum, dicens: *Quoniam filia mea in extremis est: veni impone manus super eam, ut salva sit, & vivat.* Magna fiduciæ & amplum vas. Sed majus Hæ morthoisia, & amplius vas quod attulit. Siquidem certò persuasa dixit: *Si vel vestimentum ejus attigero, salva ero.* Non protensam manum, sed solum vestis tactum ambiebat. Attigit; & sanitatem continuò acquisivit. Fiducia hæc non nihil confirmatio fuit prioris. At verò Centurio vas fiduciæ ad Christum detulit capacissimum. Non Domini præsentiam, non manum imponendam, non vestem contingendam exigit, sed fiduciã ingenti: *Dic tantum verbo, inquit, & sanabitur puer meus.* Miratus summam hanc fiduciam caelestis Medicus: *Non inveni ait, tantam fidem in Israël.* Et mox ad Centurionem versus: *Vade, inquit, & sicut credidisti fiat tibi.* Dictum factum, *Et sanatus est puer illa hora.**

Mensura credendi est mensura impetrandi, & ejus rei paradigma.

Marc. c. 5. v. 23.

Quantò major fiducia orantis, tantò efficacior oratio. Fiducia in Deum potentissimè persuadet Deo, quod perorando rogat. *Credite, quia accipietis, ait Dominus, omnia quaecumque orantes petitis. Fide Deo, cum precaris, & nunquam irritò successu precaberis. Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.* Effunde coram Deo cor tuum ingenti fiduciã, & ipse providebit, ipse faciet. Quid faciet? officium suum te juvando, modò tu tuum facias in illum sperando.

Ibid. v. 28.

Agrotabat Rex Ezechias: de vitã jam conclamabant Medici; Isaias mortem jam denuntiaverat. Nilominus Rex fiduciæ plenus, abscessã licet omni spe humanã, *Convertit faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum.* Tantopere placuit Deo hæc tanta fiducia, ut mortis sententiã mox rescissã, insuper quiddecim vitæ annos adjecerit. Hanc vitæ gratiam Ezechias illustri

Math. c. 8. v. 8. & alii seqq.

Quantò major fiducia orantis, tantò efficacior oratio. Fiducia in Deum potentissimè persuadet Deo, quod perorando rogat. *Credite, quia accipietis, ait Dominus, omnia quaecumque orantes petitis. Fide Deo, cum precaris, & nunquam irritò successu precaberis. Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.* Effunde coram Deo cor tuum ingenti fiduciã, & ipse providebit, ipse faciet. Quid faciet? officium suum te juvando, modò tu tuum facias in illum sperando.

Marc. c. 11. v. 24. Psal. 36. v. 5.

Quantò major fiducia orantis, tantò efficacior oratio. Fiducia in Deum potentissimè persuadet Deo, quod perorando rogat. *Credite, quia accipietis, ait Dominus, omnia quaecumque orantes petitis. Fide Deo, cum precaris, & nunquam irritò successu precaberis. Revela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.* Effunde coram Deo cor tuum ingenti fiduciã, & ipse providebit, ipse faciet. Quid faciet? officium suum te juvando, modò tu tuum facias in illum sperando.

4. Re. c. 20. vers. 2.

Agrotabat Rex Ezechias: de vitã jam conclamabant Medici; Isaias mortem jam denuntiaverat. Nilominus Rex fiduciæ plenus, abscessã licet omni spe humanã, *Convertit faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum.* Tantopere placuit Deo hæc tanta fiducia, ut mortis sententiã mox rescissã, insuper quiddecim vitæ annos adjecerit. Hanc vitæ gratiam Ezechias illustri

A facinore, novãque in Deum fiduciã instituit venerari, *Isidorus* Eo illo liber à Salomone scriptus summo pretio habebatur, ex eo namque facilis & obvia cuivis morbo medicina promebatur. Hinc spes in Deo apud nōnullos debilitari & evanescere cernebatur. Quod optimus rex agrè ferens, ut humanæ diffidentia nervos incideret, eum librum flammis sepeliri iussit. Voluit nimirum Ezechias ut deinceps agrotantes animum & oculos, omnemque spem salutis in Deo defigerent. Deo in omnibus fidendum.

Lantfrancus, vir sanctior nescias an eruditior, cum liberam etiam vitam ageret, faceretque iter nullã adhuc religione devinctus, in prædones incidit. Hi eum omni viatico & vestibus spoliarunt. Atque ut impunè hoc facerent, spoliati oculos velarunt, eumque manibus post terga revinctis in senticetum profusus avium seduxerunt, ne voce supplicis inclamare posset: clementia fuit non abstulisse vitam, quæ tamen non videbatur eã ratione diutius servari posse. Quid enim faceret Lantfrancus, quid consilii caperet, quò se verteret, quò iret velatis oculis, manibus ligatis, voce non quidem interclusã, sed quæ ad viatorum neminem pertingeret? Ergo auxilium omne desperandum, ergo fame moriendum, aut feris in prædam occurrendum. Iamque nox appetebat, quæ spem omnem præcidere videbatur: avii dumeri horror & mors anxium animum terrebant. Nec jam videri poterat aliud concessum, quàm fortem suam acerbè lamentari, nullis tamen auditoribus, nisi cautibus, saxis, arboribus. Quando igitur hoc unum restabat, hominem non exiit vir iste desertissimus, & ipse sibi lessum cecinit, seipsum velut mortuum deploravit. Deinde ad Deum versus: *O Domine Iesu, inquit, tantos in descendis literis expendi sumptus, & necdum orare scio. Mi amantissime Deus, tu unus superes auxiliator, extremã necessitate laborantem adjuva. Vitam antea actam, sanctè polliceor, emendabo, & tibi soli serviam, à te solo servatus. Dixit, nec tamen mox Angelus adfuit qui hominem in viam reduceret. Durius est in suos nonnunquam Deus, experitur illos, nec statim juvat, tamen si statuerit juvare. Ita huic viro incenato, vincto, in te quis devius, sub dio miserimè pernoctandum fuit. Aurora redeunte, jamque vicino sole audivit Lantfrancus hominum transeuntium strepitum. Clamavit igitur quantis potuit viribus, Vocem secuti viatores mox adfuerunt, & solverunt ligatum. Ille jam liber & in viam reducus, non differendum censuit, quod exequi statuerat. Eam ob causam: *Quæso vos, inquit, in cœnobium pauperrimum me ducite. Duxerunt. Hic Lantfrancus sanctitatis rudimenta jacere Humilitate vilissima quæque munia obire, focum struere, scutellas eluere, celina sordes convertere, aliorum calceos extergere, nullam obsequii vilitatem abhorre, assiduus se se orationibus exercere, atque his gradibus ad sanctimoniam illustrem tendere.**

B Nos fiduciam hoc loco fumamus imitandam, quæ ille vir sanctus in extremis angustiis divinam opem impetravit. Omnia quaecumque orantes petimus, si credimus, Deoque fidimus, accipiemus.

C Nos fiduciam hoc loco fumamus imitandam, quæ ille vir sanctus in extremis angustiis divinam opem impetravit. Omnia quaecumque orantes petimus, si credimus, Deoque fidimus, accipiemus.

D Nos fiduciam hoc loco fumamus imitandam, quæ ille vir sanctus in extremis angustiis divinam opem impetravit. Omnia quaecumque orantes petimus, si credimus, Deoque fidimus, accipiemus.

D Nos fiduciam hoc loco fumamus imitandam, quæ ille vir sanctus in extremis angustiis divinam opem impetravit. Omnia quaecumque orantes petimus, si credimus, Deoque fidimus, accipiemus.

Nos fiduciam hoc loco fumamus imitandam, quæ ille vir sanctus in extremis angustiis divinam opem impetravit. Omnia quaecumque orantes petimus, si credimus, Deoque fidimus, accipiemus.

§. IV.

Pars orationis quarta, Peroratio, seu, *Patiens perseverantia*. Ea duplex est. Prima, cum quis uno eodemque tempore orationem producat perseverat. Ita Christus in collè Olivario, ubi eandem orationem ter repetisset, *Factus in agoniam prolixius orabat*; tribus prope horis, ut aliquorum fert sententia. Altera cum à Deo quid petitur non uno solum alterove mense, sed annis compluribus. Vtraque hæc perseverantia necessaria est. Ita nos Christus diversis cohortationibus instruens: *Petite, inquit, quærite, pulsate. Si amici*

cus

cus amicum mediâ nocte conveniat, & panes hospiti apponendos petat, etiamsi alter cunctetur, & fores jam obferatas, domesticos jam quieti datos, se verò furgere non posse objiciat; si tamen alter pulsare, & rogare panes non cesset, demum importunitate precum & perseverantiâ è lecto excutiet amicum, qui vitæ petitione crebrius repetitâ surget, dabitque panes, quotquot voluerit. Et ego dico vobis, ait Dominus, petite, & accipietis, quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit; & qui querit, invenit, & pulsantem aperietur. Eodem spectat illa Domini parabola. Iudex erat civicus, Dei hominûmque contemptor. Hunc vidua crebris obsecrationibus compellabat, ut sibi ab adversario tutam agere liceret. Multo tempore surdis fuit auribus iudex. Tâdem tam crebro rogatu fatigatus: Etsi, aiebat, ipse fecum, nec Deum, nec homines reverear, quia tamen hæc vidua mihi toties molesta est, jus illi dicam, eamque ab adversario vindicatum ibo. Deus autem, ait Servator, non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte?

Luc. c. 11. v. 9. & 10.

Luc. 18. v. 1. & seq.

Deus vult cogi fidelissimâ precum perseverantiâ. S. Ephrem, in Pan.

Virg. l. 6. Æneid. an te mæd.

Isai. c. 65. vers. 24.

Luc. c. 18. v. 1.

Luc. c. 11. v. 8.

Athor. c. 1. v. 14.

Marc. c. 8. vers. 33.

Iob c. 13. v. 15.

Hieronym. ad Euseb.

Chryst. 10. 1. hom. 49. in Gen. mibi pag. 34.

A agrè seramus, neque segniorez fiamus, si non statim audiamur. Fortassis enim Dominus continuam nostram sedulitatem sapienter exercens ita differt, volens ut mercedem quoque patientiè recipiamus. Et quia ipse tempus scit, quando nobis utile est assequi, quod querimus. Ergo assidui simus in divinis precibus, si quando aliquid à Deo petierimus. Perseverantiâ orantis balista validissima.

Hæ quatuor sunt orationis partes: Exordii locum Humilitas, Narrationis Attentio, Confirmationis Fidia, Epilogi locum obtinet Perseverantiâ. Feliciter perorat, qui in oratione perseverat.

CAPVT XI.

Quæ orationis impedimenta sunt, & vitia.

B H Os pes opulentus, & ut fit, plenas fastidii, in hospitiū paganum è viâ divertit. Pauculi homines illic fuerant, qui rem hospitis curarent, muscæque vexarent, innumeræ. Egredere tunc fastidiosus divertitor, tot sibi non vocatos adesse convivas, & cum videri vellet facetior, tandem ad cauponem Heus Caupo, inquit, tot muscis impudentibus sanè convivis separatam mensam infuit, ego symbolas pro omnibus persolvam. Caupo magis veste & loco quàm ingenio rusticus, urbanè prorsus hospiti moroso respondit: Mi Domine, tu modò convivas hos jube accumbere, ego cibum præbebo gratis.

Reverâ specimen dabit imperii planè admirandi, qui muscarum agmen ad unam mensam ita composuerit, ut quietè ac modestè accumbant. Non minùs eum ut insignissimum oratorem venerabimur, quæ cogitationum suarum dominus, imperio non sterili & vano eas intra certos limites coercuerit, qui jussu efficaci præcepit: Huc usque, & non ultra. Dixerat Ælim Ecclesiastes: Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti.

Eccle. c. 10. vers. 1.

C Cogitationes inquietæ ac turbulentæ cor humanum in diversa distrahentes, non minùs importunæ sunt orantibus, quàm muscæ convivantibus. De his Gregorius: Cogitationes superflue, inquit, suavitatem spiritus perdunt, quoniam integritate ejus perfrui non permittunt.

Greg. l. 18. Moral. c. 25.

Dicuntur autem ejuscemodî muscæ morientes, non solum quia orationis suavitatem & gratiam exterminant, sed etiam licet utiles futuræ videantur cum occurrunt, post orationem tamen non magis fructuosæ, quàm res mortuæ deprehenduntur. Simulacra illa, quæ in oratione spem magnæ utilitatis offerunt, oratione finita sic evanescent, ut trunca & inutilia cadavera relinquuntur. Muscæ morientes perdunt unguentum orationis. Quæ autem ratione sint ejiciendæ, supra demonstratum. Nunc porro dicendum, quæ potissimum impedimenta sint & vitia orationis.

Impedimeta quædam orationis.

§. I.

P Rimum orationis impedimentum est, Solatium aut Primum orationis impedimentum. Gaudium à rebus creatis emendicatum. Nec medicus, nec chirurgus in illas edes vocari solèt, in quibus omnes sano sunt corpore. Siquidem malagmata non nisi lætis membris imponuntur. In eam domum consolator divinus non mittitur, quæ solatiis humanis & gaudiis vanis pascitur. Ad eos Paracletus venit, quos in luctu ac mœrentes invenit. Salomonis consilium est: Date siceram mœrentibus, & vinum his qui amaro sunt animo: bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. Bernardus divini solatii optimus estimator: Pretiosa est, inquit, divina consolatio, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infelix tu Esau, qui dixisti: Num unam tantum benedictionem habes pater? Quantò melius erat licere cum Propheta: Vnam petii à Domino, hæc requiram. Indignus enim benedictione cælesti vincitur, v. 4.

Prov. c. 31. v. 6. & 7. Bern. in ist. Lud. 1. Ecce nos reliquimus. etc. mibi pag. 1016. Psal. 26.

vincitur, qui eam dubio querit affectu, aliud sibi refugium a parans.

Hebraeus populus annonam e caelo non accepit, manna non collegit, quamdiu farinae Egypti victavit. Hac consumpta victus depluit e nubibus. Quamdiu solatiis aut gaudiis vanis nutrimur, tamdiu jure destituimur divinis: Rara est mixtura profani & divini solatii. Nos equidem cuperemus & hoc & illi frui. Cuticulam curamus sedulo, & vanae voluptatis mel lingimus avidissimè, simul tamen etiam dulcedinem caelo distillantem inerudita gula poscimus. Vanas & divinas voluptates eodem vase claudere difficile est. Aves, quae volant & natant, inter immundas a Mose numerantur; turbida voluptatis aqua natate, & simul in precibus ad Deum evolare velle, immundae avis argumentum est.

Nemo se fallat; uti nulla luci & tenebris, sic nulla caelo & fluxarum rerum illecebris societas est. Continuis dissidiis in homine luctantur caro & spiritus; qui parti adheret uni, bellum incidit alteri; oderit carnem, qui amore dignum censet spiritum. Hoc Hebraeus Rex David perspicacissimè observavit. Hinc illae voces: *Renuit consolari anima mea; memor sui Dei, & delectatus sum.* Scio equidem ad stomachum meum non fore dominicum vinum, caelestes delicias, si devotem melleas mundi placentas. Hinc Augustini monitum est: *Relinque omnia, ut invenias omnia.* Tanto melior erit tua oratio, quanto vita tua fuerit a rebus fluxis abstractior.

Psal. 76. v. 4.

Secundum orationis impedimentum: Curiositas.

Alterum orationis impedimentum Curiositas: o Curiositas, o verè vitium humanae gentis! Curiositatem rectè dixeris non quidem victorum summum, sed ad summa notissimam ducem. Curiositas otiosorum hominum princeps negotium est. Hi non solum omnia nosse cupiunt, sed in aliorum sermones & actiones, imò in ipsas paene cogitationes indagant. Multa legere veniunt a dictionis gratia, vel solà sciendi appetentia, mere curiositatis est. Anselmus hanc vitiorum ducem depingens: Curiositas, inquit, est studium perscrutandi ea, quae scire nulla est utilitas. Quidquid a curiositate velut à matre prodit, plurimum orationem impedit. Oratio velut somnus lenissimus quovis strepitu turbatur & abruptur. Hinc sacra Salomonis carmina suum sponte soporem toties defendunt: *ne suscitetur, neque evigilare faciat dilectam, donec ipsa velit; orationem ipsius, dum finierit, ne interrumpite.*

Cant. 3. v. 3.

Cassian. colloq. lat. 9. c. 31.

Antonium magnum orantem sol lapsus impedit. Solebat vir sanctissimus sole vespertino ad tergum occumbente, omnem reliquam noctem orando pervigilare, ita ut matutinus sol in orantis os sese infunderet, eodem quo reliquerat situ, cum Deo colloquentem deprehenderet. Hoc egeret serens Antonius, & in solem exandescens: Quid sol nse impedis, clamabat, qui jam ad hoc oreris, ut me à veri luminis claritate abstrahas. Hæc eum, inquit Cassianus, in fervore spiritus proclamantem audivimus. Nox ei tota velut unicum, sed dulce ac paullo productius suspitium fuit. Hic omne cor suum in paternos Dei sinus effundebat; hic omnem mundum pedibus calcans cum conditore mundi colloquium miscbat suavissimum.

Curiositas est hamus diaboli ad quem vis trahens vitia. 1. Reg. 1. c. 6. v. 13.

Apud hos tales oratores licet discere, quomodo vitia a curiositate omnis mens humana in Dei manus se transfundat. Curiositas hamus diaboli ad quem vis trahit vitia. Bethsamita, quod Regum facti memorant, non pietate moti, sed curiositate, viderunt arcam, gavisi sunt, quod vidissent. Hæc una curiositas tantopere Deo displicuit, ut virorum principum septuaginta, hominum verò plebeiorum quinquaginta millia pu-

niverit morte. Percussit Dominus de viris Bethsamitibus, quod quid vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Leve proflus & puerile videbatur delictum, id tamen maximum excepit supplicium.

Curiositas pessima est in vitam mortalem, quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Labeculam in aliena facie curioso digito notas, & in tua sordidissimum atrorem non accusas; in aliis damnas morum navibus, in teipso robusta vitia lippiendo transis. Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum. Quid quid tu agis, sancte hypocrita, grandi mensurâ, ingenti supercilio, pondere verborum magno excusandum & commendandum est: quod alii agunt, hoc curiositas tua gracili mensurâ, levi pondere utiuperat; mensura hæc gemina, duplex hoc pondus apud Deum abominabile.

Erinaceum Lex Hebræa vetus ut immundum animal damnavit. Hoc si tangatur, foris aculeatus globus tangenti, at inus sibi ipsi contractis pedibus mollis pulpa est: ita isti curiosi indagatores sibi ipsis propitii ac blandi, asperi sunt aliis & rigidissimi quod inquirunt, vident, audiunt, malè ac laborum interpretantur, sui ipsorum mississimi non censores sed laudatores. Horum miserrima proflus conditio est, qui quidquid alienum est, in malignam interpretantur partem, & cum cuncta factaque damnare non possint, damnant animum soli Deo apertum.

Curiositas erinaceo similes sunt.

Abrahamo sepulchret jus à filiis Heth empturo responsum est: *Sepeli mortuum tuum.* Hoc curiosis illis indagatoribus ac perquisitoribus omnibus inculcandum est: *Sepeli tu tuum mortuum; tuum, tuum.* Nos temerari modeste nimium curiositatis esse censemus de actionibus exterioribus sententiâ ferre, ad cogitationes, ad intima animorum proposita, ad abditissimas pectoris intentiones, soli Deo notas decurrimus, & alienos mortuos sepelimus. Hunc prodigum, illum præparatum, hunc & avarum; fastuosum illum, hunc nimis humilem, istum iracundum, hunc nimis plumbeum & ignavum judicamus. Hæc quotidiana sunt, mille audias ejusmodi judicia. O curioso, nimium & temerarie vespillo, quid vivos sepelis? tu tuum sepeli mortuum: tuis intende, quod tui muneris est cura, quid aliena scrutaris? Quid funera nihil ad te spectantia deploras? tu tuum plora, & sepeli mortuum. Memineris, te Christianum esse, non civem Atheniensem curiositati natum. De quibus Paulus: *Athenienses autem omnes & advena hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.* Hinc suos commonefaciens: *Audivimus, ait, inter vos quosdam ambalantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.* Hæc maxima orantium impedimenta sunt, hæc orationis alas incidunt. Aut igitur curiositatem vita, aut oratoris nomen perdidisti.

Gen. 23. v. 26.

Athenienses autem omnes & advena hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi. Hinc suos commonefaciens: Audivimus, ait, inter vos quosdam ambalantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. Hæc maxima orantium impedimenta sunt, hæc orationis alas incidunt. Aut igitur curiositatem vita, aut oratoris nomen perdidisti.

§. III.

Tertium orationis impedimentum, Animi duritia, quæ duplex est, illa in pauperes, hæc in inimicos & hostes. Durus & asper animus in pauperes omnem orationis fructum eripit. Locupletissimus testis Salomon: *Qui obdurat aurem suam, inquit, ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.* Mentione injicit Hebræus *palles aspidis surda & obturatis aures suas.* Hæc enim, quod Augustinus nos docet, ne carminum incantamenta percipiat, auriculam unam terræ admoveat, alteram converso sirmate oppilat: hunc ipsum exerceret astum pecunie amans, qui hanc quidem aurem monetæ suæ applicat, quam minime minuet, sed assidue augendam censet, alteram aurem ob-

Tertium orationis impedimentum, Animi duritia, quæ duplex est, illa in pauperes, hæc in inimicos & hostes. Durus & asper animus in pauperes omnem orationis fructum eripit. Locupletissimus testis Salomon: Qui obdurat aurem suam, inquit, ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Mentione injicit Hebræus palles aspidis surda & obturatis aures suas. Hæc enim, quod Augustinus nos docet, ne carminum incantamenta percipiat, auriculam unam terræ admoveat, alteram converso sirmate oppilat: hunc ipsum exerceret astum pecunie amans, qui hanc quidem aurem monetæ suæ applicat, quam minime minuet, sed assidue augendam censet, alteram aurem ob-

serat vanā futuri sollicitudine: quid ego, ait in alios tam largus sim, fortassis ipse penuriā premendus? quid filius meis, quid haeredibus relinquam, si ariarium meum tam naturē dissipem?

En surdam aspitem! Ita pauperum clamores obstructis auribus excludit. Huic pro caudā est vivendi meta. Hæc enim cura plerumque distinet, cruciatque deparcos, ne sibi ante obitum desint necessaria, vel ne filii tenuitatem patrimonii acculerent. Quisquis igitur sic aures obdurat, clamabit & ipse, & non exaudietur. Par pari referet Deus, & velut in os objiciet: sicut me famelicā pauperis voce clamantem nō audisti, ita nec ego te quantumcumque clames, audiam. Ad ravim usque clama, nō audio: Auxilium, fidem, & opem meam implora, non audio: Misericordiam & liberalitatem meam invoca, non audio; quia nec tu me audisti clamantem ad te; tuas tibi vices refero. Monui & prædixi.

Vlysses, ut in apologis est, sociorum aures adversus Sirenum voces cerā munit. Hoc Vlyssis ingenii opulenti sed avari Eucliones amulantur, qui flebiles egenorum preces, libellōque supplices ceratis ostiolis excludunt. Cera eliquato jam melle arida & insuavis, ditionum illiberalium, durum, immitem, asperumque animum in egenos apte notat. Vis igitur, cum clamaveris, audiri? Tu quoque clamantes audi: Cave ullum ē pauperinā tribu præfractē rejicias. Tibi dictum p̄ta, quod filio injunxit Tobias: Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec te avertatur facies Domini.

Sed alia est animi durities in adversarios & hostes. Frustra orat, qui suis obrectatoribus & inimicis veniam negat. Apertissimē præcipit Siracides: Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur. Intellegis hoc & capis? & an, quod juberis, facturus es? Lullionis causas Siracides adjungit: Homo homini reservat iram, & a Deo querit medelam? Nondum hæc capis, & necdum ignoscis omnibus, qui te læserunt? Audi ab eodem plura. In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Non satis hæc luculenter dicta? vis luculentior? Idem divinus monitor addit: Ipse, dum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit a Deo? quis exorabit pro delictis illius? memento novissimorum, & desine inimicari. Etiamnum deliberas, an inimicis tuis ignoscas? num cupis clariora his clarissimis? En ipsum tibi solem meridianum statuo. Christus dilucidissimē: Cum, inquit, stabitis ad orandum, dimitte si quid habetis adversus aliquem, ut & Pater vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in caelis est, dimittet vobis peccata vestra.

Hæc ipso sole clariora sunt. Aut igitur inimicis veniam non nega, aut non ora, sic enim frustra orabis. Quod magister de celo confirmans. Si offeris munus tuum ad altare, inquit, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. Nam, ut scias homicidarum munera Deo non sunt accepta. Atqui homicida est, qui odium in animo velut cruentam sicam exacuit. Ioannes Apostolus expressissimē: Omnis, inquit, qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. Affectu & animo certe homicidium eoquit, qui odiū admittit. Ita Hieronymus: Cum homicidium, inquit, ex odio sæpe nascatur, quicumque odit, etiam si necdum gladio percussit, tamen homicida est. Nam odium est desiderium homicidii plenum. Hinc plerumque qui aversō & hostili est animo, si adversarium vel parvulo cochleari posset submergere, hoc sibi balneum jucundum ac utile censeret. Igitur oraturus Deum, exue homicidam, &

indue Christianum. Quod & Augustinus crebrō incurcans: Odisti fratrem, inquit, & securus ambulat, & concordare non vis? non agnoscos, quare tibi spatium dederit Deus? Phano. Ecce jam homicida es, & adhuc visis? O quicumque ille es, attendis, quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo? quare non dimittis homini parvam, ut tibi Deus dignetur dimittere multam?

Et quomodo, dic fodes, orationem Dominicam recitas, si veniam inimico negas? num totam proferes? totam, inquis, profero. Nihil ergo verborum retices? nil, ais, reticeo; dico liberē. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Tūc ista? ergo impudentissimē mentiris, & tuum ipse collum laqueo induis, quando debita tuis debitoribus non dimittis.

Quapropter & Augustinus serid te interrogans: Ne, inquit, ignoscas inimico, devias a Christo? Dicitur illi veniam, ne dum fratri tuo negas misericordiam, tibi claudas Patris indulgentiam. Iudicium enim sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam. Hæc Augustinus monitis prolixioribus confirmans: Interrogate, inquit, quādo rogatis Deum, corda vestra; videte, quomodo transmittatis versum istum: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non eris orans, nisi ista dicas; si alia dicas, non te exaudit ille, quia non ipse tibi dicitur Iuris peritus, quem misit. Necessē est ergo, ut & quando verba nostra dicimus in oratione, secundum ipsam dicamus; & quando ipsa verba dicimus, bene intelligamus, quod dicimus, quia manifestam illam Deus esse voluit. Si ergo non oraveritis, spem non habebitis; si aliter quam magister docuit, oraveritis, non exaudiemini; aut si in oratione mentiri fueritis, non impetrabitis. Ergo & orandum & verum dicendum est: & sic orandum est, quomodo ille docuit. Velis nobis quotidie, dicitur es: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Vis securus dicere? fac, quod dicitis.

Chrysostomus DEI personam induens: Quo pacto vis, inquit, ut ea, quæ in me peccasti, dimittam, qui illorum, quæ in te deliquit proximus, cupis atque oras, ut ultor existam?

Quapropter aut orare desine, aut omnibus inimicis tuis offensionis veniam impertire.

§. IV.

Quantum orationis impedimentum, munditia. Monoculus, Philostrato teste, lautissimum instituit sacrificium, sed dignus non est habitus, qui vel placeret, vel oculum reciperet. Oratio nobile sacrificium, sed a luscioso vel lippietie, aut cæco animo non acceptum. Qui orat, & animum quacunque noxâ letali inquinatum non prius emaculat, indignationem potius quàm favorem provocat. Orationes, inquit Chrysostomus, puræ esse non possunt, si fæda sit anima, quæ parit eas. Et obsecro, qui tandem possit grata esse oratio illa, si orator omni orbatus sit gratiâ? Istud à re simili discamus. Præsidens & nimium temeraria sit hominis illius audacia, qui rogaturus aliquid, eum optimatē adit, cui se multo exotissimum esse non nescit. Mortaliū audacissime, hunc tibi Dominum prius in amicū concilia, deinde, quod cupis roga. Ita prorsus, quomodo is preces suas Deo gratas fore somniaverit qui gratiā omnem perdidit?

Sed vnde hoc sciam, inquis, me in gratiâ esse? Tu tuam interroga conscientiam, cum ea delicti gravioris te accuset. Suum illa vulnus non dissimulabit, si læsa sit. Quapropter consultissimum est, Actum contritionis, quem vocant precationibus alijs præmittere, ad animum contractis sordibus expiandum. Quod tunc præcipue faciendum, si nobis vel minimum suspecti sumus de offensione Deo illatâ: Hic prima vox orantis sit; Misere mei Deus, aut; Deus propitius esto mihi peccatori. Divinus psaltes compendio rem explicans: Iniquitatem, inquit, si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Non ignore, si peccatum vel blandioribus solum ocu-

Aug. ser. 17. de S. Sicut Phano.

Aug. 10. 10. serm. 17. & eod. tom. m. 182. de tempore mihi pag. 342.

lac. c. 2. v. 13. Item Aug. tom. 8. in ps. 103. mihi pag. 485.

Chryso. ho. 5. in epist. ad Tim.

Philostrat. in Appollon. c. 7. Chryso. ho. 5. hom. 26. mihi pag. 232.

Hanc Lectorem in Florologio meo descripsi & explicavi in novis Horâ 1. Diei. psal. 65. v. 18. lis la-

Tob. c. 4. vers. 7.

Ecclesi. c. 28. v. 2.

ibid. v. 3.

ibid. v. 4.

ibid. v. 5.

Marci c. 11. v. 25. & 26.

Matth. c. 5. v. 23. & 24.

Homicida est qui habet odium in animo. 1. Ioan. c. 3. vers. 15.

in oratione...

lis salutem, Deus me orantem vultu non benevolo respiciet. Ab amicis salutari vult, aut ab iis certè, qui prius inimicitias ponunt, quam Deum patrem suum appellent.

Isai. c. 59. vers. 2.

Hier. Ebre. c. 3. v. 42. Ibid. v. 44.

Isaias vates Hebraeus cassæ orationis culpam omnem Israël sceleribus impingens: Peccata vestra, inquit, absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret. Aures divinas, quò minus preces vestras audiant, delicta vestra oberant. Audit Deus, sed non avertos à se. Hoc ipsum malum Hieremias deflens: Nos, ait, iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inesorabilis es. Hæc illa nubes est, quæ inter Deum & hominem opinitur, ne transeat oratio. Hæc densa nubila sunt, commissa crimina, quæ ascendunt è corde pravo, velut ex uliginosa & palustri terrâ. Verùm ex atris his nubilis tonitrua, grandines, fulmina prorumpunt, è peccatis ira, indignatio & furor Dei nascitur. Hoc iis singulariter nec sine formidine considerandum, qui sapius quidem moniti, nihilominus ad genium vivunt, & animo suo non obsequi nefas ducunt. Nec tamen omnem pietatis sensum in se volunt credi extinctum. Hos Salvianus acriter constringens: Quæ oratio est, inquit, ut doleamus nos non audiri à Deo, cum ipsi Deum non audiamus? & susurremus nos respici à Deo terras, cum ipsi non respiciamus ad cælum? & molestum sit despicì à Domino preces nostras, cum præcepta ejus despiciamur à nobis? Fac nos pares Domino nostro esse, quis est justæ querimoniæ locus, hoc pati quemquam quod fecerit? salvo eo quod probare facile possum, nequaquam nos pati illa, quæ facimus, & mitius multò nobiscum Deum agere, quam nos cum Deo.

Salv. l. 3. de Provid. Dei, mihi pag. 24.

Prov. c. 23. v. 9. Ibid. c. 21. v. 13.

Prov. c. 1. v. 23. & 29.

Inimicis ignoscendum si velimus nobis condonari.

Exploratissimum nobis sit, quod Salomon pronuntiat: Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Et qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Hoc igitur semper obverberetur animo: Audi audiendus. Vis preceptum Domini? sis attentus famulus. Alioquin idem Salomon Dei jussu tibi occinet: Invocabunt me, & non exaudiam: Mane consurgent, & non invenient me, eo quod excessum habuerim disciplinam, & timorem Domini non susceperim. Iure merito patieris, quod facis. Non audis? nec igitur audiendus es. Par pari referetur. Tu monita spernis, conciones negligis, reprehensionem nullam admittis. Tu quoque sperneris, ne dubita, negligeris, & ad Dei conspectum non admitteris. Non audiens non audieris: opposuisti nubem, ne tranfiret oratio. Ut igitur Deus preces nostras audiat, nos leges Dei audiamus: ut nostras nobis condonet noxas, nos cunctas inimicis nostris ignoscamus injurias, ut nostros supplices libellos admittat, nos quoque aduentium propeurum delicta excipiamus. Hæc pari procedunt passu. Audi audiendus.

CAPVT XII.

Quæ orationis sint adementa.

Agusto narrat Sueronius tam delicatas & teretes fuisse aures, ut verba odisset obsoletiora, & sermonem amaret purum & elegantem, qui sententiam quam aperitissimè declararet. Ideò nonnullos cum amicorum tum cognatorum suorum festivis salibus perstrinxit. Agrippinam septem laudavit ob ingenium, sed opus est, ajebat, te dare speram, ne molestè loquaris. Marcum Anterium, qui Oratoris nomen affeetabat, falsè notabat, velut ea scribentem, quæ homines mirentur potius, quam intelligant. Mecænatem virum cetera eruditum, & sibi perquam familiarem, sed stylo lascivientem, delicias parùm viriles sectantem, verbis qualitis, & ad venustatem compositus nimium exuberantem, facetâ epistolâ irrisit. Hanc porrò epistolâ clausulam adjecit: Vale mel gentium, ebur ex

Hetruriâ, laser Atetinum, adamas supernas, Tybericum margaritum, &c. His joci amici orationem nimium circinatam exagitant, voces ac sententias ineptas, factores appellare solitus est. Sicut forensi Rhetoricæ colores sunt, sua illi lumina, sed scienter iis utendum est: Eodem proflus modo habet suos & Caelestis Rhetorica colores, habet sua quoque lumina, sed opus est, ut iis orator christianus peritè sciat uti. Capite superiori orationis impedimenta ac vitia proposuimus, nunc ejusdem adjumenta, colores ac lumina proponemus.

§. I.

Primus orationis color. Gratiarum actio. Metuendum valde, ne plurimum hominum, grandi aere alieno laborent, ob solum grati animi defectum. Innumeris quotidie beneficiis à Deo afficimur, sed hinc rara & frigida est gratiarum actio. A Deo nobis corpus, animus, corporis, animi bona, valetudo, facultates, eruditio, tot præsentis vitæ commoda, tot futuræ cælestissimæ promissa sunt. Quid nos leprosi sumus, sanamur sed meritam benefactori gratiam non persolvimus. Reverèrâ grandis culpa, tantòque vulgior, quanto minus à tot ingratis hominibus aestimatur. Verissimè dixit Seneca: Inter plurima maximæque vitia nullum est frequentius, quam ingrati animi. Adcò autem hoc turpe vitium est, de ingratis etiam ingrati conqueerantur, cum interim hoc omnibus hæreat, quod omnibus displicet. Non solum ingratus est, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit, sed etiam qui dissimulat, ingratus simus omnium, qui oblitus est. Et dubium sit, utrum pejorem vocemus, an eum, apud quem gratia beneficii intercidit, an illum, apud quem etiam memoria.

Orationis colores: 1. Oratio color: Gratiarum actio.

Senec. l. 1. de benef. l. inicio.

Ingratissimus est, qui beneficium oblitus est.

Vitiosi oculi sunt, qui lucem reformidant; caeci, qui non vident. Nimium ingratus est, qui, quod in primâ parte animi positum esse debuit, & semper occurrere, ita sepositit & abiecit, ut in ignorantiam verteretur: apparet illum non sæpe de reddendo cogitasse, cui obrepit oblitio.

In finitis nominibus Deo sumus obstricti, & nihilominus tot beneficiorum memoriam flagitiosè perdimus. Nulla profectò sit oratio, quæ gratiarum actione careat. Et mente & ore assidue verlanda sunt illa verba: Deo gratias. Benedicite Deum in æternum: Te Deum laudamus: Benedicite Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus. Assidua gratiarum actio mirè placet Deo, qui turbam ingratorum odit, averfatur, & ardet. Et multa sanè beneficia Deus non confert, ne conferat in ingratos. E contrario eos, qui suo se benefactori memores sistunt, beneficiis obruit. Nam qui primo beneficio gratias egit, secundum promeruit. Ita donis dona cumulantur. Quapropter omnis oratio, simul etiam sit gratiarum actio. Ut accipias, ora; quia jam accepisti, gratias age. Hoc expressissimè Paulus præcipiens: In omni oratione, inquit, & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae immoescant apud Deum.

Psal. 33. v. 2. Psal. 135. vers. 1.

Philip. 4. v. 6.

Sal germanicum & planè pretiosum aroma tantum us est, ut cibus panè omnibus cõdiendis adhibeatur. Iuscula, carnes, olera, pultes, rapa, panis ipse, cit orum optimus, salicendus est. Hoc nobis aroma præ Indiarum enim saccharo, pipere, cinnamo est: si verò cibi, qui aromate hoc perspergi nolunt, minus salubres judicandi. Ejus indolis est omne pomi genus. Cibus vel id è superbus: sed certè malignus, quòd aroma nobilissimum aspernetur. Oratio ut cibus est, Deo gratissimus, qui nisi sale perspergatur, insulsus erit & ingratus. Quo sensu Chrysoctemus: Omnis, inquit, oratio nostra gratiarum actione non careat. Qui non semper Deo gratias agit, prohihet quasi Deo, ne sibi amplius beneficiat: quasi dixerit: Cessat Domine, cessa benefacere, nam & ego cesso gratias agere.

Oratio ut cibus est Deo gratissimus, qui nisi sale perspergatur, insulsus erit.

Rex

Psal. 70. 27. & 8.

Rex Hebraeus David in divinas laudes mirifice accensus: Repleatur, inquit, os meum laude: et cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. In te cantatio mea semper. Paratissimus est horis omnibus Deum laudare, Deo gratias agere, tota die magnitudinem Dei extollere. Quod Augustinus explicans: Quid est, inquit, tota die? hoc est, sine intermissione laudare. In prosperis, quia tu Deus, consolatoris; in adversis, quia corrigis. Antequam essem, quia me fecisti; cum essem, quia salutem dedisti. Cum peccassetem, quia ignovisti; cum conversus essem, quia adjuvisti; cum perseverassetem, quia coronasti.

Aug. in ps. 70. m. 308. Chrys. hom. 25. m. 11. de Symb. Beneficiorum memoria est beneficiorum cultus. Psal. 25. 23.

Augustini dicit Chryostomus accedens: Optima, inquit, beneficiorum custos est ipsa beneficiorum memoria, & perpetua confessio gratiarum. Admonet vos, ut Dominum semper benedicatis. Si venerint mala, benedicite & dissolventur mala. Si prospera venerint, benedicite & perseverabunt bona prospera. Lugeat sibi subvenire facit, cui collatum beneficium ante oculos semper asistit. Quod observans rex David: Quoniam, ait, misericordia tua ante oculos meos est. Idcirco in omni oratione petitiones nostrae innotescant apud Deum cum gratiarum actione. Rhetoricae caelestis color optimus, gratiarum actio.

§. II.

2. Orationis color: Omnium qua in oratione Deo proponitur cum Christi promeritis conjunctio. Blas. Mo. nil. spir. c. 3. sine.

Alter Rhetoricae color, Orationis & omnium, qua in oratione Deo proponuntur, cum Christi promeritis conjunctio. Ecclesia hic exemplo praestit, quae orationes omnes hac solempni clausula consignat. Per Christum Dominum nostrum. Ita orationes & actiones nostrae Christi orationibus & actionibus conjunctae unum quid fiunt, veluti cum aliquo aquae guttula vini dolio miscerentur.

Ludovicus Blossius luculento testimonio, quae diximus, confirmat. Haec ipsa scriptoris verba sunt: Cum Gertrudis virgo in opere quodam magnam sentiens difficultatem diceret Deo Patri: Domine, hoc opus offero tibi in laudem aeternam, per unicum Filium tuum, in virtute Spiritus sancti; intellexit, quod quidquid pie offerret Patri per Filium, illud mirifice supra humanam aestimationem nobilitatur, & redditur Deo Patri acceptum. Quemadmodum viride vel aureum apparet, quidquid per vitrum aut gemmam viridis aureive coloris conspiciat. Exemplo res demonstratur. Cum quis inedia tolerat, aut itipem erogat, ita Deum alloquitur: Pater aeternae, hic ego unicam fero guttulam, sed eam in mare meritorum Christi Filij tui conjicio: placeat tibi, ordo, haec mea oblatio. Aut brevius. Hanc ego abstinentiam, hanc eleemosynam, hunc ego laborem meum cum Domini Iesu promeritis conjungo.

Tali affectu hominis, tali pretio Christi Salvatoris oblata Deo, non possunt non plurimum placere. Sic vilissimae actiones nostrae, sic omnes, quas toleramus, miseriae, actionibus & doloribus Christi copulatae summam induunt dignitatem. Sic aurum fit eplambo, sic vini generositatem aqua obtinet, sic vitrum gemmae pretium acquirit, ita frigus in saluberrimum calorem transit, ita lutum in fragratissimum thus mutatur, ita terrae sordes thesauris caeli sociatae, inter caelestes gazas numerantur.

Hanc nostrarum cum Christi actionibus conjunctionem Paulus explicatissime commendans: Omne, inquit, quodcumque facitis, in verbo & opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Atque hic secundus est Rhetoricae caelestis color, nostrarum cum Christi actionibus ac promeritis conjunctio.

§. III.

3. Orationis color: Eleemosyna, & venia inimici data. Inter impedimenta orationis & vitia, Duritiam cordis,

Tertius est, Eleemosyna, & venia inimici data. Inter impedimenta orationis & vitia, Duritiam cordis,

A tertio loco numeravimus. Hic illi color oppositus est, qui & veniam adversariis, & mortuam manu benignam tribuit egenis. Vis, inquit Augustinus, orationem tuam volare ad Deum? fac illi duas alas, jejunium & eleemosynam. Altera jam facta est ala, si ignoscis delinquenti, & donas egentem.

Iacob jam tumulo vicinus, filius fatalem lectulum cingentibus, tabellas testamentarias conscribens, & civis filium debitam partem assignans, demum ad Iosephum versus: En ego morior, inquit, & erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram Patrum vestrorum. Ut autem noris quam ego te semper charum habuerim, do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.

Quis obsecro hic gladius, quis arcus iste? Iacob vir simplex & rectus habitans in tabernaculis, quando unquam gladium strinxit? ecquando armis usus est? E Chanaan in Mesopotamiam propters, solo amatus bacillo transit Iordanem. Unde igitur illi haec praeda gladio & arcu comparata? Chaldaeus interpres sic verba componit: Quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea & deprecatione. En gladium Iacobi, en arcum. Tunc autem gladium strinxit, tunc arcum intendit, cum pro hoste capitali Esau oravit. Ita quidem Iacob pugnavit. Hinc Ephrem Syrus: Si inter orantem, inquit, animam vagari permittas, eris veluti qui tenet quidem arcum, verum sagittam contra adversarium dirigere nequit, illam in vanum nullam certam intentione emittens.

Verum, oratio apud Deum eo est efficacior, quod magis offensus fuerat orator ab his, pro quibus orat. Orantis enim patientia, vim confert orationi. Quem ad contumelias tacentem nemo audit, cum benevolentissimè audit Deus in oratione deprecantem. Homini patientis deprecatio non refert repulsam. Mititur à Deo Propheta, qui regis Ieroboami sacrilegia reprehenderet. Irato rege violentam manum extendente, subito exaruit manus ejus, nec valuit eam retrahere ad se. Sed orante illicò Propheta, reversa est manus regia ad eum, & facta est sicut prius. Cur impius rex à poenâ ob tam gravem culpam irrogatâ tam citò liberatus? Propheta injuriam patientis oratio intervenit. Offendit Propheta mansuetudinem, ait Theodoretus & Deus cle- mentiam: nam petiit, & Deus dedit melalem.

Cum olim Deus efficacissimam sibi quae gratissimam orationem laudare instituisse, Moysi & Samuelis orationes memorans: Si steterit Moyses & Samuel coram me, inquit, non est anima mea ad populum istum. Hic Gregorius quaestionem ponens: Quid est, inquit, quod Moyses & Samuel ceteris Patribus in postulatione praesertuntur? Nisi quod hi duo tamquam in cunctâ Testamenti veteris serie, pro inimicis suis leguntur orasse? Vnus à populo lapidibus im- periturus, & tamen pro lapidatoribus suis Dominum deprecatur. & Samuel alter ex principatu ejicitur, & tamen rogatus ut Deum exoraret, saretur dicens: Absit à me peccatum, quo minus cessem orare pro vobis. Gratissima & efficacissima oratio pro inimicis orare.

Consent Theologi tribus illis horis quibus terrarum orbis se tenebris involutum obtupuit, Christum in cruce jam sublimem, ita quidem siluisse, ut toto eo tempore tacitus oraret ad Patrem. Quale autem hujus orationis posuit exordium? Pater dimitte illis, quia ne- sciunt, quid faciunt. Veniam hostibus rogavit, sed & mi- litibus à quibus crucifixus, vestes suas veluti eleemosy- nas distribuit. Cruentâ hac trabem Christiane suspice, En tuum hic gladium, en arcum tuum. Huic tu saggi- tas, si quas habes, impone & ejaculare; numquam er- rabunt illae, omnia penetrabunt; cor ipsum caelestis Patris referabunt. Sed vide hunc tuum gladium ita stringas, hunc arcum tuum ita intendas, ut hostes tuos attingas & vulneres, sed prout suos Iacob, suos Chris- tus attingit, & vulneravit. Iacob pro Esau inimico, Christus pro crucifixoribus hostibus oravit. Haec amantium

na, & venia inimicis data. Aug. in ps. 42. sine om- nino.

Gen. c. 48. v. 21. & 22.

pro inimi- cis apud Deum est efficax.

3. Re. c. 13. v. 4. & 6.

Theodoret. 9. 42.

Hier. c. 15. v. 1.

Greg. hom. 27. in Eod. c. 1. & 1. 9.

Luc. c. 9. Cur Moyses & Samuel ceteris pa- tribus in oratione praesertun- tur.

Quod ora- tionis Christi ex- ordium cum pro cruci- fixoribus oravit. Luc. c. 23. v. 34.

amanantium sunt vulnera. Pater dimitte illis. Et vos, o A
 Christiani, dimitte, & dimittemini: eadem quippe mensu-
 ra remerietur vobis. Quasi mensura divini amoris mag-
 nitudinem suam mutetur à iudicio humano, ut tantum
 sperare quisque debeat à Deo, quantum in alios con-
 tulerit, & eandem expectare delicti veniam, quam
 erogaverit, modo per omnia eodem. Sed nonne
 aeternam oblivione delictum omne sepeliri, nullamque
 illius memoriam in offensi animo retidescere volumus?
 Quod igitur ab alio in causa nostra fieri optamus,
 id in aliorum delictis faciamus, memores illius: Prout
 vultis, ut faciam vobis homines, & vos facite illis similiter.
 Memores & illius: Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, ne tu
 aliquando alteri facias. Quae cum non facinus, an non
 nos ipsos in dies damnamus, orantes; Dimitte nobis de-
 bita nostra. sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Nos
 non dimittimus; non ergo dimitte. Post injuriam non
 admittimus ullum in amicitiam; nec tu nos admitte.
 Excludimus post delictum in nos ab omni familia-
 ritate nostra, excludere & tu à tua. Non fidimus, non fi-
 de. Non credimus illis nostra; non crede nobis tua.
 Non facimus illos socios bonorum & honorum nos-
 trorum, nec tu facias nos tuorum. Nos debitoribus nos-
 tros ad Leonem, ad crucem postulamus; tu quo-
 que nos, qui tui debitor sumus, Leoni & cruci obji-
 ce. Non parcimus; non parce. Nos sententiam nostram
 inimicos nostros ad inferos damnamus; quid restat,
 Domine, quam ut nos etiam eodem deturbes? Hae
 vestrae, Christiani, orationes sunt.

Aut ergo dimitte, aut vestris ipsi sententia perite.
 Si preces placet fundere non irritas, videte. (quod Au-
 gustinus monuit) ut geminas habeat alas oratio; igno-
 scere delinquenti, donare egenti, veniam hosti, mone-
 tam pauperi. Hae Augustinus disertissime pro sug-
 gessit u non solum explicans, sed alte animo infigans &
 identidem inculcans: Ecce, inquit, post sermonem sit Missa
 catechumenis. Manebunt fideles, venietur ad locum orationis.
 Scitis, quod accessuri sumus, quid prius Deo dicturi sumus? Di-
 mittle nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus de-
 bitoribus nostris. Agite, ut dimittatis, agite. Venietis enim
 ad ista verba orationis: quomodo ea dicitis, quomodo non dicitis?
 Postremo interrogo, dicitis, an non dicitis? odistis, & di-
 cis? oras, & non dicit? Cui respondeo: Ergo fidicis, men-
 turis: si non dicit, nihil mereris. Observa te, attende te. Modo
 es oraturus, dimitte ex toto corde. Litigare vis cum inimico
 tuo, prius litiga cum corde tuo. Litiga, inquam, litiga cum
 corde tuo. Dic cordi tuo: Noli odisse: Illud autem cor tuum,
 animus tuus odit adhuc. Dic animo tuo, noli odisse. Quomodo
 orabo, quomodo dicam, Dimitte nobis debita nostra? Possum
 quidem hoc dicere, sed quod sequitur, quomodo dicam? sicut
 & nos? Quid, sicut & nos dimittimus. Vbi est fides? Eae
 quod dicit, sicut & nos. Sed non vult dimittere anima tua,
 & contristatur, quia dicit ei: Noli odisse. Responde illi:
 quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?
 Quare tristis es? Noli odisse, nec perdas me. Quare conturbas
 me? Spera in Deum. Langues, anhelas, aegritudine faucia-
 ris: non potes tibi tollere odium. Spera in Deum, medicus est,
 pro te pendit in ligno nondum est vindicatus. Quid vis vindicari?
 Ideo enim odisti, ut vindiceres. Vide pendentem Domi-
 num tuum, vide pendentem, & tibi de ligno tanquam de tri-
 bunalis precipientem. Vide pendentem, & tibi languenti de suo
 sanguine medicamentum facientem. Vide pendentem, si vin-
 dicari vis. Vindicari vis? vide pendentem, audi precantem,
 Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Sed po-
 tuit hoc Christus, dicit mihi, ego non possum. Ego enim homo
 sum, ille Deus: homo ego, homo ille, Deus homo: Deus ergo ut
 quid homo, si non corrigitur homo? sed ecce tibi loquor, o homo,
 multum est ad te imitari Dominum tuum, attende Stephanum
 confervum tuum. Certè Stephanus sanctus, homo erat, an Deus?
 homo erat, planè homo erat: hoc erat quod tu. Sed quod fecit,

Luc. c. 6. v. 37. & 38.

Ibid. v. 31.

Tob. c. 4. v. 16.

Matth. c. 6. v. 12.

Aug. 10. 10. serm. 237. de temp. c. 8. & 9. mihi pag. 385.

Psal. 41. v. 6.

Luc. c. 23. v. 34.

non fecit, nisi donante illo, quem rogas & tu. Ecce quid est re-
 quiescere, pro inimicis orare.

§. IV.

Hic unicum filid & aureum sexcentis ingemi-
 nandum: Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna. Tob. c. 12. v. 8.
 Venti metuis à jejunio? saltem oculos pande, & re-
 fice jejunos pauperes. Inediam refugis? eleemosynam
 saltem tuis precibus junge. Bona est oratio, bona est,
 optima est, sed cum eleemosyna. Hae enim non tan-
 tum orationem adjuvat, sed & ipsa orat. Quod testa-
 tus Siracides: Conclude, inquit, eleemosynam in sinu pau-
 peris, & hac pro te exorabit ab omni malo. Adeo namque
 ad impetrandum potens est, ut etiam te tacente clamet
 ad Deum, & impetret, quae tibi Deus cognoverit ex-
 pedire.

Salomon ad ingressum oraculi in templo gemina
 fecit ostiola è lignis oleaginis. Cur non è lignis Scrim,
 quae cariem ignorant, cur non è cedro? Imo cur non
 ex auro, cum id loci religio posceret? Rectè oleam
 oraculi in templo fecit ostiola è lignis oleaginis.
 Quae cariem ignorant, cur non è cedro? Imo cur non
 ex auro, cum id loci religio posceret? Rectè oleam
 oraculi in templo fecit ostiola è lignis oleaginis.
 Quae cariem ignorant, cur non è cedro? Imo cur non
 ex auro, cum id loci religio posceret? Rectè oleam
 oraculi in templo fecit ostiola è lignis oleaginis.
 Quae cariem ignorant, cur non è cedro? Imo cur non
 ex auro, cum id loci religio posceret? Rectè oleam
 oraculi in templo fecit ostiola è lignis oleaginis.

Ita igitur orationi eleemosynam junge, ut tibi li-
 ceat hoc modo precari: Domine, ego cum ipsa sim
 misericordia, pauperes tuos exaudivi; & cum ipsa sis mise-
 ricordia, non exaudies me pauperem?
 Exaudieris, certus esto; eadem mensura, quae men-
 surus es, remerietur tibi: Danti dabitur. Conclufisti in
 sinu pauperis eleemosynam, & haec pro te ab omni
 malo exorabit.

§. V.

Quartus Rhetoricae caelestis color, Resignatio, 4. Oratio-
 nis color: Resignatio.
 quam vocant, seu Indifferentia & Convenien-
 tia cum divina voluntate.

Christum è monte descendentem homo leprosus,
 prono corpore adorans: Domine, aiebat, si vis, potes me
 mundare. Brevissima quidem oratio, sed perfectissima.
 Tantum habuerunt momenti gemine solum syllabulae
 illae: Si vis. Aed exacta est precandi haec formula,
 ut eam ipsam Christus Dominus in summis angori-
 bus observans dixerit: Pater, si vis, transfer calicem istum
 à me. Hae eadem omnium orationum nostrarum sit
 clausula, Domine si vis. Diversissima sunt orationes nos-
 trae, pcut variant calamitates nostrae. Est, qui orat:
 Domine in morbo sum, totius corporis doloribus op-
 pressus, libera me. Bona oratio, si ei non desit clausula,
 Si vis. Alius precatur. Deus fons omnium thesauro-
 rum, extrema me paupertas conficit, tu tantum victui
 meo tribue necessaria. Oratio licita, modò pauper-
 culus hic addat: Domine si vis. Plurimi sic orant: Pro tuo
 honore, Deus, honores & dignitates quaero: ad tuam
 gloriam hoc illud me munus exopto: jube consequar
 quod ambio. Orationem hanc non damnamus, modò
 clausulam ei orator meminerit hanc apponere, Domi-
 ne, si vis. Non nemo sic orat: Vxorem ducere decrevi,
 sed à nummis, formam, virtutibus egenam nollem. Tu
 Deus qui nuptiale foedus in paradiso sanxisti, da divi-
 tem, da formosam, da virtute praeditam. Non inique
 sunt

Tob. c. 12. v. 8.

Ecclesi. c. 29. vers. 15.

Cur Salom. ad ingre-
 ssu ad ma-
 gressam
 oraculi in
 templo fecit
 ostiola è
 lignis
 oleaginis.
 Matth. c. 5. vers. 7.

Luc. c. 6. v. 38.

Luc. c. 6. v. 38.

Christ. hom. 79. ad po-
 penentem, & non exaudisti. Et tu quidem hoc ex crudelitate sa-
 pulum.

Oratio-
 nis color:
 Resignatio.

Syllaba si
 vis oratio-
 nis est ne-
 cessaria.
 Luc. c. 22. v. 42.

sunt hae preces, sed maximè his addendum: Domine, si vis. Quàm multi doctrinam & eruditionem variam petunt, malè petunt, nisi & hunc epilogum adjungant: Domine, si vis. Est, qui cum psalte regio vociferetur: *Eripe me de manu inimicorum meorum, & a persecuentibus me.* Sed & huic precatiõni addendum, quod addidit psaltes: *In manibus tuis fortes meae.* Hoc est, ego, Domine, paratus sum in utrumque, prout tibi visum fuerit: Si vis, potes me saluum inimicis meis subducere; si vis, potes me iis proterendum relinquere. Quæcunque forsè manu tuâ prodierit, mihi placebit. Scis, Domine, quàm nec ipsam mihi cælum, nec ipsa quidem placeret beatitudo contra tuam voluntatem, quantò minus mea, vel alterius valetudo poterit placere, si me vel alterum valere tibi displiceat? Domine, si vis, fiat, quod oro. Sin autem nolis, non fiat, obsecro, non fiat quod peto. Melius est repulsam pati te volente, quàm votorum summam assequi, nolente te. Si vis, Domine, & prout vis, ita fiant omnia.

Preciosissimus hic orationis color est, & qui nostris pictoribus ultramarinum dicitur. Absque indifferentiâ & resignatione nulla potest placere oratio.

Quæsierat olim quispiam è socio divi Francisci, Ægidio: Quid tandem faciendum sibi conferret, quod DEO gratissimum foret? Ægidius ut erat festivè sanctitatis, canere incepit: *Vnus uni, unus uni.* Hæsit nonnihil alter, & falsus est se non assequi hoc responsum genus. Cui Ægidius. Tu, inquit, unicam habes animam, hanc unico Deo sine omni impedimento, ita integrè ac indifferenter trade, tanquam tu solus & DEVS in orbe sint: quidquid tu DEVM rogaveris, & quidquid tibi Deus concealerit, hoc animo quàm resignatissimo accepta. Hæc pretiosa est oratio.

Hanc resignationis virtutum Religiosus Ecclesiasticus insigniter oculari ponens: Vitâ inquit, & doctrinâ suâ Dominus in nobis efficere voluit, & intendit, ut libero, resignato, ac immobili ferre discamus animo, si ab aliis fallaces ac seductores vocemur, seu alia quælibet verborum in nos congeruntur jacula & injuriæ; quibus bonæ famæ & existimationis nostræ vitietur integritas: si præterea non verbis tantum, sed operibus quoque infestemur, si corporis nobis subtrahantur necessaria; si non solum temporalia, quibus carere non possumus, nobis denegentur, sed ipsis quoque corporibus nostris injuria inferatur, & læsio, cui infirmitas succedat, aut alia quævis pœna, seu dolor irrogetur, quæ iisdem corporibus nostris molestiâ possint adducere. Si præterea omnes actus nostros meliori, quo possumus, modo perficiamus, & ipsos nihilominus alii quàm pessimè interpretentur. Insuper ut hæc non solum ab hominibus feramus æquanimiter, sed ipsa quoque Domini flagella patienter toleremus, si nobis præsentis suæ consolationem subtrahat, adcoque se à nobis elonget, ac si inter ipsum & nos murus sit interpositus, & si in labore & angustiis nostris, pro solatio & ope ad ipsum venientibus talem se nobis exhibeat, velut si oculos ad nostrum occidat occursum, neque videre, neque audire nos volens, quosque nos in afflictionibus, ac miseris nostris certare sinat, sicut & ipse à patre suo relictus fuit. In his omnibus in ejus nos divinitate abscondere debemus, ut in ipsâ nostrâ desolatione immobiles permanentes, in nullâ mortali creaturâ vel negotio solatium queramus, nisi in illo duntaxat verbo, quod & Christus ipse dicebat: *Fiat voluntas tua.*

Quocirca brevissima hæc clausula, & vis Domine, tam venustus, quàm gratus orationis color est.

§. VI.

Q Vintus orationis color est, *Animi clamor.* Hoc assiduum fuit psalmographo Hebræo, vociferari

A precando & clamare. Hinc illud sexcenties ingeminat, voce meâ ad Dominum clamavi. Ad te, Domine, clamabo. Ad te, Domine, clamavi totâ die. Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine. Scio eorundem, Domine, quàm duo hæc sese fideliter consequantur, homo toto corde clamans, & DEVS exaudiens: ubi clamor precantis tam ferius, ibi promptissimus annuentis assensus. Hinc David de omni corde suo laudavit Dominum.

Hinc recè dixit Gregorius: Tanto quisque clamavit, quanto minus desiderat. Consideremus hinc, obsecro, tria fratrum paria, Abelem & Cainum, Gallum & Iulianum, Phariseum & Publicanum. Hos duos etiam inter fratres numero, quos Christi concio societate tam arctâ copulavit.

Abel & Cain orârunt ambo, sed effectu dissimilimo. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Ad Cain autem & ad munera ejus non respexit. Quid causæ dixerimus fuisse? suum uterque sacrificium perfecit, Deum uterque invocavit: non placuit uterque. In Abelem conjiciuntur oculi, avertuntur à Caino. Quid tandem causæ? Abel uterque oravit seridè; clamavit in toto corde suo, litavit Domino, & perlitavit. At verò Cain autem non remissiore animo, non id quod optimum habuit, sed vilius aliquid de fructibus terræ adlevit: Ad Abel, quod reperit selectissimum de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum obtulit: in toto corde suo clamavit. Hinc ad Abelis, non ad Caini dona Dominus respexit. Atque ut Symmachus & Aquila loquuntur. Delectatus est. Quo autem id signo Deus luctulentum fecit? igne cælitus demisso in Abelem, non in Cain sacrificium. Ita præfati Patres Cyprianus, Cyrillus, Hieronymus, Chrysostomus, Theodotion asserunt: quorum verba sunt: Inflamavit Dominus super Abel, & sacrificium ejus, super Cain autem non inflamavit. Hæc nobis bene erunt hac ratione.

Quando nos orationem animo remisso ac frigido non solum inceperimus, sed eodem etiam finierimus, in nos ipsos rectè pronuntiabimus: Non inflamavit Dominus super me & sacrificium meum. Sed & causam addamus: Non Abel, non David, sed Cain fui, non clamavi in toto corde meo.

Gallus & Iulianus fratres Constantii Imperatoris filii, ambo clerici, sed sibi dissimilimi. Quales autem ipsi, talis erat & oratio ipsorum. Hi fratres duo à fundamentis ædem sancti Mamantis struere ceperunt, sumptus & operas partiti. Quidquid Gallus ædificavit stabile fuit. Quod Iulianus condidit, totum corruit, ipsi etiam fundamentis è terrâ velut indignabundè ejectis. Quid causæ tam disparis successus in unâ eademque structurâ? Iulianus ex asse nequam non clamavit, in toto corde suo, Christianum simulavit dum diadema & purpuram obtinuit Dei perduellis. Idcirco non inflamavit Dominus super sacrificium & preces hominis tam insigniter improbi. At verò Gallus Iuliani frater optimo animo utens, summâ fide, clamavit in toto corde suo. Propterea super sacrificium illius inflamavit Dominus, hujus ædificium surrexit, hunc Deus exaudivit. Tanti est in toto corde suo clamare ad Dominum.

Phariseus & Publicanus eodem tempore, in eodem templo preces planè impates inierunt. Phariseus non adeo non clamavit in toto corde suo, adeo non ferius oravit, ut nec oraverit quidem, ut ingeniosè dixerit Augustinus: Quid Phariseus rogaverit Deum, quare in verbis ejus, & nihil invenies. Ascendit orare, noluit Deum rogare, sed se laudare. Siquidem Lucas articulatè: *Phariseus stans, inquit, hæc apud se orabat.* Hæc oratio non nubes penetrabat, sed domini sui gratulabundo sinu se occultabat.

In uno aliquo nosocomii hypocausito ægrotorum complurium diversi gemitus & suspiria eduntur, nec alia

Psal. 30. v. 16. Ibidem.

Chronicon S. Francisci parte. 2. l. 7. c. 20. mibi pag. 27.

Taulerus in Inscr. c. 15. mibi pag. 35.

Mat. c. 26. v. 42.

5. Orationis color: Animi clamor.

Psal. 3. v. 5. Psal. 27. v. 1. Psal. 3. v. 10. Psal. 118. v. 145. Eccl. c. 47. v. 10.

Gen. c. 4. v. 4 & 5. Cur Deus ad Abel, respexit ad Cain autem non respexit?

Ibidem.

Cur Galli & Iuliani dispar fuerit successus in eadem structurâ.

Cur Phariseus non fuit exauditus: Aug. 10. 10. ferm. 36. de verb. Dom. circa med. Luc. c. 18. v. 11.

alia ferè auditur musica, quam illa miserabilis, ah, heu, heu, oh, oh! Nosocomus est ad mensam illius hypocausti sedeat, & florabiles illas voces audiat, non tamen se loco movet, non surgit, illud animo volvens: Iam assueverunt aures meae huic musicae, nec manum hae quiritationes petunt: Quod si aegrotorum aliquis clamare incipiat, *Invate, obsecro, invate*; tunc loco surgit, & ad aegrum accurrit, auxiliarem manum commodaturus. Haec aliter Deus nobiscum agit: nos hominuli miseri, dum vivimus, in nosocomio sumus variis afflicti morbis, variis pressi ærumnis, diversis ingemiscientes cladibus plurimum laboramus. Hinc gemitus & suspiria, hinc preces & obsecrationes multae, sed non aequè multi clamores audiuntur. Paratus est Deus velut nosocomus accurrere & auxiliari, sed non cuiusvis vocibus movetur, non quasvis exaudit preces: clamoribus, hoc est, valde seriis ac fervidis precationibus ad opem ferendam persuadetur. Ergo contende vocem, clama, mi aeger, clama, & juvaberis.

Publicanus autem exauditus. Luc. c. 18. v. 13.

Thren. c. 2. vers. 19.

Psal. 92. v. 3.

At verò Publicanus, ut verbis Augustini loquamur, poenas de seipso exigebat, propterea Deus confitentem parebat. Nam *pectus suum percutiebat*, clamabat in toto corde suo. Atque hic serius est orandi modus: Clamemus in toto corde nostro, & effundamus sicut aquam cor nostrum ante conspectum Domini. Ita haud dubiè David, ita Daniel, ita Iudith, ita Susanna, ita tot alii orarunt; clamarunt in toto corde suo. Qui inter nos ore compresso muginatur & mussat, eum ut in mores delinquentem corripimus hac voce: Clarius, clarius; pande os. Tu verò pande cor, quisquis oras, nec oras seridè; vociferate, & clama in toto corde tuo, & inflammabit Dominus super sacrificium tuum. Fervor devotionis est animae lingua, sine hac muta est anima.

Hebraeus Rex David: *Eleverunt*, inquit, *flumina vocem suam*. Res creatæ omnes modo, quo possunt, clamant, & laudant Deum. Nos homines rationis compotes, non patiamur, obsecro, nos clamando vinci, clamemus in toto corde nostro. Cum hominibus subinde fabulari licet: colloquium cum Deo, negotiorum summum est, cum curâ semper & seridè instituendum. Hinc rectè dixit Hieronymus: *Malo unum psalmum cum hilaritate mentis decantare, quam totum psalterium cum torpore, fastidio, & acedia.*

CAPVT XIII.

Quatuor oraturæ monita.

Exod. c. 8. v. 22.

Ibid. v. 21.

Novem monita ut quis possit

Deus olim ut rem grandem pollicitus: *Faciam*, inquit, *mirabilem in die illâ terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ*. Contrâ minatur toti Aegypto: *Immittam in te omne genus muscarum, & implebitur domus Aegyptiorum muscis diversis generis*. Exiguam & vile animalculum muscæ, sed grande fuit ac miserabile supplicium à muscis ita cruciari.

Qui orat, & cogitationibus vagis non singulari studio repugnat, miser est Aegyptius, de quo verissimè dicatur: *Impleta est domus illius muscis diversis generis.*

Qui verò eâ orant animi contentione, ut tumultuanti cogitationum turba pro viribus resistant, mentemque ad Deum ardentem erigant, hi sanè inter Aegyptios idololatrias non numerandi veniunt, è populo Dei sunt, in domibus eorum muscæ non sunt. Atque hinc, quales sint, noscuntur. Facta est mirabilis terra Gessen, ut non sint ibi muscæ.

De hoc muscarum examine coercendo hactenus locuti sumus. Nunc porrò tam hoc quam sequenti capite præceptiones seu monita novem subiiciemus illis perpendenda, qui suum cum Deo spiritum cupiunt

conjugere; qui conantur, ut supra demonstratum est, in toto corde suo clamare.

§. I.

Monitum primum: *Oratio inambulans & vaga, sterilis est labor*. Veniâ tuâ, mi homo, quaesierim ex te, cum cubiculum aut templum ingrederis, quid facere cogitas? Orare, inquis: Ergo rectè ora. Hæc agendi norma, si in ullo negotio, in isthoc certè valeat: Quod facere vis, fac bene. Nam oratio tam serenis & incustodita nihil impetrat, imò nec oratio quidem est, sed vanus & inanis sermo, flumen verborum, sed non pisculentum. Qui sic orat, Deum potiùs irridet, quam ut laudet. Quod Basilius Magnus astruens: *Dirivum auxilium*, inquit, *est implorandum non remisse, nec mente huc vel illuc evagante: talis enim non solum non impetrabit quod petit, sed Deum magis irritabit*. Aliquam ejus causam subiiciens Bonaventura: *Valde indecens est*, ait, *ut quis cum Deo loquatur ore, & aliud meditetur corde. Non afficitur erga Deum, qui aliud cogitat, aliud loquitur*. Quid talis oratio impetret, quæ nec quidem rogare novit? *Siracides ad architecturam respiciens: Unus edificans*, ait, *& unus destruens, quid eis prodest nisi labor?* Haud aliter, si ædificet lingua, cor destruat, labor est sterilissimus. Hoc igitur versetur in corde, quod profertur ab ore.

Monitum secundum: *Oratio vaga & inambulans, non sterilis tantum, sed & noxius labor*. Ejuscemodi namque oratio non solum nihil impetrat, sed & nocumentum adfert. Augustino teste, Oratio iusti clavis est cæli ascendit precatio, & descendit Dei miseratio. Hanc autem cæli clavem pravè detorqueat, quisquis orat, in terim tamen quid oret, ipsemet ignorat. Vnde triplex oranti damnus: seram destruxit, clavem fregit, locum non aperuit: Ita profusus, qui animo in oratione tam vagus fuit, tempus perdidit, Deum offendit, cælum non referavit. Pulcherrimè dixit & verissimè Augustinus: Oratio oranti est præsidium, Deo sacrificium, dæmoni flagellum. Quod si nullus sit orantis ardor, nulla attentio, vertamus, & cantemus: Oratio oranti est nocumentum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium.

Importuni profectò & miseri locutores sunt, qui garrunt, & blaterant ut ebrii, aut ut irati, aut etiam ut lymphatici & insani. Ebrius lingua illi udo est; hinc verba lapsantia merguntur luto. Iratis lingua felle ac veneno natat; hinc verba virulenta mortem propinant. Lingua phreneticis in igne est: hinc verba furiosa volant & flamma. Esti ebrius, iratus, fanaticus toto die loquantur; nihil promovent, quò enim diutius garrunt, tantò minus proficiunt. Talis omnino est, qui ignorat, quid orando dicat: temulentus, fremebundus, rabiosus, fabulator est, & tamen audeat coram summo Rege verba facere; quò plus loquitur, plus offendit; lingua illius fel & ignem vomit. Nec placere potest tam insolens inutilitas.

Oseas Israël ruinam deslens: *Lappa*, inquit, *in tabernaculo eorum; sacrificium eorum quasi panis lugentium; omnes qui comedent eum, contaminabuntur*. Panis lugentium, panis sordidus, cinere sparsus, & obductus est. Nauseat Deus tam immudos panes. Sed & illud Prophetæ perpendendum: *Lappa in tabernaculo eorum*. Lappa hamatum lolii genus est, vestibus adhærens. Homo ad preces imparatus, alia omnia quam quod facit, cogitans, hamatis vepribus, tribulis & lappis plenus est; Deum nihilominus ad colloquium audeat evocare. Non placet iram hæc oratio, sed provocat. Oratio incustodita labor noxius.

§. IV.

Monitum tertium: *Orare maxima hominis est dignitas*. Hominem Deus honore summo afficit, cum illum

cum Deo spiritum conjugere.

1. Monitum

Basilius sermo cuius in sermone est, in sermone ad vitiis perfectis, de orando Deo: post modum, Bonaventura, l. de perficit, vita c. 13, Eccl. c. 34, v. 28.

2. Monitum

Chrysol. serm. 2. de Ebriis, Clavis cæli sermo in via sancti, mi. Inbet enim in claudis calum, ut possimodum & aperiri.

Osea c. 9, v. 4, & 6.

Osea c. 9, v. 6.

3. Monitum

illum & quoties & quamdiu vult, secum colloqui permitit. Ingre diamur aulas, obsecro, & obstupescemus tantum argenti & auri effundi ad propitias Principu aures impetrandas. Quandoque non hebdomades solium sed menses, sed & annos totos expectandum est, cum Principis conclave & aures patent orationem aduro. Ad Deum immensa Majestatis Dominum omni hora, momentis omnibus patet aditus. Rex caeli nunquam non propitias & vacivas habet aures. Importunitatis hic nemo insimulatur. Gravior est, qui frequenter, & importunior. Adeste terrae vermliculi, prorepere scarabaeoli, accurrere hominuculi miselli; liberrimum vobis est cum conditore vestro colloquium. Nec est, quod vel causae vestrae vel facultiae quidquam diffidatis: quod simpliciter orabatis, hoc melius, modò non frigeat, aut exeret oratio vestra: modò eum, quem rogatis, ex oculis non vestra sponte amittatis. Casiodorus id asserens: Ad penetralia iudicis, ait, precator admittitur, & nullus inde respuitur, nisi qui tepidus invenitur.

Chryostomus hanc hominis cum Deo suo colloquentis tantam dignitatem expendens, sic ratiocinatur. Nos quidem Angelis dissimillimi, eodem tamen iure, imò meliori, quantum ad hoc, vivimus; nam illi, dum orant, faciem & pedes convellant, nos ulcera nostra & quidquid in nobis foedum est, detegimus, & magnà fiducià Deo adstantur velut intimi domesticici. Verba Chryostomi sunt: *Quantae dignitatis sit hominem cum Deo miscere sermonem, neminem latet. Ceterum eam dignitatem oratione consequi, nemo profus valeat: quandoquidem hic honos etiam Angelorum sperat maiestatem. quod ipsi probe intelligentes, apud Propitias describuntur omnes multo cum tremore, laudes & cultum Domino offerentes, facies quidem ac pedes obinquentem reverentiam regentes, valata vero, dum non valent in quiete manere, magnam tremorem declarantes: nimirum & nos illud interrim docentes, ut tantisper dum oramus, humane naturae obliviscamur, sed occupati mentis alacritate simul & tremore, nihil respiciamus rerum praesentium, sed existemus nos in Angelorum medio consistere, idemque sacrificium cum illis peragere. Nam, in reliquis multam discriminis est inter conditionem illorum, & nostram: sive naturam expendas, sive vivendi genus, sive sapientiam, sive intelligentiam, sive quidquid aliquis recensere possit. Ceterum orare commune est opus Angelorum pariter & hominum, neque quidquam interest inter nostram naturam, & illorum, dumtaxat quod continet ad deprecationem. Haec te separat ab multis animalibus, haec te sociat Angelis; quin facile fiet, ut quis in illorum civitatem transferatur, in illorum vitam & consortium, ad illorum honorem, utilitatem, sapientiam & intelligentiam, qui per omnem vitam precibus ac divino cultui vacare studuerit.*

Orare, seu loqui cum Deo summae non solum utilitatis, sed & dignitatis est. **D**EVS olim cum Mose locuturus, quantum ceremoniarum & morae voluit praemitteri? Speçabat Moses ardentem rubrum & accedere festinabat, sed repressus audit: *Ne appropies huic, sive calcamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Et abscondit Moses faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deum. Cum tamen Angelus tantum cum Mose sit locutus, Dei autem nomen pra se tulit, quia personam Dei sustinebat. Nos autem sine ceremoniis, & sine morà, quocumque volumus momento, cum Deo loquimur. Orare summa hominis est dignitas.

§. III.

Monitum quartum: Enunciata priscorum Patrum expendenda. Quid, quæso, sapius, quid gravius & constantius sanctissimi scriptores inculcaverunt orationem attentam. Ex omni sanctorum Patrum nu-

meris, tres solum hic sisto: Augustinum, Chryostomum, Bernardum. Augustinus ad excitandum se- griter orantium torporem: *Mansi, ait, Languescent in orando, & in novitate conversionis ferventer orant, postea languide, postea frigide, postea negligent. Quasi securi sunt. Vigilat hostis, dormis tu? Ergo non desiciamus in oratione. Ille quod concessurus est, etsi differt, non aufert. Securi de pollicitatione ipsius non desiciamus orando, & hoc ex beneficio ipsius est. Propterea dixit: Benedictus Deus meus, qui non amovit deprecationem meam, & misericordiam tuam à me. Cum videris non à te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est à te amota misericordia eius. Quandoquid ergo hic sumus, hoc rogemus Deum, ut non a nobis amoveat deprecationem nostram, & misericordiam suam; id est, ut perseveranter oremus, & perseveranter misereatur.*

Non est locus, ubi non sit Deus. Cum autem oras, clamas non voce, sed mente. Nam & tacentes exaudit Deus; nec quaeritur locus, sed sensus, sed spiritus. Hieremias in carcere confortatur. Daniel inter leones exultat. Tres pueri in flammatarum medio tripudiant. Iob nudus & ulcerosus in sterquilino triumphat. Isaias Deum in atrocissimo supplicio laudat. Stephanus Dei filium inter saxorum nimbos prospicit. Paradisum in cruce latro impetrat. Non est locus, ubi non sit Deus. Benedicamus igitur Dominum, in omni loco, & in omni tempore.

Chryostomus orantis intentionem insigniter extimulans: *Omnes quidem oramus, inquit, sed non omnes in conspectu Domini. Et quim cum corpore in terra prostrato, & ore frustra delirante, mens ubique per domum ac forum circumvagatur, quo ore talis posset dicere, quod oraverit in conspectu Domini? Nam in conspectu Dei orat, qui orat undequaque colligens suam mentem, nihil habens cum terra commercii, sed ad ipsum Deum totus commigrans, omni cogitatione humana ab animo depulsa.*

Idem Constantinopolitanus praesul: *Iubet Christus, inquit, ut anima interiorem ingrediatur intellectum, quando orat, ut nihil cogitet, nisi de quo orat, & quem orat, ut claudat ostium sensus sui carnalis, ut omnes cogitationes carnales, & sollicitudines foras excludat. Si autem orans de carnalibus rebus cogitaverit, non introiit in interiorem intellectum; nec clausit ostium: & ided tacidè cum cogitationibus superfluis anima loquens, orationis perdit tempus & fructum. Secundum hoc & illud superius intelligi potest: In medià enim synagoga orat, qui in medio multitudinis malorum cogitationum orat, undique mundabilibus sollicitudinibus circumdatus. Quando enim orans cogitat de uxore, de filio, de mancipio, de domo, de possessionibus, de pecoribus, de militia, de lucro, de capsis, aliis quae sunt innumerabilia, quae super cor incaute orantis ascendunt, nonne tibi videtur haec synagoga malorum? omnes enim ista varia species cogitationum, diversi sunt immundi spiritus. Quomodo ergo non in medià synagoga orat anima tua, quando tot scum immundos spiritus habuerit spectatores & colloquentes?*

Haec à se dicta Chryostomus explicatissime confirmans: *Tu, inquit, non audis orationem tuam, & Dominus non vult audire precem tuam? Flexi, inquis, genua. Cur vasti quidem genua intus, sed mens tua foris prius vagabatur. Corpus tuum intus, sed sensus foris, os quidem loquebatur, sed mens usuras cogitabat; possessionem redditus supponebat, descriptiones domorum videbat, amicorum verba volebat, negligentias intuebatur simulorum, parastorum urbanitates videbat, mulierum speciem considerabat. Diabolus enim, cum sit astutus, scit, quoniam in tempore orationis grandia postulet mentes. Hinc cum ad orationem venimus, cogitationum nos opprimunt nubes, ut nos avocent, & sine fructu efficiant. Tabia solummodo moventur, mens autem sine fructu est, & aures eius surda sunt.*

Cassiod. in Psal. Chryst. 10. 5. l. 2. de oratione Dei. m. h. pag. 591. Orare commone est Angelis & hominibus. Exo. c. 3. v. 5. & 6. Communis Theologorum sententia est, omnes Dei apparitiones in vest. Test. factas per Angelos. De Mose clarissimo Actor. c. 7. v. 30. Apparuit illi in deserto mensis Sinae Angelus in igne flammæ rubicundae. Monit.

Aug. 10. 8. in ps. 65. ne mihi page 278. In omni loco orandi, quia Deus est ubique. Chryst. 10. 2. hom. de fide Anna, ante med. mihi pag. 491. Chryst. 10. 2. hom. 1. 3. in c. 5. Martini mihi pag. 737. De Cistis, oculis, & maris superis.

Bernardus cum Chrysoſtomo ad idem inſtitutum collineans: *Vbiunque, ait, fueris, intra te metipſum ora. Si fueris ab oratorio, noli querere locum, quoniam tu ipſe locus es. Si fueris in lecto, aut in alio loco, ora; & ibi eſt templum. Frequenter orandum, & flexo corpore mens eſt erigenda ad Deum. Sicut enim nullum eſt momentum, quo homo non debet eſſe, momentum, quo eum præſentem non habeat in memoria.*

Sed eſt nonnemo, qui conqueratur cum Bernardo, dicatque: *Nihil eſt in me corde meo fugacius; quod quotiens me deſerit, & per pravos cogitationes diſſiuit, totiens Deum offendiſt. Cor meum, cor vanum, vagum & inſtabile, dum ſuo ducitur arbitrio, & divino caret conſilio, in ſeipſo non poteſt conſiſtere, ſed omni mobili mobilis per infinita diſtrahitur. Et hæc atque illæ per innumera diſcurſit. Et dum per diſſerſa requiem querit, non invenit, ſed in labore miſerum, à requie vacuum manet: ſibi non concordat, à ſe diſſonat, à ſe reſilit, voluntates alternat, conſilia mutat: edificat nova, deſtruit vetera, deſtructa re-edificat, eadem iterum atque iterum alio & alio modo mutat & ordinat, quia vult, & non vult, & nunquam in eodem ſtatu permanet.*

Ergo cubiculum tuum iatra, mentem erige, corpus deprime, & ora patem tuum in abſcondito: orationi iunge meditationem; nam per orationem illuminatur meditatio, & in meditatione exardeſcit oratio. Quid enim homini prodeſt, ſi per meditationem, que agenda ſunt, videat, niſi orationis auxilio, & Dei gratiâ ad ea obrivenda convaleſcat? Non autem rectè oras, ſi præter Deum aliquid quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi ſubſidia neceſſitatum, ibi denique quicquid accipere vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Hæc præſcorum Patrum monita ſunt. Sed omnia hæc unicâ Chryſoſtomi voculâ conſignamus. Os illud aureum in Liturgiâ ſua populum attentionis commonefaciens, vocem hanc unicam pro veteri ritu proclamabat, *Attendamus.* Hoſtis orationem turbaturus vigilat, & nos dormimus? *Attendamus.*

CAPVT XIV.

Alia quinque monita prioribus connexa.

Discipulus Domini Iacobus, modum precandi præcellentiffimum ſuggerit his omnino verbis: *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Sed ſunt nonnulla, quæ nos remorentur. Homo deformis, quod ſpeculo eſt vicinior, eò etiam eſt deformior. Speculum enim ſine fuco verax ſuam cuique deformitatem aut formam liberrimè repræſentat. Ita nos deformitati noſtræ malè metuimus, ne ſi Deo totius univerſi ſpeculo propinquemus, tantò appareamus fœdiores, tantò ſumus Deo propiores. Nec ignoramus, tantò evidentiorẽ eſſe indocti hominis infantiam, tantò is cum viro egregiè docto diutiùs agit: Ita homo ipſa infantia, tantò apparet ſtultior, tantò divinæ ſapientiæ fit propinquior. Eam ob cauſam Mathoſis abbas, Pelagio teſte, dicere ſolebat: *Quantum homo Deo appropinqua verit, tantum ſe peccatorem videbit.*

Ideo Iſaias vates cum dixiſſet: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolum excèlſum.* Mox addidit: *Vir polluſ labiſ ego ſum.* Neque cameli hanc ſpeculorum candidam reprehensionem ignorant, ideo aquas pellucidas ægerrimè ingrediuntur, ne aquæ limpida planities gibbam animalis deformitatem monſtret: ita nos impuri Deum ſanctitatis fontem refugimus.

Sed contrà hortatur nos vates regius, & ſuaviter impellens: *Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini: Et facies veſtræ non confundentur.* Audete, & Deum prece ſupplicii accedite; non ſolum vus humaniter excipiet, ſed & oculorum nebulas abſterget. Sola-

atio res erit & gaudio. *Accedite, & illuminamini. Accedite, operæ non pœnitebit: Hoc ſpeculum tantò vos formioſiores faciet & lætiores, quantò habebit viciniore.*

Capite ſuperiori expoſuimus quatuor documenta, quæ impellant & urgeant, ut accedamus, & appropinquemus Deo. Nunc alia quinque prioribus connexa ſubjungemus.

§. II.

Monitum quintum. *Ardor ſanctorum hominum omnium, & in omnibus ſingulare orandi ſtudium admiraberis. Quàm vigilans & ſerius in orando de ſeipſo David enunat: Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo.* Eorum qui ardent precati ſunt, catalogo hic texere, infinita ſit operæ. Nos ignotiores nominabimus. Vir ſanctus Iſaac, tres dies, totidẽmque noctes continuis precibus exegit. Hunc virum beatus Gregorius laudans: *Quem, inquit, multi noſtrum noverrunt.* Idem cum Iſaaco ſecit Siſinnius Abbas, qui tri-duum totum perpetuatis precibus occupavit: quo quidem tempore nunquam ſedit. Beatus Reinerus, voluntario quidem ſe damnans carcere, quæ tamen animi ſalutem ſpectant cum iſis, qui ad ſe veniabant, ſedulo tractabat; carnis nunquam veſcebatur, ſingulis diebus Veneris pane ſolo & aquâ inciam ſolrabat, quovis dominico & feſto die, cæleſti pane reſcivi volebat, lorica nudo peçtori appreſſam aſſidue geſtabat, nunquam niſi aſteri, aut nudæ humo indormiebat. Vir iſte, ad rigidam vitæ, quotidie trecentis toto corpore in terram projectus orabat. Obit demum Olnaburgi, anno milleſimo, ducentefimo trigefimo ſeptimo, ubi annis viginti duobus latuit inclufus. Beatus Apollonius, Palladio & Rufino reſtibus, in Thebaide quingentos Monachos velut Provincialis præſes gubernavit. Hic vir centies interdiu & centies noctu, ſubmiſſis ſemper genibus oravit. Arſenius omni Sabbatho ad cadentem ſolis curſum, ad ejuſdem reditum in oratione perſiſtit. Taceo alios innumeros, qui orando vim omnem diaboli eliferunt.

Narrat Ioannes Subdiaconus à Iuliano apoſtata Imperatore, cum in Perſas moveret, diabolum loco tabellarii in occidentem miſiſſum explorandis rebus. Verùm aliger hic nuntius decem diebus hæſit, & iter ſuum expedire nequirit. Moram precibus inſecit Publii Monachus, qui, ut Chriſtianis laborantibus ſubveniret, diebus noctibusque decem pœnè continuis clamavit ad Deum. Ita rediit ex Orco tabellarius, conatu irrito, effectu nullo: nec negavit importuniſſimis clamoribus neſcio cuius homuncionis ſe impeditum. Huic Iulianus in reditu caput referendum minatus eſt, ipſe ſuum paulò poſt amiſit.

Ardens & conſtans orandi ſtudium in Sanctis omnibus videre eſt. Hinc Chryſoſtomus liberè pronuntians: *Cum, inquit, videro quempiam non amantem orandi ſtudium, nec huius rei fervidâ vehementique curâ teneri, continuo mihi palam eſt, eum nihil egregiè dotis in animo poſſidere.* Rurſus ubi quem conſpexero, inſatiabiliter ad hærentem cultui divino, idque in ſummis damnis numerantem, ſi non continenter oraverit, coniecto talem omnium virtutis firmum eſſe meditatorem ac Dei templum.

Quisquis non orat Deum, nec diurno colloquio cupit aſſidue fruî, is mortuus eſt, & vitâ carens, expertusque ſane mentis. Quemadmodum enim corpus hoc noſtrum, ſi non adſit anima, proſectò mortuum eſt ac ſetidum: ſic anima niſi ſeipſam incitet ad orandam, mortua eſt, & graviter olens. Interioris hominis vita, oratio. Hanc ob cauſam nemo ſanctorum hominum fuit, qui non totum animum, omnẽmque curam ad orandi ſtudium adjunxit.

Iac. 4.4. verſ. 8.

Pellag. li. bello 13. n. 28.

Iſai. 6.6. v. 1. & 5.

Pſal. 33. v. 6.

Quinque alia monita quibus impelluntur ad accedendum ad Deum. i. Monitum.

Greg. lib. 3. Dial. 1. 11.

Ruffin. de vita. c. 11. Pallad. 1. 52.

Ioan. Subdiacon. lib. 2. c. 11.

Chryſoſt. l. 1. de oratione ad Deum. mibi pag. 588.

Anima ſine oratione mortua eſt, & graviter vit.

Quo?

Quot reges & reginae, omnes Davidis psalmos cetum quinquaginta, aut preces canonicas quotidie recitant. Quot hominum Religiosorum nostro aeo sunt, qui praeter statas orandi vices, quotidie quinque aut sex horas precationi tacite impendunt?

Stephanus Capunfachus quotidie quatuor horas post cenam orationi dedit. Consalvus Mederius quotidie sex horas soli caelestium rerum meditationi attribuit. Antonius Criminalis quotidie trigesies flexis genibus prolixius oravit. Sebastianus Barradius sacrum facturus dparum aut trium horarum praeparationem praemittit. Eo enim precandi studio ferebatur, divinis colloquiis sic assuetus, ut in extremo senio quotidie duodecim horas orationi daret. Obiit Conimbricæ millesimo sexcentesimo decimo quinto. Franciscus Suarezius Granatenfis, qui Theologia illustrandæ supra 20. bene grandia volumina conscripsit, quotidie se flagris castigavit, semel dumtaxat de die corpus alimoniam refecit, non minus orationi, quam studiis deditus fuit, in omni dubio ad orationis subsidium confugit. Et inde falsus est, male se omnium eorum, quam unquam didicisset facturam facere, quam vel unicam consuetæ meditationis horam negligere. Obiit Olisiponæ anno millesimo, sexcentesimo decimo septimo.

Quot millia, utriusque sexus hodieque complures horas in singulos dies precibus impendunt, quot milia plerumque diem orando agunt? cur nos alii ad hoc orandi studium tam segnes? si conaremur nosse Deum, faceremus quod ipsi, & magno affectu colloquia divina frequentaremus. Quam verè dixit beatus Ignatius: O Domine, utinam te nosset homines. Qui Deum novit, Dei colloquium assidue ambit.

§. II.

Monitum sextum. Exemplum tot beatarum mentium imitandum. Opus Angelorum Oratio, dicebant profici: Daniel Hebraeus vates subtilissimis oculis caelestem curiam contemplatus. *milliam, inquit, mini strabant ei, & decies millies centena millia assidebant ei.* Multo plures esse Angelos Cyrillus Hierosolymitanus asserit, sed eos numero illo designari, quem nostra intelligentia melius assequeretur. Igitur orationem cogitet, & seipsum his talibus admoneat: Attende tibi, coram eo principe locuturus ades, quem tot centena millia, quem tot milliones Angelorum cingunt: cave lingua turbes, cave mente excidas, aut aliena inferas sermoni. Heu quam in hoc negotio caeci sumus, in ceteris ocularissimi!

Regem, obsecro, cogitemus, quem in amplissimo conclavi maxima virorum Nobilium, Baronum, Comitum corona cingit, & hic unico loquendum. Fuerunt non pauci, quos lingua, quos animus, & memoria defecit, quos tanta nobilitatis majestas mutos & elingues reddidit. Et nos temerè ad colloquium cum Deo irruimus, nulla praeparatio, vix ulla mentis compositio, reverentia exigua, attentio nulla: inter mille milliones Angelorum stamus, & tamen nec ad illos respicimus; nec ad eum, quem adoramus; & modò cum Deo loquimur, modò cum homine garrimus, desultoria animi levitate: sub oratione non tantum non cogitationes, sed nec oculos cogitationibus minus celeres continemus.

Quam illi Oratorum optimi longè observantiores fuerunt tam Dei, quem adorabant, quam Angelorum, quos ut Dei famulos spectabant. Solymæus rex David ad preces attentissimus: *In conspectu Angelorum, inquit, psallam tibi, & confitebor nomini tuo.* Sciens videri & observari me à tot centenis millibus vigilantissimorum oculorum: idcirco cum velut in theatro agam tot oculis expositus, attentè & circumspicte

Tom. II.

agam. Si hæc oraturi praemeditaremur, à tot Angelis videri nos & audiri, & vel nostram attentionem laudari, vel oscitantiam nostram & mentem incompositam vituperari, longè attentius precaremur.

Ergo seipsum oraturus horretur, & dicat: *In conspectu Angelorum psallam tibi, Deus meus: Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo.* Vires meas omnes intendam, ut hoc, quod agendum est, rectè agam.

Claravallensis Abbas Bernardus, ad necessariam hanc attentionem provocans: *Omnino, inquit, oportet nos orationis tempore curiam caelestem intrare, illam utique curiam, in qua rex regum stellato sedet solio, circumdante innumerabili & ineffabili beatorum spirituum exercitu. Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude sua procedens & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus & supplex, quam denique humilis & sollicitus, & toto intentus animo, majestati gloriae in praesentia Angelorum, in concilio iustorum & congregatione assistere poterit miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi vigilantia, sed praecipue in oratione. Nam dicit horà omni, & omni loco oculi Domini super nos speculantur, maxime tamen in oratione. O verum Bernardi dictum, o longè verissimum!*

§. III.

Monitum septimum. Doctrina & instructio Christi attendenda. Nulla est actio humana, in qua nos tam distinctè, articulatim, & accuratè doctor caelestis erudierit, atque in oratione. Docuit namque, quid orandum, & ubi orandum, & quomodo, & quo fine, quòve animo, quâ causâ orandum sit. Vt rectè dixerit Guilielmus Peraldus: *Noluit nos negligenter addiscere, quod voluit tam diligenter docere.*

Monitum octavum. Rectè orare Christus non tantum docuit verbo, sed monstravit exemplo. Nam forsitan quaeras, cur Christus oraverit? Id factum asserimus ad institutionem nostram. Ludimagister, cum inter puerulos, quos docet, litteras appellat, & colligit, non ex ignorantia id facit, sed ut instruat ignorantes. Ita fecisse Christum, aureus Ecclesiastes Chryostomus affirmans: *Sicut enim, inquit, cum magistrum audis balbutientem, & singulas litteras dementem, non eum dicis ignorare, cum interrogat, ubi sit illa vel illa littera, scis, quia non ignorans interrogat, sed discipulum volens instruere: sic & Christus non opus habens oratione orabat, sed te volens instruere, ut assidue sis ad orationem, ut sine praetermissione, ut sobrie, ut multâ cum vigilantia ores.* Frequentissimam fuisse Christi orationem liber Evangeliorum testatur.

Matthæus: *Dimissa, inquit, turbâ ascendit in montem solus orare.* Et Marcus: *Diluculo valde surgens, inquit, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat.* Lucas verò creberrimas Christi orationes his verbis describit: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera. Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum. Domine, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. De oratione porrò inter oliveta: *Factus, inquit, in agonia, prolixius orabat.* Nec orare desit in ipsâ cruce Servator. Vix enim cruentam hanc trabem ascenderat, & statim auditus est dicere: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Toto insuper tenebrarum tempore per tres horas, dum fluit, orasse credendus est. En optimum ludimagistrum litteras colligentem, & preces adhibentem non sui, sed nostri causâ. Ideo nos compellans: *Exemplum, ait, dedi vobis, ut, quem admodum ego feci, ita & vos faciatis.*

Monitum nonum. Christi præceptum observandum. Nō instructionem solum, nec solum exemplum à Domino habemus, sed & præceptum: *Petite, quærite, pulsate, intra in cubiculum tuum. Quo iussu proprie cogitatione*

Oratio m...
ralis vulgo
dicitur.
Historia
Soc. Jesu
10. c. 78.
Eadem l.
12. n. 66.

Die 14.
Aprilis.

Hieronymus
Soc. Jesu
facultates
juvatis.

6. Monitum.

Dan. c. 7.
v. 10.

Cum ora...
mus cum
quo lo...
quamur
attenden...
dum;

Psal. 137.
v. 1. & 2.

Bern. de
monis oran...
di, mhi
pag. 401.

In oratio...
ne multa
opus est a...
nimi vigi...
lantia.

8. Monitum.

Chryst. co. 4.
in epist. ad
Heb. hom.
72. mhi
pag. 1626.

Matth. c. 14.
v. 23.
Marc. c. 1.
v. 35.
Lu. c. 6.
v. 12. & c.
9. v. 29. &
c. 11. v. 1.

Idem c. 22.
v. 43.
Idem c. 23.
v. 34.

Ioan. c. 13.
vers. 15.

Matth. c. 7.
v. 7. & c. 6.
v. 69.

Zuc. c. 13.
v. 1.
2. PC. c. 4.
v. 7.
Colof. c. 4.
v. 2.
Iac. c. 4.
v. 8.
Psal. 33.
v. 6.
Optimus
modus
Deo accedendi, est
oratio.
Isa. c. 29.
vers. 13.

num evagationem prohibuit. Sed & illud apertim perii est: Quoniam oportet semper orare, & non desicere. Idem vociferantur Apostoli. Petrus clamat: *Vigilate in orationibus.* Clamat & Paulus: *Orationi instate, vigilantes in ea.* Quocirca si nos aliud non impellat, hoc abunde satis est: Christus jubet, Praeceptum Domini est. Ergo appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Quod & David inclamans: *Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini.* Diversi sunt modi, quibus ad Deum liceat accedere; optimus est per orationem. Hoc solum observemus probe, quod sermo hic omnis tendit, ne ritu Iudaorum Deo appropinquemus. Contra quos Isaias gravissime conquestus: *Appropinquat populus iste, ore suo, inquit, cor autem eorum longe est a me.* Appropinquemus non ore tantum, sed & corde. Nunc appropinquemus nos illi, & ille nobis appropinquabit in fide, vitæ, & omnes desideret.

CAPUT XV.

Orationis exaudite signa.

Basilias Macedo Imperator Orientis variè laudatus in prisca historia, hominem in aula sua perniciosissimum fovit, Theodorum Santabarenum assentatorem & susurroneum nequissimum. Persuaserat is Imperatori Basilio vitæ illius insidias strui a filio. Mox Pater, uti præceptum est in nefas suspicio, filium in vincula rapi, & in carcerem detrudi iussit. Solentiori die Senatores aliisque urbis Principes ad epulum vocavit. In triclinio non procul ab imperatori mensa garrulus in cavea psittacus humanas voces imitabatur. Eo ipso tempore facunda hæc avis verba quædam crebrius ab aulico famulitio audita hunc in modum efferebat: Heu domine Leo, heu domine Leo. Ingemit non nemo ad has voces, & Senatoribus præsertim aliqui dum tacitis suspiriis fortunæ vires expendere, cibo potuque abstinebant. Observavit Imperator quosdam suorum convivarum moestiores altis cogitationibus attoneri: Et amici, ait, quid silentio tam moesto temeramus mensam? Cui est primarius unus: Augustissime Imperator, inquit, diserta hæc volucris ejus rei nos monet, quæ lacrymas etiam excire possit. Submississime rogamus, liceat cum venia precari quidpiam. Dicite, ait Imperator, quid petitionis est? Hic modestissime Senator: Nos, inquit, mensam saliare ac regiam accumbimus, interim Majestatis tuæ filius procul omnibus gaudiis luget in carcere. Si quid peccatum est, credimus jam expiatum. Vel hæc avis forti Leonis indolet, quanto magis nes ejus miseratione tangi convenit. Quapropter, si licet, libertatem regio juveni rogamus. Motus pater oratione tam opportunâ: Eximatur, inquit, vinculis Leo; mox aulici cætervatim convolant ad carcerem. Leo filius vinculis exemptus, tonsus, lotus, in regium juvenem vestitus, ad Cæsaream mensam productus est. Magna utrimque gratulatio, magnum gaudium. Hoc convivis & Imperatori psittacus, orator non expectatus, persuasit: hunc captivum liberavit psittacus; à psittaco fuit hæc suada eloquentia.

Nos sæpe psittaci sumus, dies totos garrimus, tanquam si nobilissimum linguæ artificium sit quamplurima loqui. An verò tales oratores sumus, qui dictione possumus persuadere, & Deum in preces flectere, id plurimum habet dubii. Quis enim verò id sciat, dixerit quispiam, Deum precibus ac votis annuisse? Eò igitur orationem deduximus ut certis de oratione questionibus respondeamus. Sit igitur prima quæstio, quæ signa sint orationis exaudite & rata. Ea igitur ordinè subjungemus.

§. I.

Signum primum: *Fiducia ingens in Deum.* Ad istam Signa orationis exaudite. *Signum*
Accedunt nos omnia divinorum voluminum oracula. Iure merito, fiducia est fundamentum vitæ cum virtute agenda. De Fiducia in oratione singulariter erigenda Cassianus dilucidè: *Pro certo, inquit, non exaudiendum se supplicans quisque non dubitet, cum se dubitaverit exaudiri. Tantum quis exaudiri meretur, quantum crediderit Deum præstare posse. Promissum Domini stat irrevocabile: Propterea dico vobis, omnia, quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.* Discipulus Domini Iacobus explicatissime: *Qui enim, inquit, hæsitat, non æstimet homo ille, quod accipiat aliquid à Domino.* Subjungit Cassianus: *Retrahere nos convenit illam beati Iohannis Evangelista sententiam, quæ ambiguitas hujus questionis evidenter absolvitur. Hæc est, inquit, fiducia, quam habemus ad Deum, quia quidquid petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Ergo super his plenam nos & indubitabilem iussit exultationis habere fiduciam.*

Lacedæmonii vulgatissimo verbo dicere solebant; Armata manu invocanda est fortuna. Qui orat, sic Deo fidat, ut veluti cogat. Quod astruens Gregorius: *Greg. in 6. Vult, ait, Deus rogari, vult cogi, vult quædam importunitate vinci. Adeamus ergo, quod Paulus hortatur, cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

Signum alterum est: *Duorum aut plurium in oratione consensus.* Neque hic desunt pollicitationes Dominicæ, quæ orationem ex consensu comprecantium erigunt his verbis: *Itum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis est.* Successu carere ac vanescere non potest hæc promissio. Terra prius cælumque in antiquum chaos revolventur, quam in nihilum recidant hæc verba: *Domini voces novimus: Cælum & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt.* Maximarum virium oratio, cum idem petitur à pluribus, quemadmodum execratio plurium est valde penetrabile jaculum.

Signum tertium: *Fidei plenitudo.* Quoties in sacris Evangelii illud ingeminatur *Fiat tibi secundum fidem tuam?* Marcus de Christo servatoe verbum è verbo sic expressit: *Et egressus inde abiit, in patriam suam, & non poterat ibi virtutem ullam facere: nisi paucos infirmos impositis manibus curavit, & mirabatur.* Quid hoc rei, obsecro? An non Christus Dominus ubique rerum omnium præpotens est? quis thaumaturgam ipsius dexteram repressit? Et quo tandem modo id ipse mirabatur? an non eventum hunc sequiorem præsciit imò verò maximè. Exemplo rem monstramus. Chirurgus aut Medicus ab arte præcellentissimus in urbem vicinam evocatur. Hic ille paratissimus est artis suæ specimina edere, sed cum præ nihil succedat, ipsemet miratur, & ait: Num ego fascinatus sum? Ita ferè Christus est miratus, quod nobis, inquit Augustinus, mirandum significavit. Firmiter autem decreverat, nulla ille signa facere, quod Nazianzenus asserit.

Hinc nostro loquedi more dicitur: *Non poterat. Quod enim sanctè statuumus non facere, id rectè dicimur facere non posse.* Horum autem omnium causa fuit incredulitas civium in Christi patriâ. Quod expressè dixit Marcus: *Propter incredulitatem eorum.* Credulitatis penuria non sinit Deum esse munificum. Vbi Fides deficit, illic oratio perit.

§. II.

Signum quartum: *Perseverans importunitas.* Sæpius monemur: *Petite, querite, pulsate.* Ad instantissimam orationem, inquit Augustinus, hæc omnia referuntur. *Petite: Non conceditur, quod petitis? Querite: Negatur*

gatur, quod queritis? Pulsate. Deus vult cogi. Hac pia importunitate plurimum delectatur Deus. Et ne ququam crederet, frustra voces in aërem spargi precando, illi exhortationi, quā petere, quā velle, pulsare jubemur, additum est: Omnis, qui petit, accipit, & omnis, qui querit, invenit; & omni pulsanti, aperitur. Pulsate igitur, pulsate, pulsate. Quamdiu tandem? Num tribus, num sex aut decem annis? Quis tandem pulset? ne, obsecro, molestum sit vel viginti, vel quinquaginta, vel centum annis pulsare, quoniam oportet semper orare & non desicere. Petiit, quaesit, pulsavit Chananea. Hinc Christus subdit, uti Chrysostomus loquitur, in illius laudes erumpit: O mulier! Propterea, inquit, laudo constantiam ejus, laudo fidem; quia injuriata permansit, & ratione exorsit. Si enim ab initio dimissem illam, nec illa pulsacim eruita fuisset, nec tu virtutem animi ejus, nec latentem fidei thesaurum scisses: & ideo sustendi donationem, ut in agnosceres fidem. O mulier, Deus dicit, O mulier! Audiant haec, inquit Chrysostomus, qui jactant, & orant, & fastidiosè precantur. Quando dico charissimi, roga Deum, obsecra eum, famulare illi, dicit: Rogavi semel, secundo, & tertio, & decies, & vigesies, & quidam accipit? Ne recedas, quousque accipias, nisi postulat accipio deprecantis est. Tunc cessa, quando acceperis, imò magis nec tunc cessa, sed tunc persevera, agens gratias pro eo, quod accepisti, ut perseveret tibi quod acceperis.

Eandem hanc orandi desiderium Bernardus perstrinxit: Sed dicit, inquit, ego quotidie oro, & orationis meae nullum fructum video, sed sicut accedo ad illam, sic & recedo: nemo mihi responderet, nemo loquitur, nemo quippiam donat, sed inefficacem laborare videor. Sic loquitur humana stultitia, non attendens quid veritas promittat: Amen dico vobis, quia quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Vnum ergo è duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis, quod petimus, aut quod noverit esse inutile. Beatus Aegidius dicere solebat: Arbor, cum plantata est, non protinus grandescit, aut fructus parit: Nec oratio supervacanea est, quia non illico fecunda. Nimirum deses est, qui orare incipit, & ante finem finit.

Quintum signum, Eleemosyna. Siracides clarissime, Conclude, inquit, eleemosynam in sinu pauperis, & pro te exorabit ab omni malo. Tam clarum & abundantans hoc testimonium est, ut confirmatione amplior non egeat. Siracides eleemosynam ita proponit spectandam: Stat illa ante Dei solum, quamprimum autem viderit in angustiis te constitutum, mox accurrit, & ad Deum supplex accedit, orat, & exorat, rogat & impetrat, suumque clientem ab omni tam culpa, quam poenae malo liberat. Nempe hoc Deo ingenium est, ut cum supplicem cernit eleemosynam, continuo in preces facilis, vinci sese patiat. Vult autem Siracides eleemosynam in sinu & in corde pauperis abscondi. Tanto tutius erogamus stipem, quanto occultus. Ita sinu conditur eleemosyna. Tunc verò in corde reponitur, cum egeno grata & ad ferendam opem est opportuna. Nam subinde tale quid egenis damus, quo illi se nihil adjutos sentiunt. In corde igitur, quod porrigis, reponenda ut pro sis, da ut subleves egentem.

Hoc autem Siracidae promisso non cum designari credimus, qui semel iterumque stipis aliquid projectat, sed qui, ut facit Psaltes loquitur, intelligit super egenum & pauperem, qui pauperum clamores & auribus & animo admittit, qui miseratione tangitur, qui ærumnas illorum veluti sentit, qui facultatum suarum non superam tantum superficiem radit, sed altius immergit manus, qui sese in eandem pauperinam tribum posse redigi credit, qui senioris amplissimi securus acertus sua tribuit. En hominem, qui super egenum intelligit. Dixit, hic talis cum Psalte regio: in die tribulationis meae Deum exquisivi manibus meis. Deum invenire cupis? manibus quaere argenteis. Sed argenteas manus has non mimis, non adulatoribus, non parasitis,

A non ludionibus, non combibonibus, non susurrionibus, non nugivendis, non histronibus inijce, Deum iis exquire, Dei amicos pauperes his invade, & medius hostium tutissimè ibis, medius procellarum illæsus stabis. Efficacissimè orat, qui argenteas manus, quibus pauperes erexit, caelo attollit.

§. III.

Sextum signum, Vehemens afflictio. Ille ipse, qui afflictiones immittit, simul etiam præcipit atque promittit: Invoca me in die tribulationis, & eruiam te. Ad supplicias ferendas paratissimum se offert Deus, non auditurus solum preces, sed levaturus etiam calamitates nostras. Me, inquit, invoca, cum ægrè tibi est: tunc tu plures orandi, ego plures juvandi, causas habeo. Tu modò me roga, exaudieris; securum te reddo. Gratulatus sibi rex David: Ad Dominum, inquit, cum tribulaver clamavi, & exaudivit me. Promissis Deus liberalissimè stetit. In die tribulationis invocavi eum, & eruit me.

Solent nauæ in naviculis piscatoris, cum remi frident, & arctius se ligatos veluti queruntus, aquas affundere; ita Deus, qui ad clavum sedet, tenetque gubernaculum, cum nos sub manu ejus positi miserias nostras querimus, solatii & auxilii fontem affundit, prostratus est pollicetur: Et ego resciam vos. Tunc plerumque vicinior est Deus, cum afflictior homo. Nulli se negat Deus vocanti se. Ne cadamus animo: Nobiscum est Deus, non inter nos solum, sed etiam inter procellas & fluctus: Cum ipso sum, inquit, in tribulatione; eripiam eum, & glorificabo eum.

Septimum signum, Emendatio vitæ. Hoc Isaias vates affirmans: Tunc, inquit, clamabis, & Dominus exaudiet clamorem tuum, & dicit: Ecce adsum. Quærere liceat ex Isaiâ: Nunc illud quando veniet? quando quidem facta est stipulatio: Tunc invocabis, tunc exaudiet. Tunc illud quando sperandum? Respondet vates: Si abstruleris de medio tui catenam, & deseris extendere digitum, & loqui quod non prodest. Tria hic Deus desiderat in iis, à quibus rogatur. Primum est: Ausfer de medio tui catenam. Heu quoties catenas nequitiarum non annulorum aureorum, sed criminum & delictorum noxam noxa excipit, scelus scelere finitur: his annulis novos quotidie annulos inferimus, nequitiam nequitiam augemus, libido sequitur è libidine, catenam fabricamus scelus. Ausfer catenam hanc, rumpe hos annulos, cessa tandem peccata cumulare peccatis, & aures Numinis habebit oratio tua ferventissimas. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet.

Alterum est: Desine digitum extendere. Qui minantur & rixantur extensis digitis loquuntur. Hæc discordiæ signa sunt, & animi ad vindictam accensi. At scimus hos gestus non convenire supplici. Minas igitur rixalque tolle, & animum indulge paci; contine minaces digitos. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet. Tertium: Desine loqui, quod non prodest. Vis, ut sermo tuus momenti sit, & ponderis apud Deum? sermones vanos, inutiles, impuros, obrectatorios, lascivos tolle; moderare verbis, linguæ impera, desine quod non prodest loqui. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet.

Hæc ad Cassiani mentem in iudicia sunt orationis à Deo exaudiendæ. Non omittendum hic, ipsam orationem nostram esse mercedem & salutem nostram, præsensque precationis præmium; tamen, quod poscit, non obtineat. Nam, ut Iansenius annotat, oratio amorem divinum auget. Quando carbonibus vivis thus injicitur, optimus odor spargitur: Eodem prorsus modo: cum amoris prunæ orationis thus accipiunt, Deo gratissimus odor incenditur. Et quemadmodum respiratio non solum est causa, sed & signum vitæ, ita etiam oratio vitalis & planè salutaria est, etiam si non impetret, quod postulat. Proinde Psaltes optime

Luc. 11. 18.

11.

Chrys. 10. 2.

de variis

locis in

Matt. hom.

17. ante

sententiam

mihi

pag. 1038.

in oratio-

ne perfe-

rectum.

quia finis

postulati

est acce-

ptio de-

precantis.

Ben. lib. de

Animâ c. 6.

mihi pag.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

1036.

psal. 118.
v. 131.
Clem. Alex.
l. 7. hrom.

optimè dixit: Os meum aperui, & atraxi spiritum. Ad rem Clemens Alexandrinus: Plus, inquit, paratus esse debet homo petere, etiamsi non impetret, quam impetrare non petendo; adeò optimum bonum est ipsa petitiò. Hoc ipsum certè Dei donum est os aperire, spiritum attrahere, cor

& pulmones recreare: Sic orare tantum, est inter humanas miserias suaviter respirare. Quod tam egregie quam clarè Ambrosius exprimens: Petitiò, inquit, Deo facta, magnum est fructus, & qui petit à Deo, dum petit, accipit; ipsum namque petere est accipere.

R H E T O R I C A

C A E L E S T I S

L I B E R S E C U N D U S.

CAPUT I.

Orationis assiduitas docetur.

Chrys. 16. 2.
hom. 17. de
muliere
Celanancà
mibi pag.
1039.

VREVS Orator Chrysoſtomus, ut orationis assiduitatem altius infigeret animo & nusquam non orandum doceret: Non queritur locus, inquit, sed devotio mentis. Hieremias in lacu ceni demersus erat, fideliter orans Deum promeruit. Daniel in lacum leonum missus ad se Dei misericordiam inclinavit. Tres pueri in camino ardenti erant, & Deo placuerunt. Lavo in cruce erat, & exauditus est, fideliter postulando. Crux ei nihil obsuit, sed confessio fidei paradysum aperuit. Iob in sterquilino erat, & per patientiam suam Deum propitiabatur. Quod si in iudiciis assisisti, ora. Et cum irascitur rex, ora. Quod si & in balneis es, ora: ubicunque fueris, ora. Vbiq; Deus presens est, semper in proximo est; non clauditur loco, invocanti dicit. Adsum. Quod si hominem rogare volueris, interrogas, quid facit? Et dicitur tibi, prandet, cenat, dormit, cum amicis agit, non vacat: aut certe minister respondere tibi non dignabitur. Ad Deum autem nihil horum opus est, sed ubicunque fueris, aut invocaveris, audit te.

Bern. l. 2. de
animà c. 6.
mibi pag.
1056.

Hæc Bernardus confirmans: Vbiq; fueris, inquit, intra temetipsum ora. Si longè fueris ab oratorio, noli querere locum, quoniam tu ipse locus es. Si fueris in lecto, aut in alio loco, ora: & ibi est templum. Igitur quocunque loco consistis, cogitationes tuas iacta in Deum, & aliquid salutare in animo tuo versa. Omnis siquidem locus ad meditando congruus est. Addit quod auro & gemmis scribendum. Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidisse.

Luc. 6. 18.
vers. 1.

Vult Deus à cogitationibus nostris nunquam excludi, vult iis assidue interesse. Eò spectat præceptum illud: Quoniam oportet semper orare. Quà de re jam explicatiùs agendum.

§. I.

Quæ filiorum Dei nota.

DEUM assidue cogitare, vera filiorum Dei nota est. Aquilæ, quod mireris, pullos suos orare docent. Nam eos unguibus ad solem suspendunt, veluti monstrarent, quem venerari deberent. Quod si fixis immotisque oculis solares radios admittunt, in nido servant, & alunt: sin autem lumine tremulo velut oratione minus attentè palpitent, ejiciunt nido, tantquam non suos: perinde si Aquila parens dicat: Mei non degenerant, sed acie immotè solem adorant. Hinc præfici, cum istud Aquilarum examen pingerent, adscribere solebant hæc verba. Sic credo. Quasi mater pullo dicat: Video quidem rostrum & pennas, unges & colorem meo non dissimilem, sed tamen jam primum credo te Aquilæ filium esse, cum acie fixà salutas solem. Haud aliter & nos, DEI filios esse illos judi-

camus, qui oculos pænè immotos in æternum solem defigunt, qui Deum assidue cogitant. Amans in re amata oculos tantò fixius collocat, tantò plùs amat. Nil certius: quò Deum plùs amamus, hoc Deum sapius cogitamus. Vbi thesaurus est, ibi & cor est. Vis scire, quid ames? Attende tantum, quid frequenter cogites. Nota filiorum Dei est, Deum assidue cogitare.

Hoc autem beneficiorum memoria postulat. Deus non omnibus tantum horis, sed singulis horæ punctis in nobis beneficus est, nos saltem semel benefactorem hunc cogitemus quavis horâ, quæ compluria punctorum millia comprehendit. Verissimè dixit Bernardus: Sicut nullum est momentum, quo homo non utatur, vel fruatur Dei bonitate, & misericordia, sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

De Aquilâ in altricem suam longè gratissimâ hæc memorat naturæ encomiafies.

In urbe Thraciæ Sexto eximia fuit virgo, non avorum tantum & auri, sed formæ simul ac pudicitia diæves. Hæc fortè prædam sequebatur per nemora venatrix, cursu feras arpitans & arcu. His studiis incensa in montis præalti vertice geminas invenit Aquilas, sed tantum implumes, & multâ siti languidas. Ex his alteram, quæ præstantiorem spondebat indolem, è nido subduxit, & in pedes se coniecit, hanc avem filiolas instar educatura. Iamque ales regia ad dominæ nutus adeò assueverat, ut captam famulæ manum blanda revolvaret. At nutrix virgo cum alie suâ veluti verba miscens, & attracta mulcens, quâdòque diu colluserat.

Sed tandem morbus suam aliti altricem cepit. Febrile cepit virgo, & affigi lecto. Omnem oris elegantiam vis morbi abstulit. Hic Aquila industria incredibili velut famula lecto assidere, & tantum non poscere quid vellet, quid imperaret. Subinde lecto exiens in ventum evolavit, seu fortè perdix, seu turdus, seu cothurnix, seu palumbus occurreret. Quidquid venatu assuecit est ad dominæ lectulum apportavit, & prædam unguibus tenens monstravit, tantquam si quæreret, num placeret quod attulisset? Ita convictus sui pretium & impensam fidelissimè reddidit. Interea febris humorem omnem virgineis venis emulserat, jamque mors vicina & avi & altrici diem supremam indixerat. Hinc avis pænè magis ægrota, non jam amplius evolare, domi latere, & modò grabato incubare, modò gremio sedere, nunc dominæ caput circumvolare, nunc labris oscula propinare, nunc alto silentio mœroris non obscura signa edere, nunc questus ferali murmure ingeminare, & mœrentibus amicis augere luctum, jam etiam cibum rejicere, & somnum spernere. Ut verò ales misera suam altricem jam mortuam vidit, vitam pariter exosa pectus rostrum foderet, & vulnere unguis imprimere: perinde si mortis moras increparet. Cum verò funus prodiret do-

Judæi olim
horam di-
viserat in
1080. mi-
nuta,
+ Bern. in
suprà lan-
dato.
Plan. l. 10,
Nat. hist.
c. 50.